

Aggregering av information som underlag till risk- och sårbarhetsanalyser

Markus Filipek & Alexander Laksman

Department of Fire Safety Engineering and Systems Safety
Lund University, Sweden

Brandteknik och Riskhantering
Lunds tekniska högskola
Lunds universitet

Report 5422, Lund 2013

**Aggregering av information som underlag till risk- och
sårbarhetsanalyser**

Markus Filipek

Alexander Laksman

Lund 2013

Titel: Aggregering av information som underlag till risk- och sårbarhetsanalyser
Title: Aggregation of information as a basis for risk- and vulnerability analyses

Authors: Markus Filipek & Alexander Laksman

Report 5422

ISSN: 1402-3504

ISRN: LUTVDG/TVBB--5422--SE

Number of pages: 130

Keywords

Risk- and vulnerability analysis, aggregation of information, communication, county administrative boards, municipalities.

Sökord

Risk- och sårbarhetsanalys, aggregering av information, kommunikation, länsstyrelse, kommun.

Abstract

This thesis sets out to examine which strategies and methods are used in the exchange of information and factors that may impede an effective (vertical and horizontal) aggregation of information regarding risks and vulnerabilities on a local and regional level. Solutions to mitigate those factors are suggested. The method consists of a qualitative survey; empirical data is gathered from 21 counties and 59 municipalities. The respondents' answers form the basis of the thesis. The results indicate that oral group communication and documentation on risk and vulnerability analyses are the primary strategies and methods for information exchange. Several problems are identified and analyzed, whereof lack of cooperation and insufficient guidelines are key factors. With a view to enhance the aggregation of information, the thesis finally provides suggestions on how to mitigate the challenges that were identified through the study.

© Copyright: Brandteknik och Riskhantering, Lunds tekniska högskola, Lunds universitet, Lund 2013.

Brandteknik och Riskhantering

Lunds tekniska högskola

Lunds universitet

Box 118

221 00 Lund

Department of Fire Safety Engineering

and Systems Safety

Lund University

P.O. Box 118

SE-221 00 Lund

Sweden

Förord

Denna rapport utgör en del av det examensarbete som ingår i civilingenjörsprogrammet i riskhantering vid Lunds tekniska högskola, institutionen för brandteknik och riskhantering. Examensarbetet motsvarar totalt 30 högskolepoäng. Examensarbetet har skett under handledning av Peter Månsson och examinerats av Henrik Tehler, båda verksamma på avdelningen för brandteknik och riskhantering.

Examensarbetet har varit en utvecklande och lärorik resa och det finns ett antal personer som bidragit till dess framtagande, utan dem hade rapporten inte varit möjlig.

Vi vill tacka samtliga respondenter för ert deltagande och för de erfarenheter ni delat. Vi vill även tacka Magnus Hagelsteen för att du tagit dig tid att bolla idéer vid examensarbetets uppstart. Vi är även skyldiga vår examinator Henrik Tehler ett tack för den assistans du erbjudit och tillhandahållit med enkätverktyget.

Sist men inte minst vill vi tacka vår handledare Peter Månsson för allt stöd, din snabba respons och ditt genuina intresse för arbetets fortskridande. De synpunkter och den konstruktiva kritik du gett oss under arbetets gång har varit extremt värdefull och du har varit en ypperlig handledare!

Alexander & Markus

Lund 2013

Denna sida har med avsikt lämnats tom.

Sammanfattning

Grundtanken med Sveriges krishanteringssystem är att alla organisationer och verksamheter i landet ska ses som en del av helhet, där högre nivåer vilar på lägre nivåers funktionalitet. Följaktligen är nationella nivån beroende av länen, länen beroende av kommunerna och kommunerna beroende av den egna verksamheten och privata aktörer. Sedan år 2006 är det lagstadgat att länsstyrelser och kommuner ska undersöka de risker och sårbarheter som finns inom respektive ansvarsområde, med syftet att minska samhällets sårbarhet. Då de högre nivåerna bygger på de lägre är en förutsättning för utförande av uppgiften att man lyckas samla in, analysera och sammanställa lägre nivåers risker och sårbarheter. Detta kallas för ”aggregering av information” och omfattar olika metoder och strategier. Aggregeringen sker dock inte bara över administrativa nivåer (t.ex. mellan kommun och länsstyrelse) utan även mellan olika aktörer inom samma nivå (t.ex. mellan två kommuner), så kallad vertikal och horisontell aggregering.

I examensarbetet undersöks vilka strategier och metoder som används vid utbyte av information samt vilka faktorer som påverkar en effektiv (horisontell och vertikal) aggregering av information kring risker och sårbarheter. Slutligen presenteras ett antal förslag på åtgärder som författarna tror skulle kunna avhjälpa en del av de problem kring utbyte och sammanställning av information som identifierats genom studien.

En kvalitativ enkätundersökning med syfte att kartlägga strategierna och faktorerna genomförs, där 21 länsstyrelser och 59 kommuner av varierande storlek tillfrågas. Totalt inkommer 76 svar som sedan används som underlag för att besvara examensarbetets frågeställningar.

Enligt undersökningen använder kommuner och länsstyrelser främst muntlig kommunikation i grupp och utbyte av risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) som strategi och metod för utbyte av information. De faktorer som mest påtagligt försvårar aggregering av information kring risker och sårbarheter består av bristfällig samverkan mellan privata och offentliga aktörer, varierande utformning och underlag av insamlat material, okunskap kring sekretess, bristande engagemang, bristfällig kompetens samt otillräckliga resurser och riktlinjer.

För att mildra faktorerna föreslår författarna att identifiering av samhällsviktiga verksamheter får större prioritet, att det införs lagkrav på deltagande för samhällsviktig verksamhet i privat regi, en större detaljstyrning för risk- och sårbarhetsanalyser samt utbildning av beredskapshandläggare kring hantering av sekretessbelagt material.

Summary

The fundamental idea of Sweden's crisis management system is that all of the country's activities are a part of an entirety, where actors on higher administrative levels (e.g. the government and national authorities) depend on the functionality of actors on lower administrative levels. Consequently, the national level is dependent on the counties, the counties are dependent on the municipalities and the municipalities are dependent on the outputs from their own departments as well as of private players that provide essential services to the citizens within its geographical area of responsibility. Since 2006, statutory requirements demand that every county and municipality investigate its vulnerabilities and risks, in order to reduce the society's vulnerability. As the results from analyses made by actors at lower administrative levels are used as input to the analyses made by actors on higher administrative levels, it is essential that these latter actors are able to acquire, analyze and put together the information provided to them. This may be referred to as "aggregation of information" which includes several different methods and strategies. The aggregation occurs not only across administrative levels (e.g. between a county and a municipality), but also between different actors within the same level (e.g. between two municipalities). This is referred to as vertical and horizontal aggregation of information.

This thesis examines which strategies and methods that are used to support the exchange of information and also identifies which factors that are pertinent for an effective (vertical and horizontal) aggregation of information regarding risks and vulnerabilities. Finally, the authors suggest solutions to mitigate factors that seem to obstruct such processes.

A qualitative survey is handed out to 21 counties and 59 municipalities with the objective of mapping the strategies and factors. In total, 76 of the surveys are answered and their contents form the basis of the thesis.

According to the survey, municipalities and counties use oral group communications and exchange of risk and vulnerability analyses (RVA) as main strategies and methods for information exchange. The factors affecting aggregation of information concerning risks and vulnerabilities include a lack of cooperation between public and private actors, a big diversity in the substance and form of gathered information, a lack of knowledge regarding handling of classified information, a lack of competence as well as insufficient resources and guidelines.

In order to mitigate those factors the authors suggest that identification of actors that provide essential services is given a higher priority, that all crucial actors (including private enterprises) are demanded to participate in information sharing by law, that the regulations concerning RVA:s are further developed and specified regarding the substance and format of the reported information and that more education are offered to the crisis managers concerning the handling of confidential material.

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Mål och syfte	3
1.2 Avgränsningar	3
1.3 Målgrupp	4
2. Metod	5
2.1 Vetenskapligt forskningsarbete och val av metod	5
2.2 Genomförande	7
3. Bakgrund	10
3.1 Syftet med risk- och sårbarhetsanalyser	10
3.2 Metoder för att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser	11
3.3 Roll och ansvarsområde	12
3.4 Aggregering av information	16
4. Teori	17
4.1 Kommunikation och organisation	17
4.2 Kommunikationsriktningar inom organisationer	17
4.3 Kommunikationsmodell	19
4.4 Kanaler för kommunikation	20
4.5 Kommunikationsstrategier inom organisationer	22
5. Resultat	23
5.1 Tillgängliga strategier vid utbyte av information kring risker och sårbarheter	24
5.2 Faktorer som försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information kring risk och sårbarhet	28
5.3 Förbättringsförslag för att underlätta aggregering av information kring risker och sårbarheter	48
6. Analys	54
6.1 Tillgängliga strategier vid utbyte av information kring risker och sårbarheter	54
6.2 Faktorer som försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information kring risk och sårbarhet	55
6.3 Förbättringsförslag för att underlätta aggregering av information kring risker och sårbarheter	61
6.4 Övrig återkoppling till teorin	63

6.5 Felkällor.....	63
6.6 Förslag till fortsatt forskning	65
7. Slutsatser	67
8. Referenser	69
Bilaga A – Lagstiftning berörande arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser.....	71
Bilaga B – Erhållna svar från enkätundersökningen	74
Bilaga C – Introduktionsbrev	111
Bilaga D – Fördelning av respondenternas uppfattningar.....	112

1. Inledning

År 2005 drabbades Sverige av stormen Gudrun. Stormen efterlämnade ett skakat samhälle, över 700 000 människor stod utan el, tågförbindelser och telekommunikationen låg nere, vägar var blockerade, ett 100-tal människor var skadade och totalt 18 stycken hade mist livet (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2007)

Stormen Gudrun är en av många oönskade händelser som drabbat Sveriges samhällen. Urbanisering, klimatförändringar och tekniska sammanbrott är exempel som utgör komplexa och mångdimensionella hot mot samhällets säkerhet. Förändringar sker med tiden och likaså har dagens samhällen genomgått en rad förändringar. Samhällen har utvecklats och blivit allt mer komplexa, vilket i sin tur ställer nya krav på arbetet med dess säkerhet (Försvarsdepartementet Ds 2006:1).

Det har på senare tid skett en rad förändringar i den lagstiftning som reglerar Sveriges krishanteringssystem. Dessa förändringar syftar till att förbereda samhället inför oönskade händelser genom att kommuner och landsting ska minska sårbarheten i sin verksamhet och upprätta en god förmåga att hantera krissituationer (Försvarsdepartementet prop. 2005/06:133, 2006). De förändringar som gjordes medförde att geografiskt områdesansvar samt framtagande av risk- och sårbarhetsanalyser (RSA:er) blev lagstadgat (SFS 2006:544, SFS 2006:942). Detta innebär att kommunen och länsstyrelsen i dagsläget har ett lokalt respektive regionalt ansvar att identifiera, analysera, dokumentera och rapportera risker och sårbarheter inom deras respektive ansvarsområden. Detta görs till stor del genom arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser.

Det svenska krishanteringssystemet bygger på ett underifrånperspektiv (Försvarsdepartementet prop. 2005/06:133, 2006). Kommunerna samlar in information inom deras geografiska ansvarsområde och rapporterar resultaten till länsstyrelsen exempelvis i form av risk- och sårbarhetsanalyser. Länsstyrelsen använder därefter bland annat kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser som underlag för upprättandet av en regional risk- och sårbarhetsanalys vartefter en rapportering sker till nationell nivå. Informationen som tas fram av en aktör ska alltså även kunna användas av andra aktörer. Grundidén bygger på att alla aktörer gemensamt ska bidra till samhällets förmåga att identifiera, analysera och värdera risker och för att detta ska vara möjligt bör RSA-arbetet på de olika nivåerna vara förenligt (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011).

År 2010 kom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ut med föreskrifter (MSBFS 2010:6 och 2010:7) om de kommunala och regionala risk- och sårbarhetsanalysernas utformning. Denna utformning ställer dock inga specificerade krav på metodval eller innehåll. En rad olika metoder för att genomföra en risk- och sårbarhetsanalys finns tillgängliga (Johansson & Jönsson, 2007) och frånvaron av bestämmelser gällande metodval och innehåll innebär att risk- och sårbarhetsanalyserna kan skifta i utformning, kvalitet och substans. Det finns i dagsläget inga styrmedel för att kontrollera den privata sektorns risk- och sårbarhetsarbete. Det borde således innebära att det finns en rad olika faktorer som kan orsaka problem vid upprättandet av kommunala och regionala risk- och sårbarhetsanalyser.

En förutsättning för att säkerställa kvalitén i risk- och sårbarhetsanalyserna är att väsentlig information samlas in, analyseras och sammanställs. Detta kallas för ”aggregering av information” och omfattar flera olika metoder och strategier. I dagsläget finns det varken en sammanställning av vilka metoder och strategier som används eller vilka faktorer som påverkar en effektiv aggregering av information.

1.1 Mål och syfte

Syftet med examensarbetet är att bidra till en ökad förståelse för hur man kan förbättra möjligheterna att aggregera (väga samman) information som kommunicerats av ett flertal olika aktörer och på grundval av denna upprätta nya risk- och sårbarhetsanalyser där de enskilda bidragen kan användas till skapandet av en ny meningsfull helhet. Detta avser informationsutbyte om risker och sårbarheter mellan olika aktörer såväl inom som över administrativa nivåer i det svenska krishanteringssystemet.

Syftet ska uppnås genom att kartlägga de strategier kommuner och länsstyrelser för närvarande använder vid utbyte av information som underlag till risk- och sårbarhetsanalyser. Vidare avses att identifiera och analysera de faktorer som försvårar och emellanåt hindrar en effektiv aggregering av information mellan aktörerna och därmed söka en djupare förståelse för aggregeringsproblematiken.

Målet är att upprätta en bild av hur aggregeringen av information sker i dagsläget, belysa existerande brister och ge förslag på förbättringar.

1.1.1 Frågeställningar

De frågeställningar som avses att besvara är följande:

- Vilka strategier finns tillgängliga vid utbyte av information som underlag till risk- och sårbarhetsanalyser?
- Vilka faktorer försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information kring risker och sårbarheter?
- Vilka förbättringar kan göras för att underlätta aggregering av information kring risker och sårbarheter?

1.2 Avgränsningar

Examensarbetet avser att endast omfatta aggregering inom och mellan den lokala respektive regionala nivån i det svenska krishanteringssystemet. Aggregering av information till och mellan aktörer på den nationella nivån ingår således inte. Med hänsyn till den tid som stod till förfogande för arbetet har författarna också valt att studera ett urval av Sveriges kommuner medan samtliga länsstyrelser ingår i studien. Arbetet avser alltså inte presentera en heltäckande bild över alla kommuner och länsstyrelser utan att ge en indikation på hur kommuner och länsstyrelser generellt sett uppfattar aggregering och tillhörande problematik. Vidare tas ingen hänsyn till landsting eller den privata sektorn, i annat fall än att de nämns av de tillfrågade kommunerna och länsstyrelserna.

1.3 Målgrupp

Examensarbetet vänder sig först och främst till verksamma personer inom området risk- och sårbarhetanalyser. Författarna hoppas på att bidra med en nyanserad bild på ett aktuellt problem och ämnar, i den mån möjligt, att sprida resultatet av arbetet till aktörer som har intresse och finner nytta av det. Den populärvetenskapliga versionen av uppsatsen (samt uppsatsen i sin helhet om så efterfrågas) kommer att skickas ut till samtliga respondenter i undersökningen.

2. Metod

I nedanstående avsnitt presenteras det metodval och den metodik som ligger till grund för examensarbetet.

2.1 Vetenskapligt forskningsarbete och val av metod

Det finns olika sätt att framställa, bearbeta och analysera den information som samlas in. Numeriska mätningar, statistisk bearbetning och matematiska modeller hör till kvantitativa metoder medan verbala formuleringar och tolkande analyser hör till kvalitativa metoder (Patel & Davidson, 1991/2003). Widerberg (2002) menar att kvalitativ forskning syftar till att förklara ett fenomenets karaktär eller egenskaper, vilket innebär att det först och främst söks svar på fenomenets innebörd eller mening. Kvantitativ forskning handlar däremot om att fastställa fenomenets förekomst eller frekvens (Widerberg, 2002). Eftersom detta examensarbete avser att utvinna information om hur tjänstemän inom kommuner och på länsstyrelser upplever sin verklighet, besvaras examensarbetets syfte lämpligast genom en kvalitativ forskningsstrategi (Bryman, 2001/2011).

För att resultatet av en undersökning ska ha ett vetenskapligt värde ställs det krav på reliabilitet och validitet (Ejvegård, 1996). Reliabilitet handlar om kvalitén i mätningarna, hur pass noggranna och tillförlitliga de är med avseende på verkligheten. Validitet innebär att forskaren verkligen mäter det som avses att mätas. För att säkerställa kraven på reliabilitet och validitet redovisas examensarbetets genomförande och metodik under nedanstående avsnitt.

2.1.1 Litteraturstudier

För att kunna formulera och därefter besvara en frågeställning på ett tillförlitligt sätt, menar Backman (2008) att forskaren initialt bör samla in och granska relevant kunskap inom området (tidigare forskning och undersökningar). Vidare pekar Höst, Regnell och Runeson (2006) på vikten av att sätta sig in i forskning inom området för att dra lärdom om tidigare brister och felsteg samt för att föra kunskapsutvecklingen vidare. Backman (2008) menar på att det är nästintill omöjligt att utföra ett bra examensarbete utan att genomföra litteraturstudier.

För att få en så fullständig bild som möjligt av det valda ämnet ”aggregering av information som underlag till risk- och sårbarhetsanalyser” genomförde författarna litteraturstudier inom områdena risk- och sårbarhetsanalyser, kommunikationsteori samt aggregering. Även svensk lagstiftning och vägledning berörande ämnet studerades. Dessa litteraturstudier låg till grund för examensarbetets teori- och analysavsnitt.

2.1.2 Kartläggning och enkätundersökning

För att kunna uppnå arbetets syfte och besvara valda frågeställningar användes kartläggning som forskningsmetod. Kartläggningar används för att undersöka en vald populations egenskaper och uppfattningar (May, 1997/2001) och har ett beskrivande eller förklarande syfte (Höst, Martin; Regnell, Björn; Runeson, Per, 2006). Undersökningsmetoden kan producera empirisk data med bred och omfattande täckning från ett stort antal individer (Denscombe, 1998/2000). Genom att tillfråga en representativ grupp individer kan kartläggningen beskriva och förklara egenskaper eller åsikter hos en hel population (May,

1997/2001). Ska kartläggningen göras av en liten population kan samtliga individer inkluderas, men om det är en väldigt stor population kan ett urval behöva göras. Det är av betydelse att det urval som görs är representativt för populationen så att giltighet uppnås i studien (Höst, Martin; Regnell, Björn; Runeson, Per, 2006).

För att kunna uppnå studiens syfte fanns det ett intresse i att studera ett stort antal individers uppfattningar och resonemang kring de valda frågeställningarna. För att samla in empiriskt material till studien har frågeformulär, i form av enkäter, skickats ut via elektronisk post. Samtliga personer som mottog enkäten var involverade i arbete med risk- och sårbarhetsanalyser (se avsnitt 2.2 Genomförande).

Det eftersöktes både fakta och attityder i studien, vilket innebär att enkäterna syftade till att undersöka ett stort antal individers kvalitativa åsikter och uppfattningar. Enkäter kan användas för att på ett effektivt och likartat sätt samla in data från ett stort antal individer (Höst, Martin; Regnell, Björn; Runeson, Per, 2006). Det eftersträvades representativitet i studien vilket gjorde att enkäter ansågs vara lämpliga som insamlingsmetod då det är möjligt att samla in empiriskt material från ett stort antal individer vilket, på grund av tid och resurser, inte varit möjligt vid exempelvis intervjuer.

Det empiriska material som samlats in via enkäterna ligger till grund för analysen och de slutsatser som studien presenterar.

2.1.3 För- och nackdelar med metodvalet

Utmärkande för enkäter är att respondenterna besvarar frågorna på egen hand (Höst, Martin; Regnell, Björn; Runeson, Per, 2006). Fördelen med insamlingsmetoden är att den enkel att genomföra, i den bemärkelsen att den inte innebär några kostsamma eller tidskrävande resurser (Höst, Martin; Regnell, Björn; Runeson, Per, 2006). Respondenten ges god tid för att tänka igenom de ställda frågorna och begrunda sitt svar, något som insamlingsmetoder med personlig kontakt inte tillåter i samma utsträckning. Enkäter möjliggör också insamling av material från ett stort geografiskt område vilket, som tidigare nämnts, förbättrar validiteten i studien. Valet av enkäter som insamlingsmetod berör även frågan om anonymitet och skevhet. Studien omfattade frågor angående upplevda problem med respondentens organisation, varför det ansågs fördelaktigt att låta de svarande vara anonyma för att säkerställa ett rättvisande och uttömmande svar.

Gällande nackdelar med enkäter hör att respondenten ges utrymme att misstolka frågorna då inga förtydliganden kan göras vid svarstillfället. Det innebär att frågorna måste vara enkla och raka för att undvika misstolkning (Höst, Martin; Regnell, Björn; Runeson, Per, 2006). Höst, Regnell och Runeson (2006) menar på att det finns en risk för att svarsfrekvensen blir låg vid användandet av enkäter, vilket har försökts undvikas genom att göra ett strategiskt urval av respondenter i studien (d.v.s. välja ut personer som kan antas ha ett särskilt intresse av studiens frågeställningar). Samtliga respondenter är antingen delansvariga för risk- och sårbarhetsanalysen inom det geografiska ansvarsområdet inom vilket de verkar eller starkt kopplade till arbetsprocessen.

En annan nackdel med enkäter som Höst, Regnell och Runeson (2006) adresserar är att det inte ges någon möjlighet att fördjupa de svar som respondenten ger. Även detta försökte motverkas genom att formulera ”öppna” frågor samt undvika fasta svarsalternativ och istället ge respondenterna möjligheten att utveckla sina svar i kommentarsrutor. Slutna frågor kan begränsa antalet möjliga svar (May, 1997/2001) och eftersom studien avsåg att vara heltäckande användes öppna frågor. Enligt May (1997/2001) ger öppna frågor respondenten möjlighet att reflektera och tolka frågan och därmed besvara den med större frihet, vilket anses fördelaktigt för att uppfylla studiens syfte.

2.2 Genomförande

Höst, Regnell och Runeson (2006) listar en rad aspekter som bör tas hänsyn till vid utformningen av enkäter. Dessa aspekter rör frågornas och svarsalternativens utformning, språkbruk och innehåll. Nedan listas de aspekter som rör studiens enkät (de aspekter som rör slutna frågor finns inte med):

- Enkelhet i språket
- Entydiga frågor
- Precisa i tid och rum
- Ej ledande frågor
- Undvik (dubbel) negationer
- Undvik kunskapsfrågor
- En fråga åt gången
- Ett svar åt gången
- Korta, koncisa frågor
- Undvik allt för känsliga frågor
- Undvik hypotetiska frågor

(Höst, Martin; Regnell, Björn;
Runeson, Per, 2006)

För att utforma enkäten gentemot dessa aspekter genomfördes en granskning av ett antal risk- och sårbarhetsanalyser, såväl regionala som kommunala. Genom granskningen erhöles en inblick i arbetet med aggregering samt anknuten problematik, vilket ökade möjligheten att utforma relevanta, entydiga och koncisa frågor. Granskningen av risk- och sårbarhetsanalyserna gav även en inblick i lämpligt språkbruk för utformandet av enkäten.

De öppna frågor som ställdes i enkäten var följande:

- Vilka samverkansforum och strategier använder ni er av idag för att utbyta information kring risker och sårbarheter:
 - Inom länsstyrelsen/kommunen? (d.v.s. med aktörer inom ert geografiska områdesansvar)
 - Mellan kommun och länsstyrelse?

- Vilka faktorer upplever ni försvårar eller förhindrar ett effektivt utbyte av information kring risker och sårbarheter?
- Vilken typ av information kring risker och sårbarheter har ni svårast att:
 - Ta del av/samla in?
 - Dela med er av?
 - Vad tror ni detta beror på?
- Vilka svårigheter upplever ni vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget?
- Vilken information är svårast att analysera och sammanställa?
- Vilka förbättringar anser ni kan göras för att underlätta:
 - Informationsutbytet kring risker och sårbarheter?
 - Analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget?

Tre slutna frågor, i form av förklaringsvariabler, lades till i enkätens början.

Förklaringsvariabler är till för att säkerställa att respondenten verkligen tillhör den grupp individer forskaren vill kartlägga (May, 1997/2001). Dessa frågor löd enligt följande:

- Vilken roll har du inom länsstyrelsen/kommunen?
- Verksam inom?
- Antal invånare inom det geografiska områdesansvaret?

Efter att enkätfrågorna formulerats, sammanställdes de i ett internetbaserat enkätprogram, ”Fluid Surveys”. Programmet används av bland annat LUCRAM¹ och ansågs därför uppfylla kraven på en tillfredställande layout, i hopp om att minska bortfallet. Enligt May (1997/2001) är det inte bara av betydelse att ha en tillfredställande layout, utan att också bifoga ett brev som både vädjar till respondentens samarbete och presenterar syftet med enkäten. Därför upprättades ett sådant brev i samband med utskicket med hopp om att ytterligare minska bortfallet (se Bilaga C).

Ett urval gjordes med tanke på representativitet och studiens syfte. 59 kommuner och Sveriges samtliga 21 länsstyrelser tillfrågades. Kommunerna delades in i tre kategorier utifrån invånarantal, vartefter ett stratifierat slumpmässigt urval² gjordes där det, i den mån möjligt, valdes ut en liten, mellanstor och stor kommun inom varje län. Denna storleksuppdelning gjordes för att täcka in ett brett spektrum av berörda aktörer och därmed uppnå representativitet och giltighet i studien. Definitionerna för liten, mellanstor och stor kommun togs fram med hjälp av 1994-2004 års kommungruppsindelning (Sveriges Kommuner och Landsting, 2009). De listas enligt följande:

¹ Lund University Centre for Risk Assessment and Management.

² Stratifierat slumpmässigt urval är en statistisk urvalsmetod, där den studerade populationen först delas in i undergrupper (strata), vartefter ett slumpmässigt urval görs ur varje undergrupp (May, 1997/2001).

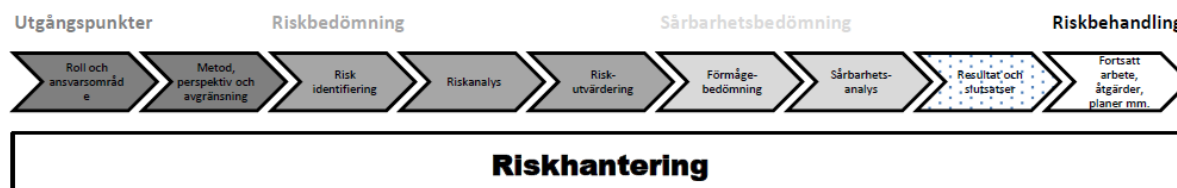
- Liten kommun (< 20 000 invånare)
- Mellanstor kommun (20 000-50 000 invånare)
- Stor kommun (> 50 000 invånare)

För att upprätthålla reliabilitet och validitet i studien samt för att öka intresset och minska bortfallet gjordes ett strategiskt urval bland representanterna från länsstyrelserna och kommunerna. Som tidigare nämnts valdes representativa personer för ämnet ifråga. Det innebar att enbart beredskapssamordnare, säkerhetssamordnare, handläggare, säkerhetschefer eller personer med liknande befattning tillfrågades.

För att täcka upp eventuella bortfall skickades enkäterna ut i två omgångar med cirka 1 veckas mellanrum. Det empiriska materialet från enkäterna sammanställdes för redovisning och analys.

3. Bakgrund

Alla organisationer utsätts för en mängd olika risker som kan påverka eller förhindra organisationen från att uppnå sina mål och Sveriges länsstyrelser och kommuner är inga undantag. Verksamhetens kort- och långsiktiga mål utgörs av en rad aktiviteter, och med dessa aktiviteter följer också risker. För att lindra och förebygga dessa risker samt underlätta beslutsfattande kan organisationer använda sig av riskhanteringsprocessen (se figur 1). Riskhanteringsprocessen är en systematisk tillämpning av riktlinjer, rutiner och praxis för att lyckas identifiera, analysera, utvärdera samt behandla risker (International Organization for Standardization, 2009).



Figur 1. Riskhanteringsprocessen (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011)

I en vägledning av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2011) trycks det på vikten av att ha förståelse för hela riskhanteringsprocessen innan risk- och sårbarhetsarbetet sätts igång. Förståelse för riskhanteringsprocessen och dess slutliga mål är av betydelse vid fastställandet av metod och arbets sätt för upprättande av risk- och sårbarhetsanalyser (RSA). Utförs risk- och sårbarhetsanalyserna på ett tillfredställande sätt underlättar det strävan mot att uppnå önskat resultat med riskhanteringsprocessen.

3.1 Syftet med risk- och sårbarhetsanalyser

Sveriges regering har formulerat mål för samhällets säkerhet vilka omfattar att upprätthålla grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter, skydda människors liv och hälsa samt värna om samhällets funktionalitet (Försvarsdepartementet Ds 2006:1).

En viktig del i arbetet för att bygga upp ett säkert samhälle utgörs av att identifiera hot, risker, sårbarheter, skyddsvärda objekt samt tillgängliga medel som kan utnyttjas för att stärka beredskapen inför extraordinära händelser³ (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011). Ett naturligt steg i att erhålla denna insyn och ansamla kunskap om oönskade händelser är att upprätta lokala, regionala och nationella risk- och sårbarhetsanalyser. Risk- och sårbarhetsanalyserna är ett systematiskt verktyg i processen mot att minska och lindra risker och sårbarheter samtidigt som de kan ge en samlad bild över krishanteringsförmågan (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011). De skapar alltså ett underlag, utifrån vilket ett förebyggande, förberedande och lindrande arbete kan påbörjas för att upprätthålla samhällets säkerhet.

³ I Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap definieras en extraordinär händelse som ”en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i samhällsviktiga funktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller ett landsting”.

Försvarsdepartementet (Ds 2006:1) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2011) framhåller att de huvudsakliga syftena med risk- och sårbarhetsanalyser är att de ska:

- Ge beslutsfattare och verksamhetsansvariga kännedom och kunskap om vilka hot och risker som finns inom det egna verksamhetsområdet.
- Ge beslutsfattare och verksamhetsansvariga ett underlag för förberedelse och verkställande av åtgärder som minskar eller lindrar riskerna och sårbarheten inom det egna verksamhetsområdet.
- Upprätta en riskbild för samhället.
- Ge underlag för beredskaps- och samhällsplanering.
- Ge allmänheten information om risker och sårbarheter i samhället.

Genom att uppfylla dessa syften kan risk- och sårbarhetsanalyserna användas för att effektivt rikta arbete och resurser mot att stärka samhällets motståndskraft gentemot oönskade händelser.

3.2 Metoder för att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser

Det finns idag en mängd olika metoder för att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser. Val av metod beror på vilket system som ska analyseras. För tekniska system är mer klassiska metoder som t.ex. händelsetråd, Hazop och FMEA (Failure Mode and Effect Analysis) lämpliga. När det kommer till mer komplexa system, som t.ex. en kommun eller ett län, är dock de seminariebaserade scenariometoderna att föredra (Johansson & Jönsson, 2007).

Som namnet antyder utgår de seminariebaserade scenariometoderna från seminarier eller gruppdiskussioner. Dessa diskussioner används för att resonera fram och analysera olika riskscenarier som kan bli tänkbara i framtiden (Johansson & Jönsson, 2007). Inom Sveriges länsstyrelser och kommuner är MVA⁴, IBERO⁵ och ROSA⁶ de mest förekommande metoderna för genomförandet av risk- och sårbarhetsanalyser (Petersen & Tehler, 2010).

MVA, ROSA och IBERO är enligt Johansson och Jönsson (2007) relativt lika i den mån att de alla ger en generell bild av hur arbetet med risk- och sårbarhetsanalyserna kan utformas. Metoderna trycker på vikten av att betrakta risk- och sårbarhetsanalyserna som en process istället för en framställning av en produkt. Själva arbetet med analyserna är en viktig del av resultatet. Johansson och Jönsson (2007) menar att samtliga metoder har fokus på att bedöma olika aktörernas förmåga att hantera oönskade händelser, prioritera åtgärdsförslag samt att stödja och främja arbetet med risk- och sårbarhetsfrågor inom det geografiska ansvarsområdet.

Metoderna inleds med ett seminarium där syftet är att utföra en grovanalys inom det aktuella geografiska området. Utifrån de riskscenarier som identifieras i grovanalysen väljs ett antal ut

⁴ ”Municipal Vulnerability Analysis”

⁵ ”Instrument för beredskapsvärdering av områdesansvar”

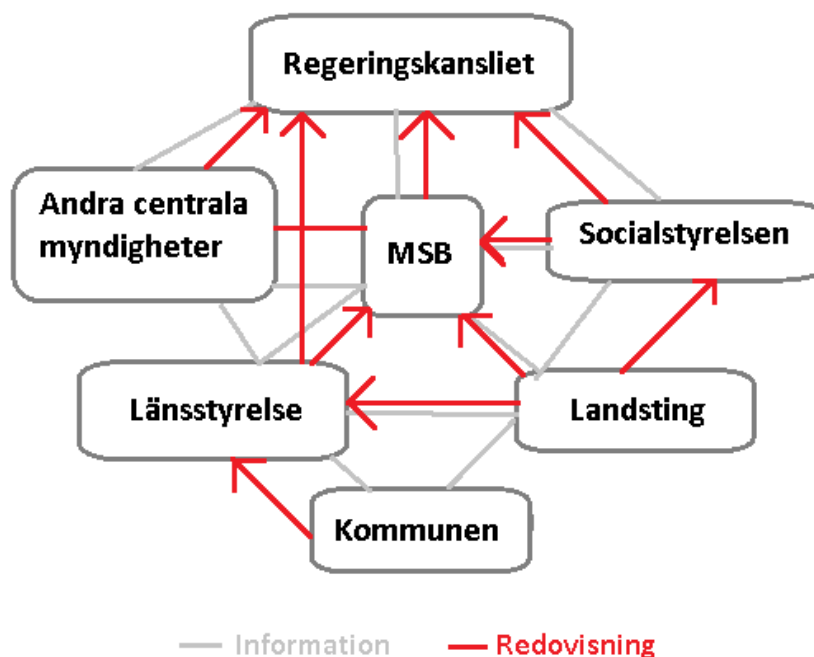
⁶ ”Risk- och Sårbarhetsanalys”

för en mer detaljerad analys. Målet med den mer detaljerade analysen är att bedöma förmågan att hantera det utvalda scenariot och dess konsekvenser. Utfallet av de detaljerade analyserna resulterar sedan i en diskussion kring hur förmågan att hantera de identifierade scenarierna kan förbättras.

På grund av det seminariebaserade tillvägagångssättet resulterar arbetet med dessa metoder inte enbart i åtgärdsförslag, utan ökar även medvetenheten och kunskapen kring risker och sårbarheter hos seminariedeltagarna. Deltagarna utökar och stärker även personliga nätverk med andra nyckelpersoner som berör ämnet risker och sårbarheter inom det geografiska ansvarsområdet (Johansson & Jönsson, 2007).

3.3 Roll och ansvarsområde

Genom att identifiera, analysera och värdera risker och sårbarheter inom ett visst geografiskt område skapar kommunerna och länsstyrelserna ett underlag för genomförande av säkerhetsfrämjande åtgärder. I detta arbete har både kommunerna och länsstyrelserna ett visst ansvarsområde och en viss roll. Genom den aktuella rollen och ansvarsområdet bidrar de till en samlad syn på samhällets risker. Genom att de berörda aktörerna utbyter information och redovisar de upprättade RSA:erna (enligt Figur 2) kan de åstadkomma ett bättre resultat än om var och en genomfört sin analys avskuret från de andra (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011). Detta avsnitt avser att beskriva länsstyrelsens och kommunens roll och ansvarsområde kopplat till arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser.



Figur 2. Vägar för utbyte av information och redovisning av RSA:er i Sverige. (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011)

3.3.1 Förutsättningar för kommunens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser

År 2004 tecknades en kommunöverenskommelse mellan staten och kommunförbundet, vartefter huvuddelarna av denna överenskommelse fastlades i lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, LEH (2006:544)⁷ (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011).

Ur LEH (2006:544) kan det utläsas att kommunerna ska genomföra en risk- och sårbarhetsanalys för att förebygga och förbereda sig inför extraordinära händelser. Denna RSA ska genomföras eller uppdateras inför varje mandatperiod (SFS 2006:544). Kommunen ska med hjälp av risk- och sårbarhetsanalysen kunna upprätthålla förmågan att motstå allvarliga störningar i den samhällsviktiga verksamheten (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011). Denna förmåga ska kunna upprätthållas såväl vid normala förhållanden som vid krissituationer (SFS 2006:544). Enligt förordning (2006:637)⁸ ska kommunen rapportera till länsstyrelsen om vilka förberedelser som vidtagits inför extraordinära händelser.

Ur LEH (2006:544) och MSBFS (2010:6) kan det utläsas att kommunens ansvarsområde gällande arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser utgörs av den egna verksamheten samt kommunens geografiska område. RSA:en baseras på den egna organisationens och lokala aktörers⁹ identifiering, analys samt värdering av risker och sårbarheter inom det geografiska ansvarsområdet, det är även vanligt att inkludera grannkommuner i arbetet (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011).

År 2011 gav MSB ut en vägledning (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011) för hur centrala¹⁰ myndigheter, länsstyrelser, kommuner och landsting kan arbeta för att ta fram RSA:er. Vägledningen ger bland annat förslag på vilka metoder som kan användas för att ta fram RSA:er och vad de ska innehålla, men viktigt att påpeka är att den varken är styrande eller reglerande och enbart ska ses som ett stöd i aktörernas arbete.

3.3.1.1 Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om kommuners och landstings risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:6)

Sedan den 1 januari 2011 är Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om kommuners och landstings risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:6) gällande.

För att underlätta jämförbarhet på regional och nationella nivå, ska kommunernas RSA:er enligt 5 § och 6 § redovisas enligt en bestämd struktur. Denna struktur styr enbart utformningen på redovisningen och ej själva innehållet eller tillvägagångssättet för framtagandet av RSA:erna. I 6 § anges även att kommunerna ska redovisa RSA:erna till länsstyrelsen senast den 30 september under mandatperiodens första år. Analysens disposition beskrivs i 6 § enligt följande:

⁷ Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

⁸Förordning (2006:637) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

⁹ Exempelvis kommuner, landsting och näringsliv, förordning (2006:942).

¹⁰ Används synonymt till nationella.

1. Övergripande beskrivning av kommunen.
2. Övergripande beskrivning av arbetsprocess och metod.
3. Övergripande beskrivning av identifierad samhällsviktig verksamhet inom kommunens geografiska område.
4. Identifierade och värderade risker, sårbarheter samt kritiska beroenden inom kommunens geografiska område.
5. Övergripande beskrivning av särskilt viktiga resurser som kommunen kan disponera för att hantera extraordinära händelser.
6. Bedömning av förmågan i samhällsviktig verksamhet inom kommunens geografiska område att motstå och hantera identifierade risker som kan leda till en extraordinär händelse.
7. Bedömning av kommunens förmåga att motstå och hantera identifierade risker som kan leda till en extraordinär händelse.
8. Planerade och genomförda åtgärder samt en bedömning av behov av ytterligare åtgärder med anledning av risk- och sårbarhetsanalysens resultat.

Enligt 8 § i föreskriften (MSBFS 2010:6) ska kommunerna regelbundet följa upp sina RSA:er och rapportera denna uppföljning till länsstyrelsen senast den 15 september varje år.

För samtliga lagar som berör länsstyrelsens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser se bilaga A.

3.3.2 Förutsättningar för länsstyrelsens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser

Länsstyrelsen fungerar som en länk mellan länets kommuner och dess invånare samt regeringen, riskdagen och centrala myndigheter. I arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser består länsstyrelsens ansvarsområde av den egna verksamheten men främst av det geografiska områdesansvaret (SFS 2006:942). Länsstyrelsens geografiska områdesansvar innefattar inriktning, prioritering och samordning av arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser på regional nivå (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011).

Varje år ska länsstyrelsen ta fram en regional risk- och sårbarhetsanalys som ska redovisas till Regeringskansliet och MSB (MSBFS 2010:7). RSA:en baseras delvis på en sammanställning av kommuners och lokala aktörers risk- och sårbarhetsanalyser (SFS 2006:942). Analysens innehåll och resultat ska redovisas enligt en förutbestämd disposition som anges av MSBFS 2010:7. Genom att följa denna disposition underlättas arbetet med att läsa, tolka och analysera länsstyrelsernas RSA:er (Eriksson, 2012).

I 2013 års regleringsbrev¹¹ avseende länsstyrelserna ska länsstyrelserna göra en värdering av de RSA:er som kommuner sammanställt enligt Lag (2006:544) om kommuners och landstings

¹¹ Regleringsbrevet fastställer krav gällande myndigheters mål, resultat och finansiella förutsättningar. Regleringsbrevet fastställs av regeringen (Utbildningsdepartementet, 2006).

åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Länsstyrelsen ska bedöma kvalitén på de kommunala RSA:erna och i vilken utsträckning de kan användas i de regionala RSA:erna.

Länsstyrelsens roll i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser regleras i förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap, förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion, regleringsbrev och myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:7). Ur förordningarna, föreskriften och det årliga regleringsbrevet (år 2013) kan det utläsas att länsstyrelsen ska:

- Sammanställa en regional risk- och sårbarhetsanalys för det geografiska område de verkar i.
- Stödja och följa upp kommunernas arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.
- Kommunicera, samla in och sprida information om länets risker och sårbarheter till berörda aktörer.
- Verka för samordning och samverkan i länet.

3.3.2.1 Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:7)

Sedan den 1 januari 2011 är Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:7) gällande. Dessa anger framförallt RSA:ernas syften samt vilken disposition de ska ha, men ej vilka arbetsätt eller metoder som ska användas.

Enligt 4 § i föreskrifterna (MSBFS 2010:7) ska länsstyrelsernas RSA:er redovisas till Regeringskansliet och MSB senast den 15 november årligen.

Risk- och sårbarhetsanalysens disposition beskrivs i 5 § enligt följande:

1. Övergripande beskrivning av myndigheten och dess ansvarsområde.
2. Övergripande beskrivning av arbetsprocess och metod.
3. Övergripande beskrivning av identifierad samhällsviktig verksamhet inom myndighetens ansvarsområde.
4. Identifierade och värderade hot, risker och sårbarheter samt kritiska beroenden inom myndighetens ansvarsområde.
5. Övergripande beskrivning av viktiga resurser som myndigheten kan disponera för att motstå allvarliga störningar och hantera kriser.
6. Bedömning av förmågan inom myndighetens ansvarsområde att motstå och hantera identifierade hot och risker.

7. Särskild förmågebedömning enligt förutsättningar som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap beslutar.
8. Planerade och genomförda åtgärder, samt en bedömning av behov av ytterligare åtgärder med anledning av risk- och sårbarhetsanalysens resultat.

För samtliga lagar som berör länsstyrelsens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser, se bilaga A.

3.4 Aggregering av information

De svenska kommunerna och länsstyrelserna utgör en viktig del av det svenska krishanteringssystemet och som lagstiftningen reglerar utgör deras arbete med risker och sårbarheter en del av en helhetssyn. Kommuner ska enligt Lag (2006:544) samverka med olika aktörer inom det geografiska områdesansvaret och framställa kommunala RSA:er för extraordinära händelser. Dessa ska sedan vidarebefordras till länsstyrelserna som i sin tur enligt förordning (2006:942) ska framställa regionala RSA:er, som dessutom enligt förordning (2007:825) ska kunna användas av de aktörer som finns inom länet. Detta innebär att varje nivå inom "RSA-systemet" är en pusselbit av helheten och att varje nivå's riskbild bland annat blir en sammanställning och analys (aggregering) av underliggande nivåers risker.

För att denna helhetssyn ska kunna fungera krävs det att information kring risker och sårbarheter ska kunna kommuniceras enkelt mellan olika nivåer och att innehållet ska vara lättanvänt för den som mottar informationen (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011). Lättanvänd information underlättar aggregering i den mån att mottagaren kan utnyttja underlaget vid framtagandet av den egna risk- och sårbarhetsanalysen. Den insamlade informationen bör således vara utformad på ett sådant sätt att den möjliggör analys ur olika perspektiv och på olika nivåer än den egna. Detta är viktigt eftersom de överliggande nivåerna, utan ett väl fungerande system, hade blivit tvungna att göra tidskrävande detaljanalyser på de underliggande nivåerna (Höst, Nieminen, Kristofersson, & Tehler, 2010). I den bästa av världar får medarbetarna inom organisationer klar, kontinuerlig och fullständig information, men det har visat sig att detta oftast inte är fallet. Detta gäller inte minst den offentliga sektorn där framförallt ledarskapsutbildningen kring kommunikation är bristfällig (Heide, Johansson, & Simonsson, 2005). Undersökningar pekar på att chefer ofta har en övertro på att kommunikationen ska fungera av sig själv. Detta kan delvis bero på att kommunikation ses som ett mjukt värde som inte direkt kan mätas i siffror och därför lätt prioriteras bort (Heide, Johansson, & Simonsson, 2005).

4. Teori

Nedanstående avsnitt syftar till att behandla och presentera relevant teori, vilket utgör grunden för den kommande analysen. För att erhålla en bred kunskapsbas kring det valda ämnet och kunna besvara frågeställningarna utgår teoriavsnittet ifrån kommunikations- och organisationsteorier. Dessa teorier har valts då de innehåller lämpliga ramverk varifrån kunskap kring betydande förutsättningar för aggregering av information kan hämtas. Ur teorierna hämtas bland annat stöd till förståelsen av spridningen, kommunikationen och presentationen av information.

4.1 Kommunikation och organisation

Organisationer kan beskrivas som sociala system som hålls samman av en gemensam kultur (normer, värderingar, rutiner etc.). Kulturen är beroende av att organisationsmedlemmarna kommunicerar med varandra och exempelvis diskuterar hur de bör hantera olika händelser. Det går inte att separera organisationer och deras kommunikationsprocesser; organisationer ska istället ses som komplexa kommunikationssystem (Heide, Johansson, & Simonsson, 2005).

4.2 Kommunikationsriktningar inom organisationer

Kreps (1990) menar att det inom organisationer huvudsakligen finns tre kommunikationsriktningar vilka starkt hänger samman med organisationens struktur; nedåtriktad, uppåtriktad och horisontell. Larsson (2001) håller med om detta men anser att man även borde ha med en tvärgående riktning. Tvärgående kommunikation har ingen koppling till organisationens struktur, utan förekommer snarare vid tillfälliga gruppbildningar och olika projekt. Tvärgående kommunikation innebär informationsutbyte mellan individer på olika enheter och olika nivåer (Larsson, 2001).

4.2.1 Nedåtriktad kommunikation

Nedåtriktad (vertikal) kommunikation är den som kommer från de högre organisationsnivåerna, t.ex. från ledning till medarbetare eller länsstyrelse till kommun, och är viktig för att styra nedre nivåers arbete och mål. Kreps (1990) menar att det är vanligt med för mycket nedåtriktad kommunikation, men att detta inte leder till att man har en effektiv nedåtriktad kommunikation. Larsson (2001) menar att totalt sett, gällande informationsmängd, pekar undersökningar på att anställda i organisationer får för lite information. Ifall bådas synpunkter stämmer indikerar detta då på att man får för lite uppåtriktad, horisontell och tvärgående information. Kreps (1990) listar följande problem med nedåtriktad kommunikation:

1. Många organisationer använder för mycket nedåtriktad kommunikation och överöser medarbetarna med direktiv och vägledningar, vilket resulterar i att medarbetarna blir förvirrade och frustrerade.
2. Det lämnas ut motsägelsefull information, exempelvis direktiv som säger emot varandra, vilket leder till frustrerade medarbetare.
3. Många direktiv är otydliga eller vagt formulerade, vilket gör att medarbetarna blir osäkra på vad de ska prestera.

4. Ofta är direktiv skrivna på ett ”hänsynslöst” sätt och syftar snarare till att klargöra vem som har makten istället för vad som behöver göras.

4.2.2 Uppåtriktad kommunikation

Uppåtriktad (vertikal) kommunikation är den information som kommer från lägre till högre organisationsnivåer, t.ex. från medarbetare till ledning. Kreps (1990) anser att den fyller många viktiga funktioner som exempelvis att den förser högre nivåer med aktuella problem och uppmuntrar lägre nivåer till delaktighet. Vidare anser han att kanaler för uppåtriktad kommunikation ofta är underutvecklade inom organisationer och anser att detta är ett stort problem eftersom det oftast är de lägre nivåerna som är de mest kunniga kring vilka problem som existerar. Kreps (1990) listar följande problem med uppåtriktad kommunikation:

1. Medarbetare känner ofta en motvilja att meddela problem gällande de övre nivåernas nedåtriktade kommunikation. Detta kan bero på att det finns en rädsla för vedergällning ifall man påpekar problem med de direktiv som ges.
2. Högre nivåer inom organisationer är ofta oemottagliga för lägre nivåers feedback och reagerar defensivt vid sådan.
3. Ofta är kanalerna för uppåtriktad kommunikation otillräckliga och lägre nivåer vet inte vem de ska ta kontakt med, vilket kan resultera i att man inte gör det överhuvudtaget.

4.2.3 Horisontell kommunikation

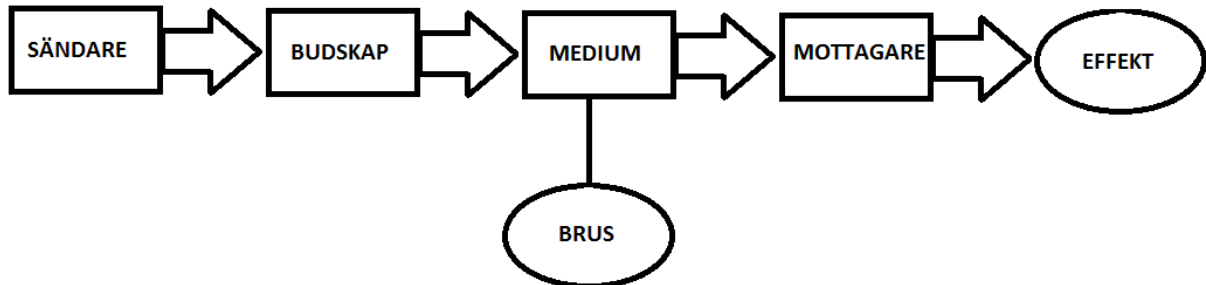
Det moderna ledarskapet kräver mer självständiga medarbetare vilket ställer krav på att de själva kan inhämta information och ha förmågan att bearbeta denna och kommunicera denna vidare inom och utanför organisationen. Framförallt har organisationer blivit mer horisontella och detta har ställt nya krav på att kommunikationen mellan medarbetare-medarbetare ska fungera väl (Heide, Johansson, & Simonsson, 2005). Horisontell kommunikation innefattar inte bara informationsutbyte inom en enhet utan också mellan olika enheter på samma nivå (Larsson, 2001).

Horisontell kommunikation är den vanligaste formen av kommunikation då individer tenderar att kommunicera mest med individer på samma nivå (Larsson, 2001). Kreps (1990) anser att horisontell kommunikation, trots att det är en viktig kanal, oftast är förbisedd och listar följande problem:

1. Det finns tendenser att högre nivåer inte erkänner den horisontella kommunikationen som användbar och nödvändig. Den kan ibland ses som kallprat och avråds därmed.
2. Ofta har organisationsmedlemmar för mycket på det egna bordet vilket gör att de inte har tid att kommunicera med andra på samma nivå, trots att det anses viktigt.
3. Det finns oftast otillräckligt med formella kanaler för horisontell kommunikation.

4.3 Kommunikationsmodell

Den kanske mest kända modellen för kommunikation är Claude Shannons och Warren Weavers linjära modell av kommunikationsprocessen. Modellen bygger på transmissionssynsättet (eller överföringsmetaforen) och handlar helt enkelt om att överföra information från punkt A till punkt B (Larsson, 2001), se figur 3.

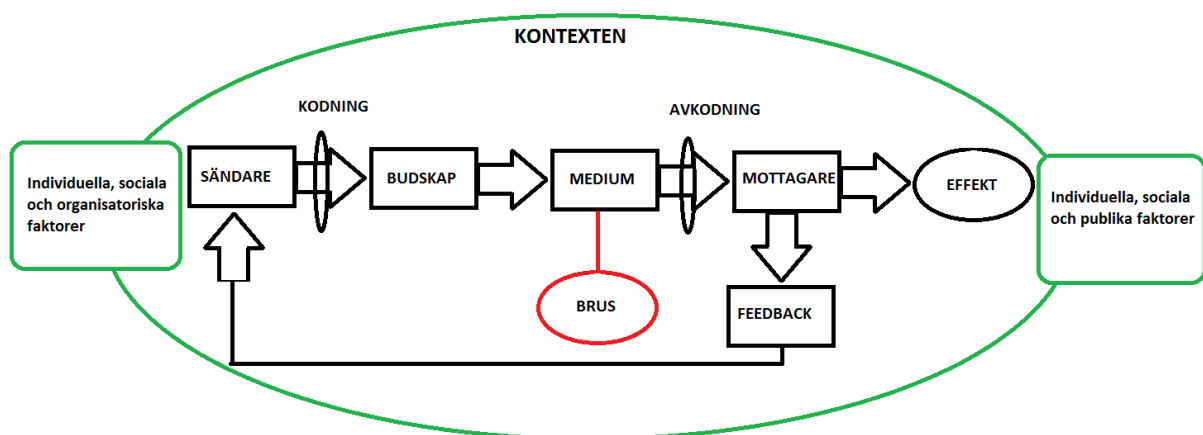


Figur 3. Linjär modell av kommunikationsprocessen enligt Shannons och Weaver (Larsson, 2001).

Grundtanken handlar om att undersöka hur mycket brus som kan tillåtas innan informationen inte kan överföras tillfredsställande. Modellen antar att mottagaren är passiv och att så fort informationen når mottagaren så kommer den kunna tolkas korrekt.

Modellen ovan har fått utstå mycket kritik framförallt för att den inte har någon feedback och forskare menar att den modellen främst kan användas vid enkla meddelanden, som tid och plats (Larsson, 2001).

Istället anses det att mottagaren ska ses som en medskapare av betydelsen av meddelandet. Eftersom det sända budskapet och det mottagna budskapet inte alltid kommer vara det samma (avsändaren kodar meddelandet och mottagaren avkodar det) kan det även vara viktigt att ge ledtrådar till en tolkning och dessutom genom feedback försäkra sig om att meddelandet tolkats på rätt sätt. Detta hör samman med i vilket sammanhang ett meddelande skickas, dvs. kontexten, och är viktigt eftersom människors förkunskaper, värderingar, perspektiv m.m. oftast kommer att vara skilda mellan sändare och mottagare (Larsson, 2001). Den utvecklade modellen med kodning, avkodning, feedback och kontext presenteras i figur 4.



Figur 4. Kontextuell modell av kommunikationsprocessen (Larsson, 2001).

4.4 Kanaler för kommunikation

Det finns tre huvudsakliga kanaler för att kommunicera enligt Erikson (2007): skriftliga kanaler, elektroniska kanaler och muntliga kanaler.

4.4.1 Skriftliga kanaler

Skriftliga kanaler är sådant som är tryckt på olika sorters papper eller material som exempelvis faktabroschyrer, rapporter och tidningar. De lämpar sig bäst till förmedling och dokumentering av fakta, men sämre för dubbelriktad kommunikation. Fördelarna med skriftliga kanaler inkluderar bland annat att det är fritt att välja när man ska ta del av informationen, det är enkelt att gå tillbaka i texten och läsa på nytt samt att risken för feltolkningar är liten ifall texten är korrekt skriven. Nackdelarna med skriftlig kommunikation är främst att det ges små möjligheter till dubbelriktad kommunikation och att risken för feltolkningar är påtaglig ifall texten är inkorrekt skriven (Erikson, 2007).

4.4.2 Elektroniska kanaler

Sedan mitten av 1990-talet har det framkommit ett helt nytt medium för kommunikation tack vare införandet av internet. Elektroniska kanaler består av exempelvis e-post, videokonferenser, telefonkonferenser, databaser etc. Genom användning av olika diskussionsgrupper och e-post har kommunikationen blivit mindre beroende av tid och rum. Detta har lett till att medarbetare i mindre utsträckning matas med information och istället förväntas kunna söka upp relevant information själva. Andra fördelar är bland annat att informationen kan skickas omedelbart till önskad destination och sedan exempelvis vidarebefordras till nästa. Vidare ges det möjligheter till att föra dialoger ifall det uppstår missförstånd (Erikson, 2007).

Problem som uppstår här kan exempelvis vara att medarbetarna inte alltid vet vad de ska söka efter eller inte har tid och resurser. Viktigt att påpeka här är att bara för att det finns lätt tillgång till information så är den inte värdefull ifall medarbetarna inte kan förstå den och för att skapa förståelse är dialog ett viktigt verktyg (Heide, Johansson, & Simonsson, 2005)

4.4.3 Muntliga kanaler

De muntliga kanalerna består bland annat av planerade eller informella möten, konferenser, utbildningar och seminarier. Erikson (2007) menar att muntliga dialoger är det självklaraste valet när det gäller ömsesidigt tankeutbyte eftersom möjligheterna till frågor och förtydliganden är stora. Larsson (2001) menar även att muntlig personlig kommunikation är överlägsen andra former i flera avseenden. Problem med muntliga kanaler som exempelvis möten kan vara att de lätt kan spåra ur ifall det inte finns tydliga syften. Ett annat vanligt problem är att möten kan användas som ”den universella lösningen” och i många fall hade en annan kontaktform varit lämpligare.

4.4.3.1 Intrapersonell kommunikation

Vid muntlig kommunikation, eller mänsklig kommunikation som Kreps (1990) kallar det, är den mest basala kommunikationen den man för med sig själv, med andra ord den ”intrapersonella kommunikationen”. Vid denna handlar det mycket om egen tankeverksamhet och här återkommer begreppen kodning och avkodning, se den kontextuella modellen (figur

4). Kodning handlar om tankeverksamheten att skapa meddelanden genom att själv analysera en situation och sedan formulera ett meddelande som bäst passar situationen. Vid avkodning översätter mottagaren meddelanden till en mening och kan därefter identifiera ifall det finns relevant information för situationen (Kreps, 1990).

4.4.3.2 Interpersonell kommunikation

Nästa steg i den mänskliga kommunikationshierarkin är den interpersonella kommunikationen vilken beskriver kommunikationen mellan två personer. Denna kommunikation bygger på den förra nivån, eftersom varje person måste vara självkommunicerande för att effektivt kunna kommunicera med andra. Ett av de viktigaste resultaten, eller om man så vill kalla det vinsten, från interpersonell kommunikation är att man utvecklar mänskliga relationer (Kreps, 1990). Kreps (1990) menar att mänsklig kommunikation är en grundsten för att uppnå personliga och organisatoriska mål.

4.4.3.3 Kommunikation i små grupper

Nästa steg är kommunikation i små grupper om minst tre personer. Detta är en betydligt mer komplex form än den interpersonella eftersom den består av flera interpersonella relationer. Genom att fler personer deltar i kommunikationen kommer antalet samspel att öka drastiskt och därmed även komplexiteten, tabell 1 visar hur antalet möjliga samspel ökar med antalet deltagare. Ifall detta är positivt eller negativt bör rimligtvis variera från situation till situation.

Tabell 1. Antalet möjliga samspel vid gruppkommunikation (Kreps, 1990).

Gruppstorlek	Möjliga samspel
2	2
3	9
4	28
5	75
6	186
7	441
8	1056

Kommunikation i små grupper är en viktig kanal bland organisationer och är vanligt i arbetsgrupper och beslutsfattande utskott. Dessa grupper utgör en viktig del av organisationer eftersom de kan fatta beslut och lösa problem som individer knappast möjligt kan lösa individuellt (Kreps, 1990).

4.4.3.4 Flergruppskommunikation

Det sista steget beskriver kommunikation mellan flera grupper, eller flergruppskommunikation. I stora organisationer är flergruppskommunikation avgörande för att kunna nå de mål som finns (Kreps, 1990). Eftersom stora organisationer är väldigt komplexa anser Kreps (1990) och Larsson (2001) att det krävs formella kanaler för kommunikation.

4.4.4 Kombinerade kanaler för kommunikation

För att skapa en effektiv kommunikationsstruktur menar Erikson (2007) att det bästa är att länka samman olika typer av kanaler för kommunikation. Detta innebär att det bör förekomma

en kombination av skriftliga, muntliga och elektroniska kanaler i en organisation för att höja medarbetarnas kunskaper. Detta betyder naturligtvis inte att en viss kanal inte kan användas separat då det självfallet finns fall då en specifik målgrupp bara kan nås med en viss kanal (Larsson, 2001). Ytterligare tips för att skapa en effektiv kommunikation ges av Erikson (2007) som bland annat inkluderar att delegera ansvaret för informationsinhämtande (fler medansvariga) och klargöra var fakta kan inhämtas.

4.5 Kommunikationsstrategier inom organisationer

Forskning har visat att det i huvudsak finns fem typiska kommunikationsstrategier inom organisationer (Falkheimer & Heide, 2007):

1. Spreja och bönfalla – denna strategi går ut på att överösa medarbetare med information och man förutsätter att de är kompetenta nog att sälla bort den oviktiga från den viktiga informationen.
2. Berätta och sälja – denna strategi går ut på att enbart kommunicera det man tror är viktigt till medarbetarna. Utgångspunkten är att eftersom man har rätt i det man säger behöver man inte skapa diskussioner eller få återkoppling.
3. Understryka och undersöka – i denna strategi tas några huvudidéer fram som medarbetarna sedan får diskutera och pröva. Hög tilltro ställs till medarbetarna och deras åsikter ses som värdefulla för organisationens utveckling.
4. Identifiera och besvara – i denna strategi ställs medarbetarna i centrum och deras funderingar sätter agendan. Man utgår ifrån inställningen att de som jobbar inom organisationen vet bäst vilka kritiska faktorer som påverkar organisationen.
5. Undanhålla och försvara – denna strategi går ut på att undanhålla information tills man är absolut tvungen att dela med sig av den. Information ses som makt eller som något medarbetarna ändå inte kan ta del av på grund av bristande kompetens.

I praktiken menar Falkheimer och Heide (2007) att flera strategier kan användas samtidigt, men att tendensen är att organisationer antingen ägnar sig åt den ena extremen (spreja och bönfalla) eller den andra (undanhålla och försvara).

5. Resultat

Under resultatdelen av examensarbetet redovisas de inkomna svaren från enkätundersökningen. Totalt tillfrågades 80 stycken individer varav 59 stycken var representanter från kommunen och 21 stycken från länsstyrelsen. Totalt inkom det 76 svar. Bortfallet kan delas in i externt och internt bortfall (Höst, Martin; Regnell, Björn; Runeson, Per, 2006). Till externt bortfall räknas alla respondenter som inte besvarat enkäten eller svarat blankt. Det interna bortfallet representeras av det antal respondenter som inte fullföljde enkäten, det vill säga utelämnade svar på en eller flera frågor. Det externa bortfallet i denna undersökning uppgår till 26 stycken (33 procent), varav fyra stycken inte returnerade enkäten och 22 stycken svarade blankt. Det interna bortfallet presenteras för varje fråga som ställdes i enkäten, enligt följande:

Tabell 2. Internt bortfall i enkätundersökningen.

Fråga		Internt bortfall (antal)	Internt bortfall (procent)
Vilka samverkansforum och strategier använder ni er av idag för att utbyta information kring risker och sårbarheter:	Inom länsstyrelsen/kommunen?	0	0
	Mellan kommun och länsstyrelse?	0	0
Vilka faktorer upplever ni försvårar eller förhindrar ett effektivt utbyte av information kring risker och sårbarheter?		5	9
Vilken typ av information kring risker och sårbarheter har ni svårast att:	Ta del av/samla in?	12	22
	Dela med er av?	19	35
	Vad tror ni detta beror på?	17	31
Vilka svårigheter upplever ni vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget?		10	19
Vilken information är svårast att analysera och sammanställa?		22	41
Vilka förbättringar anser ni kan göras för att underlätta:	Informationsutbytet kring risker och sårbarheter?	13	24
	Analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget?	12	22
Totalt		110	20

Under nedanstående resultatdel presenteras respondenternas svar på enkäten. Under varje fråga har det gjorts en kategorisering av respondenternas åsikter. Kategoriseringen avser att sammanbinda respondenternas svar för att redovisa en generell uppfattning hos den tillfrågade populationen. En respondents svar kan således förekomma under flera kategorier, vilket innebär att antalet tillfrågade individer inte nödvändigtvis behöver matcha antalet åsikter under kategorierna.

Den fördelning som presenteras ska inte tolkas med viktade innebörd utan de avser endast att åskådliggöra en fördelning av respondenternas uppfattningar. Exempelvis om det finns tio registrerade åsikter under kategorin ”tid” och två under kategorin ”sekretess” så betyder det inte nödvändigtvis att ”tid” utgör en större faktor än ”sekretess”. Detta avses inte heller att utredas i examensarbetet.

Samtliga språkfel som hittas i nedanstående citat är författarna medvetna om, men har inte korrigerats.

5.1 Tillgängliga strategier vid utbyte av information kring risker och sårbarheter

För att besvara frågeställningen *”Vilka strategier finns tillgängliga vid utbyte av information som underlag till risk- och sårbarhetsanalyser?”* syftade enkätundersökningen delvis till att undersöka vilka samverkansforum som används av kommuner och länsstyrelser i Sverige. Då aggregering av information till stor del handlar om att samla in nödvändig information både horisontellt och vertikalt tillfrågades kommunerna och länsstyrelserna vilka samverkansforum och strategier de använder i de båda riktningarna.

En sammanställning av respondenternas svar presenteras i följande avsnitt. Dels presenteras den vertikala kommunikationen för kommunerna och länsstyrelserna och dels den horisontella kommunikationen för de samma.

De samverkansforum, för att kommunicera risker och sårbarheter, som identifierats i enkätundersökningen är sammanfattningsvis:

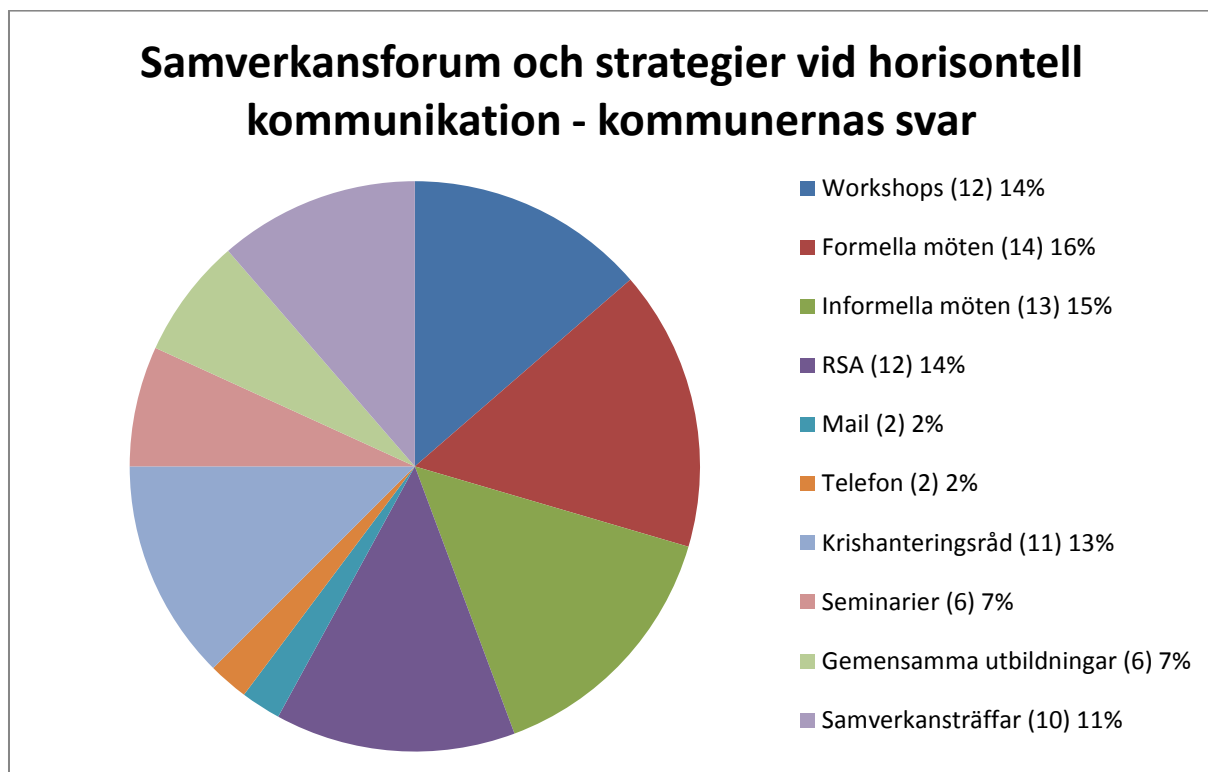
- Workshops – muntlig kommunikation i små grupper.
- Formella möten – muntlig tvåvägskommunikation i små grupper/interpersonell kommunikation.
- Informella möten – muntlig tvåvägskommunikation i små grupper/interpersonell kommunikation.
- RSA – skriftlig envägskommunikation.
- Mail – elektronisk tvåvägskommunikation.
- Telefonkontakt – muntlig interpersonell tvåvägskommunikation.

- Regionalt/lokalt krishanteringsråd¹² – muntlig tvåvägskommunikation i små grupper/interpersonell kommunikation.
- Seminarier – muntlig tvåvägskommunikation i små grupper/interpersonell kommunikation.
- Gemensamma utbildningar – muntlig tvåvägskommunikation i små grupper/interpersonell kommunikation.
- Samverkansträffar – muntlig tvåvägskommunikation i små grupper/interpersonell kommunikation.

Ur ett kommunikationsperspektiv är flertalet av samverkansforumen likartade, det har trots detta valts att presentera dessa samverkansforum separat då respondenterna skiljer dem åt.

I figur 5 presenteras en sammanställning av vilka samverkansforum och strategier kommunerna angett att de använder sig av för horisontell kommunikation.

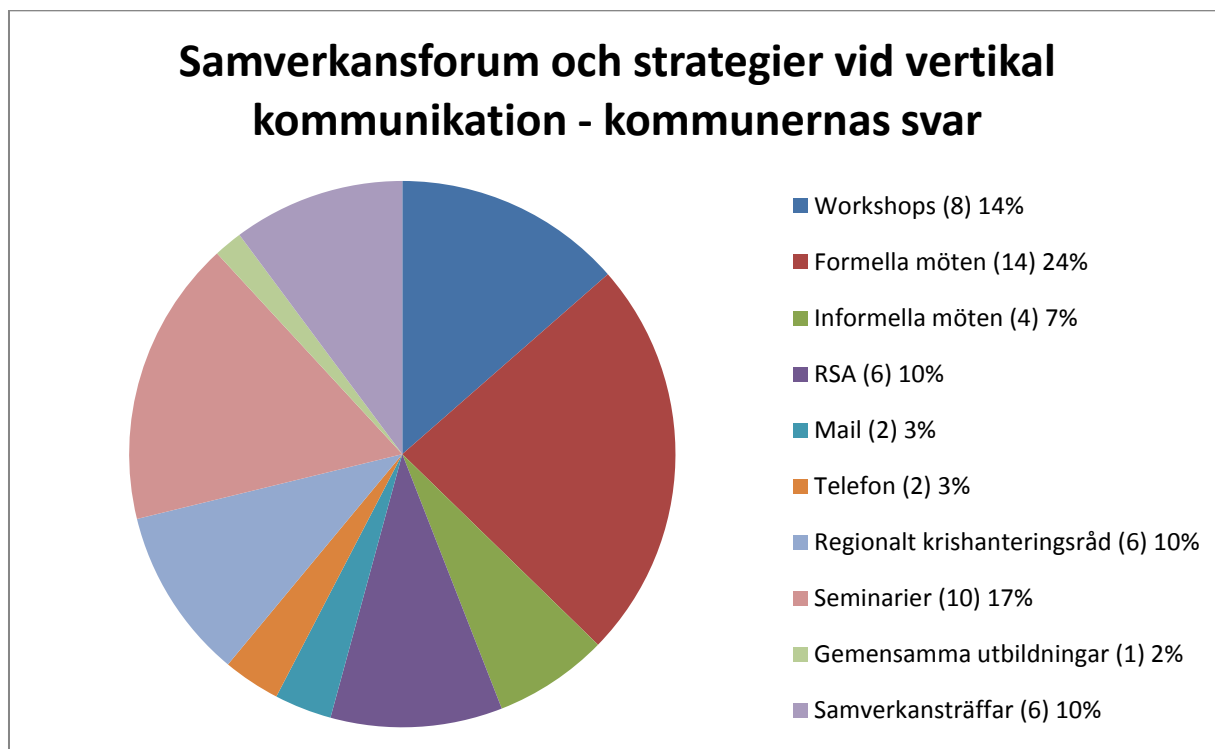
Sammanställningen är gjord för alla storlekar på de tillfrågade kommunerna. Totalt inkom 33 svar på frågan ”Vilka samverkansforum och strategier använder ni er av idag för att utbyta information kring risker och sårbarheter inom länsstyrelsen/kommunen? (d.v.s. med aktörer inom ert geografiska områdesansvar)”.



Figur 5. Samverkansforum och strategier vid horisontell kommunikation.

¹² Ett krishanteringsråd består av regionala och lokala organisationer. Syftet är att, vid och inför krissituationer, verka för ett mer motståndskraftigt samhälle.

I figur 6 presenteras en sammanställning av vilka samverkansforum och strategier kommunerna angett att de använder sig av för vertikal kommunikation. Sammanställningen är gjord för alla storlekar på de tillfrågade kommunerna. Totalt inkom 33 svar på frågan ”*Vilka samverkansforum och strategier använder ni er av idag för att utbyta information kring risker och sårbarheter mellan kommunen och länsstyrelsen?*”



Figur 6. Samverkansforum och strategier vid vertikal kommunikation.

I figur 7 presenteras en sammanställning av vilka samverkansforum och strategier länsstyrelserna angett att de använder sig av för horisontell kommunikation. Totalt inkom 21 svar på frågan ”*Vilka samverkansforum och strategier använder ni er av idag för att utbyta information kring risker och sårbarheter inom länsstyrelsen/kommunen? (d.v.s. med aktörer inom ert geografiska områdesansvar)*”



Figur 7. Samverkansforum och strategier vid horisontell kommunikation.

I figur 8 presenteras en sammanställning av vilka samverkansforum och strategier länsstyrelserna angett att de använder sig av för vertikal kommunikation. Totalt inkom 21 svar på frågan ”Vilka samverkansforum och strategier använder ni er av idag för att utbyta information kring risker och sårbarheter mellan kommunen och länsstyrelsen”



Figur 8. Samverkansforum och strategier vid vertikal kommunikation.

5.2 Faktorer som försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information kring risk och sårbarhet

Nedanstående avsnitt syftar till att presentera resultaten kopplade till frågeställningen: *”Vilka faktorer försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information kring risker och sårbarheter?”*

5.2.1 Faktorer som hindrar ett effektivt utbyte av information

I följande avsnitt presenteras en sammanställning av de faktorer som respondenterna upplever försvårar eller förhindrar ett effektivt informationsutbyte kring risker och sårbarheter. För samtliga svar, se bilaga B.

Total svarsfrekvens: 48 av 80 (60 %)

Totalt bortfall: 22 av 80 (40 %)

5.2.1.1 Faktorer som hindrar ett effektivt utbyte av information - Kommuner

Svarsfrekvens: 30 av 59 (51 %)

Bortfall: 29 av 59 (49 %)

Kommunernas svar presenteras i sex olika kategorier; sekretess, tid, kompetens, engagemang, organisationsskillnader och övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Sekretess (4 svar)

Olika svårigheter kring sekretess är en återkommande faktor i enkätundersökningen. Det handlar dels om att det verkar finnas en okunskap eller otydlighet kring vilka regler som gäller vid sekretess och dels om att man inte får tag på den informationen man vill ha:

”Viss information är det sekretess på vilket gör att det är svårt att göra en ordentlig bedömning av sårbarheten.”

Gällande de oklarheter kring vilka regler som gäller menar en respondent att det speciellt handlar om hur överförd sekretess fungerar och vilka som får ta del av informationen:

”Okunskap vad som gäller vid sekretess (speciellt om hur överförd sekretess fungerar samt vilka som får ta del av sekretessklassad information) är också en faktor som försvårar eller förhindrar ett effektivt utbyte av information.”

En annan respondent menar att det uppstår problem då materialet kan bli känsligt när flera riskbilder läggs ihop:

”Olika myndigheter har olika datasystem så frågan kommer ofta uppom hur informationssäkerheten ser ut när vi ska samverka via webblösningar. Att kunna få en samlad riskbild har ett mervärde för oss som jobbar med frågorna men så fort vi lägger ihop det allt blir materialet känsligt.”

Sammantaget verkar det finnas oklarheter kring vilken information man har rätt att få respektive lämna ut.

Tid (6 svar)

Tillgänglig tid för de som arbetar med frågor kring risker och sårbarheter är ett återkommande svar bland respondenterna. Det verkar dels handla om att hitta tider som passar alla berörda och dels om att man inte har tid att själv arbeta med frågorna. En respondent menar att de inte har tid att diskutera igenom de stora dragen tillsammans och att det istället blir mycket fokus på pappersutbyte mellan organisationer:

”Tidsbrist, vi hinner inte ta oss tiden att diskutera igenom upplägg, bedömningar, de stora dragen mm tillsammans, utan det blir mycket papper. Detta begränsar deltagandet i själva arbetet.”

Andra respondenter menar att eftersom många samhällsviktiga verksamheter är både privata och offentliga blir det svårt att träffas samtidigt:

”Det är svårt att hitta tider som passar alla berörda. Det kräver god planering och effektiva möten för locka deltagare.”

Sammantaget tycks tidsproblematiken handla om att lyckas samla rätt personer för att kunna föra dialoger kring risker och sårbarheter.

Kompetens (5 svar)

Att få tag på personer med rätt kompetens kring specifika risker och sårbarheter tycks vara ett problem hos flera respondenter. En respondent menar exempelvis att det finns många specialister kring sina områden men att de inte kopplar ihop det med andra verksamheter:

”Ofta handlar det om förkunskaper inom olika områden som skapar problem. Olika bilder av verkligheten. Många specialister kan mycket om sitt område men kopplar inte ihop det med andra verksamheter.”

Andra menar att det inte är de själva som har fullgod kunskap kring verksamheterna, utan snarare de som jobbar där och att det är svårt att ta del av deras kunskap:

”Det är ju inte jag som säkerhetssamordnare som har fullgod kunskap om kommunens verksamheter utan de som jobbar i verksamheterna. De är ofta hårt arbetsbelastade som kan försvåra för mig att få ta del av deras kunskap.”

”Gällande vissa faktorer är det svårt att komma åt rätt folk (med rätt kompetens) för att få konkreta svar gällande risker och sårbarheter.”

Sammantaget tycks kompetensproblematiken inte handla om att det finns för lite kompetens kring risker och sårbarheter utan snarare att få tag på den. Detta verkar främst handla om att få tag på externa aktörers information som kan vara av intresse för kommunen.

Engagemang (7 svar)

Ett problem som flera respondenter tar upp handlar om att det finns för lite engagemang och intresse ute hos enheterna. En respondent menar att det är svårt att få näringslivet engagerat i

exempelvis krishanteringsrådet och att det är orimligt att kommuner ska kunna fullfölja sitt geografiska områdesansvar:

”Det är oerhört svårt att få in information från näringslivet. Vi bjuder in men kan ju inte tvinga dem att medverka vid t ex krishanteringsrådet. Det är en fullständigt omöjlig uppgift att kommunen ska kunna ta ansvaret för sitt geografiska område i detta hänseende. Detta har vi hävdat redan i remissomgången inför de nya föreskrifterna.”

Andra respondenter menar att man ogärna vill arbeta med kriser eftersom de har så låg sannolikhet att inträffa och att arbetet känns påtvingat:

”Man vill inte gärna arbeta med kriser eftersom de ’inte inträffar’. Man har bättre saker att göra.”

”Svårigheter att ’konkurrera’ med ordinarie verksamhet. RSA ses ofta som ett påtvingat arbete som verksamheterna inte alltid ser nyttan med.”

Sammantaget tycks problematiken handla om att delar av samhället, och då främst privata aktörer, inte ser tillräcklig nytta med att arbeta för att vara en del av samhällets krisberedskap.

Organisationsskillnader (6 svar)

En faktor som försvårar informationsutbytet kring risker och sårbarheter är enligt flera respondenter att det finns stora organisationsskillnader i samhällena. Detta verkar framförallt handla om att det finns olika förutsättningar gällande risk- och sårbarhetsarbete både inom och mellan kommuner:

”Man måste ta hänsyn till att alla kommuner har olika förutsättningar, beroende på en mängd olika saker som t.ex. befolkningsstorlek, yta, geografi samt hur mkt kommunen satsar på trygghets och säkerhetsfrågor.”

En respondent menar att det är stora skillnader mellan privata och offentliga organisationer gällande både kulturen och erfarenheten av kriser:

”Om aktörerna är privata eller offentliga. Kulturen och traditioner kring beredskapsfrågor inom företaget. Erfarenheter av kriser.”

Sammantaget gör organisationsskillnader, både inom och mellan kommuner, att det finns olika syner på risker och sårbarheter.

Övrigt (6 svar)

Övriga faktorer som tas upp av respondenterna handlar sammanfattningsvis om att: samverkansnäten är bristfälliga, olika metoder används vid genomförda RSA. Några respondenter nämner att de inte upplever några faktorer.

5.2.1.2 Faktorer som hindrar ett effektivt utbyte av information - Länsstyrelser

Svarsfrekvens: 18 av 21 (86 %)

Bortfall: 3 av 21 (14 %)

Länsstyrelsernas svar presenteras i fem olika kategorier; riktlinjer och utformning, samverkan och samarbete, tid och resurser, engagemang och övrigt. Nedan presenteras fördelningen av länsstyrelsernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Riktlinjer och utformning (6 svar)

Den största faktorn som anges av flera respondenter är att det finns en otydlighet i RSA-arbetet. Detta har lett till att risk- och sårbarhetsanalyser görs med olika ambitionsnivåer, perspektiv och kvalitéer. Otydligheten gäller inte bara hur RSA:erna ska framställas och vad de ska innehålla utan även varför man ska göra det, menar flera respondenter:

”Otydlighet i RSA-uppgiften; det är inte klart för aktörerna hur och varför vi/de gör RSA.”

”Olika metoder, organisationer som nått olika långt i riskanalysprocessen, ännu inga fasta rutiner hur detta ska ske”

Andra respondenter skriver att eftersom olika aktörer har olika krav på sig att redovisa om sina egna risker och sårbarheter blir det svårt att göra en sammanhängande analys av hela länets risker:

”Den största faktorn som förhindrar eller försvårar utbyte av information kring risker och sårbarheter är att olika aktörer har olika krav på sig att redovisa och informera om sina egna risker och sårbarheter. Detta kan göra det svårt att få en någorlunda sammanhängande bild/analys av hela länets risker och sårbarheter.”

”Risk- och sårbarhetsanalyserna görs med olika ambitionsnivå och med olika perspektiv, att sammanställa dem är därför inte så enkelt även om föreskrifterna MSBFS 2010:6 och 2010:7 har förenklat något”

Otydligheten har gjort att det finns olika arbetsmetoder runt om i länen och en respondent menar även på att länsstyrelserna generellt arbetar olika, vilket även gör det svårt att jämföra/samarbeta mellan länen:

”En svårighet skulle kunna vara att länsstyrelserna generellt arbetar så olika. Svårt att jämföra mellan länen”

Sammantaget tycks olika organisationer ta olika riktningar i arbetet med risker och eftersom det finns tolkningsmöjligheter i lagarna och föreskrifterna. Resultatet har blivit att de analyser som framställs och de metoder som används är svåra att kommunicera och analysera.

Samverkan och samarbete (4 svar)

Det tycks finnas en outvecklad samverkan mellan privata och offentliga aktörer vilket leder till att länsstyrelserna får problem med att få information från exempelvis företag:

”Svårt att fånga andra än de som har detta som huvudarbetsområde (beslutsfattare, allmänhet m.m.). Utvecklad privat/offentlig samverkan leder till att vi inte i tillräcklig grad nås av information från företagen.”

En respondent ser dessutom svårigheter i att veta hur kontakterna ska hanteras, dvs. ifall det ska skötas på lokal eller regional nivå. Eftersom kommunernas och länsstyrelsernas geografiska områdesansvar överlappar varandra verkar det finnas oklarheter kring vem som ansvarar för att informationen ska nå länsstyrelsen:

”Att stora delar av den samhällsviktiga verksamheten drivs i privat regi är helt klart en försvårande omständighet. Stora delar av den samhällsviktiga verksamheten saknar dessutom regionala företrädare i vår region (gäller både privat och offentlig). Svårt att veta hur kontakterna ska hanteras, ska det ske på regional nivå eller lokal och med vilka?”

Sammantaget verkar det finnas en brist på tydliga roller inom vissa län vilket försvårar möjligheterna till samverkan. Detta verkar främst gälla mot den privata sfären där det inte finns samma krav på arbete med risker och sårbarheter som i den offentliga.

Tid och resurser (5 svar)

En faktor som nämns flertalet gånger är att länsstyrelserna har ont om både tid personella resurser avsatt för arbete med risker och sårbarheter, där bristen på personal är en grundorsak till att tiden inte räcker till:

”Tiden som Länsstyrelsen har att avsätta för arbetet är begränsad vilket gör att analysen i huvudsak sker av enskild handläggare på arbetsrummet utan vidare förankring inom myndigheten eller i länet.”

”Tillgängliga resurser, framför allt personellt, för att få till stånd väl inarbetade kommunikationsvägar och arbetsformer.”

Engagemang (2 svar)

Vissa länsstyrelser anser att det inte finns tillräckligt med intresse i vissa kommuner för arbete med risker och sårbarheter:

”Frågor om risker och sårbarheter ligger inte så högt på kommunernas agenda, vilket bidrar till viss trögrörlighet i frågor om risker, sannolikhet, konsekvens och kontinuitet.”

Det efterfrågas även ett större mandat för beredskapssamordnarna (eller liknande befattning) för att dessa ska kunna ta hjälp av andra aktörer vid framställandet av RSA:er:

”Ansvarsprincipen gör gällande att som regional aktör (Länsstyrelsen) har vi inget mandat kopplat till andra aktörer inom deras verksamhetsområden. Detta innebär att det kan vara svårt att ”motivera” aktörer till att dela med sig och delta i analysprocessen. Detta gäller främst mot det privata, men även mot offentlig verksamhet.”

Sammantaget tycks det upplevda problemet med bristande engagemang från lägre nivåer hos kommuner återkomma även hos länsstyrelserna. Det verkar inte uteslutande vara ett problem bland privata aktörer utan även i vissa kommuner.

Övrigt (4 svar)

En övrig faktor som nämns av respondenterna är att sekretess i viss mån hindrar ett effektivt utbyte av information. Två länsstyrelser menar på att de inte ser några hinder alls.

5.2.2 Typ av information som är svårast att ta del av/samla in

I följande avsnitt presenteras en sammanställning av vilken information respondenterna har svårast att ta del av och samla in, se bilaga B för samtliga svar.

Total svarsfrekvens: 42 av 80 (53 %)

Totalt bortfall: 38 av 80 (47 %)

5.2.2.1 Typ av information som är svårast att ta del av/samla in - Kommuner

Svarsfrekvens: 29 av 59 (49 %)

Bortfall: 30 av 59 (51 %)

Kommunernas svar presenteras i fem olika kategorier; sekretess, externa aktörers information, okänt material, sociala, tekniska och naturliga risker samt övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Sekretess (4 svar)

Sekretessbelagd information upplever flera respondenter som besvärligt att samla in och ta del av. Det verkar främst handla om vilka policys och riktlinjer företag har för att ge ut information, vilket kan försvåra arbetet för kommunerna. En respondent menar exempelvis att företag ogärna delar med sig direkt till kommunerna utan tar omvägen via länsstyrelsen först:

”Oftast vill exempelvis andra myndigheter, statliga bolag osv ge informationen till Länsstyrelsen istället för direkt till kommunerna. Detta gör att det tar en längre tid och det försvårar arbetet.”

Externa aktörers information (11 svar)

Att samla in och ta del av externa aktörers information är det mest återkommande svaret bland respondenterna. Flera respondenter menar att det i princip handlar om all information som inte är kommunintern. Både myndigheter och näringsliv nämns flertalet gånger vilket tyder på att det inte bara är ett problem gentemot privata aktörer. Bland de inkomna svaren som kan kategoriseras under externa aktörers information representerar följande respondents svar merparten:

”Allt som inte är kommuninternt.”

Okänt material (3 svar)

Bland respondenternas svar kan det utläsas att det finns en medvetenhet om att det finns okänt material som kan påverka den egna organisationen:

”Det är svårt att veta vilka risker som andra aktörer har och som samtidigt kan påverka oss då vi inte känner till deras risker”

Problemet verkar inte enbart grunda sig i att man inte känner till andras information utan även i att man inte vet vilka verksamheter som finns eller vad man ens ska fråga efter:

”Sådant vi inte ens vet om att det finns... sådant vi inte vet att vi ska fråga efter osv.”

Sociala, tekniska och naturliga risker (7 svar)

Bland respondenternas svar återfinns sociala, tekniska och naturliga risker. Gällande sociala risker kan problemet ligga i att det inte finns tydliga sannolikheter och konsekvenser:

”Inget specifikt, men tekniska risker med en tydlig sannolikhet och konsekvens är så klart enklare. Att påbörja analyseringen av sociala risker kommer vara en mkt spännande och viktig utmaning”

Tekniska risker har uppmärksammats av vissa och problemen kan exempelvis handla om att det saknas kompetens:

”Tekniska system. Under styrel blev detta väldigt påtagligt. El, tele och VA t.ex”

”Exempelvis 'Vattenfrågor (saknas en del kompetens)’”

Problemen med naturliga risker kan exempelvis handla om att de inte har lokalt ursprung:

”Naturhändelser eftersom de är svåra att härleda till det lokala planet. Nationellt är det 'enklare'.”

Övrigt (6 svar)

Två respondenter nämner att de har svårt för att analysera händelsekedjor vilket kan grunda sig i att man inte känner till andra aktörers risker:

”Risker som är av incidentkaraktär som kan accelerera till en större kris. Vi är duktiga enskilt men vi vet inte vad andra aktörers småskaliga risker.”

”Sannolikheter att olika sårbarheter realiserar samt händelsekedjor.”

En respondent beskriver att det saknas en spårbarhet i riskbedömningarna de får in och dessutom att svårigheten att ta in andras information gör att man koncentrerar sig på sin egen organisation istället.

”Tankarna bakom, t ex värdering av risker. Vi får en bedömning (t ex i rött/gult/grönt), men vet inte hur tankegångarna har gått innan man satte en viss färg på en viss händelse. Dessutom sker mycket scenariobaserat arbete, så det är enskilda händelse-scenarier som bedöms, och det är oklart hur representativt det är för den typen av händelse/risk. Mycket fokus är också

på egen verksamhet, medan t ex både kommun och länsstyrelse har ett geografisk områdesansvar (som är något vagt). Det är svårt att bedöma 'risken' i hela området, och då koncentreras mycket på förmågan den egna organisationen."

Ett svar handlar om att det är svårt att samla in information överhuvudtaget ifall det finns många aktörer och ineffektiva metoder:

"Svårt att hitta några bra exempel. Det är alltid svårt om det är många inblandade och effektiva metoder saknas"

Ett ytterligare svar handlar om att det är svårt att ta del av risker på detaljnivå.

5.2.2.2 Typ av information som är svårast att ta del av/samla in - Länsstyrelser

Svarsfrekvens: 13 av 21 (62 %)

Bortfall: 8 av 21 (38 %)

Länsstyrelsernas svar presenteras i tre olika kategorier; externa aktörers information, sociala och tekniska risker samt övrigt. Nedan presenteras fördelningen av länsstyrelsernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Externa aktörers information (7 svar)

Att få in regionspecifik information från både privata företag och centrala myndigheter är ett återkommande svar hos respondenterna. En respondent menar att detta beror på att samarbetet med näringslivet är bristfälligt:

"Risker och sårbarheter (t.ex. risk- och sårbarhetsanalyser) hos regionala, privata aktörer som på något sätt ingår i länets regionala krisberedskap. Samarbete med näringslivet generellt behöver förbättras och är ett utvecklingsområde i länet."

Sociala och tekniska risker (2 svar)

I viss mån nämner länsstyrelserna sociala och tekniska risker och det rör då transporter och social oro:

"Inom området farligt gods/transporter"

"När det gäller social oro."

Övrigt (5 svar)

En respondent skriver att de inte har några speciella problem, medan en annan skriver att det överlag handlar om allt som har med risker, sårbarheter och förmågan att göra.

Ett svar handlar om att det är svårt att få in information som kan vara känslig av ekonomiska eller varumärkesskäl.

En annan respondent skriver att det är svårt att göra förmågebedömningar för regionen eftersom utformningen är problematisk:

”Förmågebedömning av det geografiska området är utifrån utformningen och avgränsningen i princip omöjligt att samla in material till. Svartalternativen (ja/delvis/nej) är så snäva så oavsett hur mycket som skulle samlas in så hamnar svaret alltid på 'delvis'.”

Det finns även en generell svårighet med att ta del av information gällande risker och sårbarheter:

”Kvantifiering och underlag för riskbedömningar är svår materia eftersom det oftast handlar om så pass komplexa händelseförlopp vid ett givet scenario (som klassas som extraordinärt).”

5.2.3 Information som är svårast att dela med sig av

I följande avsnitt presenteras en sammanställning av den information som respondenterna upplever är svårast att dela med sig av. För samtliga svar, se bilaga B.

Total svarsfrekvens: 35 av 80 (44 %)

Totalt bortfall: 45 av 80 (66 %)

5.2.3.1 Information som är svårast att dela med sig av - Kommuner

Svarsfrekvens: 23 av 59 (39 %)

Bortfall: 36 av 59 (61 %)

Kommunernas svar presenteras i fyra olika kategorier; sekretess, stöd till andra, sociala, tekniska och naturliga risker samt övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Sekretess (7 svar)

Det återfinns flera problem med informationsdelning som är kopplade till sekretess. Ett problem handlar om att man är osäker på hur öppen man ska vara för att inte inbjuda till sabotage:

”Vi delar gärna med oss av det mesta. Kan uppstå frågor kring hur öppen man ska vara med risker för att inte inbjuda till t ex sabotage.”

Detta gäller även vilka delar av RSA:erna som ska vara officiella:

”Vår RSA är officiell (arbetsunderlaget till RSA är inte officiell)”

Ett annat problem handlar om att vissa respondenter inte delar med sig av information eftersom de anser att andra inte berörs av det eller att informationen är för känslig:

”Bedömningar som vi tycker är våra och bara berör oss”

”Sekretessbelagda uppgifter som mår bäst av att hanteras av en liten krets... tror vi i alla fall”

Stöd till andra(5 svar)

Bland kommunernas svar återfinns problem med att stödja olika aktörer inom kommunerna. Det kan exempelvis handla om att ta fram och sprida information som näringsliv och allmänhet verkligen kan ta del av för att kunna vidta egna åtgärder:

”Riskbedömningar som näringsliv och allmänhet kan ta del av och vidta egna åtgärder.”

Just att få verksamheterna att vidta åtgärder är återkommande vilket följande svar belyser:

”Vi kan dela med oss av resultatet, men skulle behöva bli bättre på att förklara vilka åtgärder som krävs samt motivera dessa. Nu har vi problem att få bristerna åtgärdade.”

Ett vidare problem kopplat till detta handlar om att sprida information om hur de olika verksamheternas risker kan spridas mellan verksamheterna:

”Svårast är att sprida förståelse för att om en risk drabbat en verksamhet hur påverkas de övriga av detta. Sambandsanalys mellan hur samhällsviktiga verksamheter påverkar varandra vid en händelse med andra ord.”

En tredje respondent menar att det även är svårt att få de olika aktörerna att förstå nyttan med att ta fram en RSA:

”Svårast är att nå ut med nyttan av att genomföra RSA.”

Sociala, tekniska och naturliga risker(5 svar)

Sociala, tekniska och naturliga risker återkommer även vid information som är svår att dela med sig av, till denna kategori hör svar enligt följande typ:

”Olika tekniska system.”

”sociala hot”

”Klimatfrågor kopplat till säkerhet”

Övrigt (7 svar)

Två respondenter ser inga större problem gällande att dela med sig av information. En respondent tycker det är svårt att dela med sig av information kring personella resurser och en annan var sårbar verksamhet finns. Övriga svar inkluderar följande:

”Där är nyckeln att hitta bra kanaler att sprida informationen på och därför har mötesformer uppbyggda där dessa frågor diskuteras”

”Man måste ha väldigt lång framförhållning för att exempelvis få till en krisledningsövning”

”Till näringslivet.”

5.2.3.2 Information som är svårast att dela med sig av - Länsstyrelser

Svarsfrekvens: 12 av 21 (57 %)

Bortfall: 9 av 21 (43 %)

Länsstyrelsernas svar presenteras i tre olika kategorier; sekretessbelagd information, inga problem samt övrigt. Nedan presenteras fördelningen av länsstyrelsernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Sekretess (3 svar)

Bland de inkomna svaren från länsstyrelserna handlar problematiken främst kring att dela med sig av sekretessbelagt material. En lösning för detta verkar vara att det framställs olika versioner av risk- och sårbarhetsanalyserna för olika målgrupper:

”Sekretessbelagd information. Olika versioner av våra analyser (RSA) för olika målgrupper.”

Inga problem (6 svar)

Även om spridning av sekretessbelagd information är det största problemet bland respondenterna så är det mest frekventa svaret att länsstyrelserna inte upplever några problem med att sprida information. Ett exempel är följande svar, där respondenten menar att de inte samlar in information som inte ska kunna spridas vidare:

”Inga. Vi har en medveten hållning att inte samla dokument av det slaget som är hemliga”

Övrigt (4 svar)

En respondent tycker det är svårt att dela med sig av information inom området farligt gods/transporter och en annan finner det svårt att dela med sig av det som inte är aktuellt för tillfället. En respondents svar tyder på att det finns ungefär samma problem med att dela med sig av information som att ta del av den:

”Ungefär detsamma som ovan. (Föregående svar: Tankarna bakom, t ex värdering av risker. Vi får en bedömning (t ex i rött/gult/grönt), men vet inte hur tankegångarna har gått innan man satte en viss färg på en viss händelse. Dessutom sker mycket scenariobaserat arbete, så det är enskilda händelsescenarier som bedöms, och det är oklart hur representativt det är för den typen av händelse/risk. Mycket fokus är också på egen verksamhet, medan t ex både kommun och länsstyrelse har ett geografisk områdesansvar (som är något vagt). Det är svårt att bedöma ’risken’ i hela området, och då koncentreras mycket på förmågan den egna organisationen.)”

5.2.4 Problematik kring informationsutbyte

I följande avsnitt presenteras en sammanställning av vad respondenterna tror problematiken kring informationsutbytet med risker och sårbarheter beror på, för samtliga svar se bilaga B.

Total svarsfrekvens: 35 av 80 (44 %)

Totalt bortfall: 45 av 80 (56 %)

5.2.4.1 Problematik kring informationsutbyte - Kommuner

Svarsfrekvens 24 av 59 (41 %)

Bortfall: 35 av 59 (59 %)

Kommunernas svar presenteras i sex olika kategorier; sekretess, externa aktörers information, bristande helhetsperspektiv, engagemang, sociala, tekniska och naturliga risker samt övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori.

Sekretess (4 svar)

Respondenterna tycks eniga om att olika aktörer i samhället bevakar sina områden och inte vill visa upp sina sårbarheter eller brister. Detta verkar kunna leda till en motvilja att producera risk- och sårbarhetsanalyser för att skydda sig själva:

”Man förstår inte att RSA kan göras på ett sätt där detaljer och känslig information utelämnas.”

Problemet beror delvis på att verksamheter inte känner tillräcklig tillit till kommunerna gällande deras hantering av känslig information. En respondent menar att man ger informationen till länsstyrelserna istället för kommunerna till följd av misstron:

”/.../Sedan upplevs kommuner generellt som dåliga på att hantera sekretessklassad information vilket bidrar till en ökad rädsla för att lämna ut känslig information till dem. Därför lämnar man det hellre till länsstyrelsen som i sin tur sedan får lämna ut informationen till berörd kommun./.../”

Externa aktörers information (10 svar)

Gällande problematiken med att framförallt ta del av information från externa aktörer tror respondenterna att det till stor del beror på bristfälliga kontakter och forum:

”Vi behöver ett bättre forum. Men det blir bättre och bättre.”

”Bristande kontakter med externa aktörer samt att det inte sällan rör känslig information som man inte gärna delar med sig av. /.../”

En annan aspekt som även tas upp som förklaring till problem med informationsutbyte med externa aktörer är att de olika verksamheterna har olika perspektiv på risker och sårbarheter eftersom de utgår ifrån sina egna intressen:

”Kommunen pratar om risker av samhällsviktig verksamhet o näringsliv och allmänhet utifrån egna intressen.”

Bristande helhetsperspektiv (7 svar)

Flera respondenter menar på att det inte finns en samlad bild, eller ett helhetsperspektiv, vilket hade underlättat identifieringen av kommunernas sårbarheter:

”Saknar helhetsperspektivet”

”En samlad bild gör det lättare att identifiera sårbarheterna, på gott och ont./.../”

Problemet med att det inte finns en samlad bild kan grunda sig i att det finns många aktörer utan klara riktlinjer:

”Det är så många olika aktörer och har inte en samlad företagarförening som har detta uppdrag.”

Bristfälliga kontaktnät och avsaknad av en samlad bild inom en organisation kan göra det svårt att definiera deltagare, vilket delvis belyses av följande svar:

”Brist på naturliga nätverk. Svårt att definiera deltagare.”

Engagemang (5 svar)

En förklaring till varför kommuner upplever ett bristfälligt engagemang är enligt respondenterna att olika verksamheter har fullt upp med egna problem och inte ser nyttan med att analysera risker och sårbarheter:

”Det kan ibland vara svårt att lyckas beskriva ’vardagsnyttan’ av att analysera risker inom verksamheterna för de som redan är överbelastade./.../”

”Svårigheter att se utanför sin egna verksamhet. Har fullt upp med sina egna problem.”

En förklaring till varför man inte lyckas med att engagera verksamheter kan bero på både bristande kompetens och verktyg:

”Dels bristande kompetens från vår sida och dels bristande verktyg. Vi är ett förbund och har ibland svårt att komma in på rätt sätt i kommunerna.”

Verktygen kan dels handla om planering och effektiva metoder, vilket belyses av följande svar:

”Planering, effektiva metoder, kunskap är viktiga ingångsvärden för att skapa förtroende och intresse för riskhantering”

Sociala, tekniska och naturliga risker (3 svar)

Problematiken med sociala, tekniska och naturliga risker tycks bestå i att det saknas kunskap och tydliga riktlinjer:

”Biten med sociala risker kommer underlättas ju tydligare och mer definierat uppdraget blir. Ex var ska gränsen dras för vad som är en social risk?”

Övrigt (3 svar)

Respondenten som beskrev att risker på detaljnivå är svårast att samla in/ta del av menar att problemet beror på *”att föreskriften (MSBFS2010:6) inte är skriven för detaljnivå”*

En respondent som skrev att personella resurser är det svåraste att samla in/ ta del av och dela med sig av tror att det beror på att det är *”svårt att kartlägga effektivt.”*

5.2.4.2 Problematik kring informationsutbyte - Länsstyrelser

Svarsfrekvens 11 av 21 (52 %)

Bortfall: 10 av 21 (48 %)

Länsstyrelsernas svar presenteras i tre olika kategorier; externa aktörers information, sociala och tekniska risker samt övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori.

Externa aktörers information (5 svar)

En anledning till att det finns problem med att ta del av externa aktörers information är enligt flera respondenter att offentliga och privata aktörer har olika krav på sig att samarbeta och redovisa risker. Eftersom lagkraven för redovisning bara gäller offentliga organisationer begränsas samarbetet med privata aktörer av deras egna incitament:

”Att det är problematiskt att samarbeta med privata aktörer kontra offentliga aktörer är främst att kommun och landsting har lagkrav på sig att redovisa sina risker och sårbarheter. Däremot privata aktörer deltar frivilligt i krisberedskapssystemet och endast av tid och intresse delar med sig av sina uppgifter./.../”

Det verkar finnas en samstämmighet bland respondenterna att de aktörer som inte har lagkrav på sig prioriterar bort samarbete:

”För att vara realist ett ögonblick: Aktörerna har många andra viktiga hänsyn att ta samt saker som behöver deras pengar.”

En respondent beskriver att det inte finns en tillfredsställande dialog kring risker och sårbarheter och att detta resulterar i att man inte förstår tankarna bakom informationen:

”Brist på ömsesidigt samarbete, istället skickar vi papper. Om vi gemensamt diskuterar t ex riskvärdering så vet vi mer om hur de andra tänker, och då fungerar en mer övergripande redovisning (eftersom alla har den gemensamma bakgrunden klar för sig).”

Sociala och tekniska risker (2 svar)

Gällande social oro tror en respondent att problemen med att få in information handlar om att man inte har samma samverkanskultur:

”När det gäller social oro så har nog aktörerna inom detta område en annan samverkanskultur”

Vid insamling av material kring farligt gods/transporter tror en respondent att det handlar om att statistikunderlaget är bristfälligt:

”Finns ingen samlad information eller statistik. Underlag som finns är över 7 år gammalt och inaktuellt.”

Övrigt (4 svar)

Det saknas både tid och resurser för arbete med risker och sårbarheter enligt respondenterna. Ett problem som tas upp är att trots att det finns medel att söka så hinner man inte rekrytera kompetens:

”Ramanslaget är begränsat vilket gör att lite arbetstid avsätts för risk- och sårbarhetsanalysen och förmågebedömningen. Det finns medel att söka (anslag 2:4 krisberedskap) för att ’öka förmågan till risk- och sårbarhetsanalys’, dessvärre är anslagen 1 åriga. Ettåriga anslag (tilldelas ca 1:a feb, slutrapporteras 1:a dec) gör att det är i princip omöjligt att rekrytera kompetens som hinner sätta sig in i ämnet och leverera en produkt.”

Det uppstår även problem vid delning av information till följd av bristande resurser:

”Svårigheten att dela information beror på bristande personella resurser och kompetenser”

En respondent som beskrev att det finns en generell svårighet med att ta del av information kring risker och sårbarheter anser att detta helt enkelt beror på att extraordinära händelser per definition är svåra att kvantifiera:

”Sakens natur. Extraordinära händelser är per definition statistiskt svårkvantifierabara.”

5.2.5 Svårigheter vid analys och sammanställning

I följande avsnitt presenteras en sammanställning av de svårigheter som respondenterna upplever vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget kring risker och sårbarheter. För samtliga svar, se bilaga B.

Total svarsfrekvens: 44 av 80 (55 %)

Totalt bortfall: 36 av 80 (45 %)

5.2.5.1 Svårigheter vid analys och sammanställning - Kommuner

Svarsfrekvens: 27 av 59 (46 %)

Bortfall: 32 av 59 (54 %)

Kommunernas svar presenteras i fem olika kategorier; spårbarhet, kompetens, utformning och kvalitet, tolkning och övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Spårbarhet (2 svar)

En del av respondenterna upplever svårigheter med att analysera och skapa en helhetsbild av den aggregerade informationen på grund av bristfällig spårbarhet. En förutsättning för att utföra en effektiv sammanställning av aggregerade risker och sårbarheter är att underlaget går att spåra, det vill säga var informationen kommer ifrån och på vilka grunder som bedömningar har gjorts (tydliga motiveringar). Spårbar information minskar analysens skevhet samt ger den en högre reliabilitet och validitet. Enligt en respondent har det visat sig att den information som uppgetts har varit helt felaktig. Incidenter som detta påverkar risk- och sårbarhetsanalysens slutresultat om det inte upptäcks.

”Informationen kan vara väldigt spretig. Den kan ibland visa sig inte vara korrekt beroende av olika orsaker. Det har t.ex. visat sig i efterhand att det fanns inte alls någon elreserv för drivmedelspumpar, och vid intervjun har det sagts att det finns. Det skapar en svårighet i att analysera de olika uppgifter till en helhet. För det är ju det vi vill ha, en helhetsbild av hur sårbarheten ser ut.”

Den bristfälliga spårbarheten bidrar alltså till att kommunerna får problem med att skapa förståelse för den aggregerade informationen och därmed även problem med den egna risk- och sårbarhetsanalysen.

Kompetens (5 svar)

Kommunerna har genom sitt geografiska ansvarsområde en övergripande skyldighet att ta fram en kommunal risk- och sårbarhetsanalys. Det geografiska ansvarsområdet omfattar samhällsviktiga verksamheter inom en mängd olika områden. Förekomsten av dessa verksamheter och även andra samhällsaktörer ställer krav på en bred kompetens gällande arbetet med risker och sårbarheter. Ur respondenternas svar kan det utläsas att en del svårigheter vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget härstammar från just bristande kompetens:

”Ibland har man inte den kunskap som krävs för att kunna göra en bra analys. Man är oftast ensam i skrivandet.”

Den bristfälliga kompetensen härstammar, enligt en respondent, från att det krävs djup kunskap inom flera olika områden för att kunna hantera den aggregerade informationen.

”Kräver att man är väldigt allmän kunnig inom flera områden för att analysera och sammanställa information från helt olika källor (beroende på vilken eller vilka uppgifter man analyserar). Även om man inte är expert måste man fort kunna se vilka är det frågor man måste ställa och få svar på för att få rätt information tillbaka för att analysera och sammanställa.”

Sammantaget verkar det som att kommunernas berörda områden, vad det gäller risker och sårbarheter, är så pass brett och komplext att det krävs mer kunskap och resurser för att tackla de svårigheter som upplevs med att sammanställa och analysera information.

Utformning och kvalitet (6 svar)

Respondenterna upplever svårigheter med aggregeringen då den information de tar del av inte är likvärdigt utformad eller håller en jämn kvalitet.

”Informationen kommer på så olika sätt. Det är inte samlat i ett enhetligt koncept.”

Respondenterna upplever att den insamlade informationen, i form av underlag till den kommunala risk- och sårbarhetsanalysen, varierar så pass mycket att det blir svårt att skapa en helhetsbild över riskerna och sårbarheterna inom det geografiska ansvarsområdet. En av respondenterna menar att:

”Eftersom vi genomför analyserna förvaltningsvis håller de ibland olika kvalitet och ligger på olika nivå, då är det också svårt att göra en bra sammanställning. Det är svårt att göra en bedömning av riskerna.”

Dessa skillnader i utformning och kvalitet drabbar den kommunala risk- och sårbarhetsanalysen. Ansvariga får problem att länka samman och sammanställa den insamlade informationen och får därmed även svårigheter med att göra en korrekt bedömning av de risker och sårbarheter som ligger inom det aktuella området.

Tolkning (7 svar)

Arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser är subjektivt i den bemärkelsen att utövaren skattar sannolikhet och konsekvens av en viss händelse samt iscensätter riskscenarier utifrån egen kunskap och erfarenhet. Det innebär att två olika individer kan iscensätta och tolka en händelse på skilda sätt. En respondent skriver:

”Två olika verksamheter kan (till synes) skriva om samma risk men har helt olika bedömningar.”

Presentationen av risker och sårbarheter lämnar även det tolkningsutrymme hos betraktaren. Hur utövaren väljer att redovisa sannolikheter och konsekvenser avgör hur pass mycket utrymme det finns för tolkning. En respondent beskriver problemet som:

”Eftersom det rör sig om sällanhändelser så är det mycket svårt att sätta konsekvenser på händelser. Samma sak att kunna skilja olika konsekvenser åt inom t ex en förvaltning, det är mycket svårt att säga vilken konsekvens som blir värst.”

Ju mer tolkningsutrymme som lämnas desto svårare blir det att sammanställa och analysera informationsunderlaget. Det är fler bedömningskriterier, skalor och riskscenarier som ska sammanlänkas till en enhetlig bild, vilket innebär att avgränsningar måste göras av sammanställaren. En respondent menar att:

”Avgränsningar är alltid svårt. Hur mycket information ska analyseras, på vilken nivå och med vilket syfte.”

Sammantaget visar resultaten från enkäterna på att tolkningsfrågor skapar problem vid sammanställning och analys av informationsunderlaget. Det finns många faktorer som kan tolkas och bidra till ett försvårat risk- och sårbarhetsarbete.

Övrigt (8 svar)

Övriga svårigheter som kan utläsas ur respondenternas svar härstammar från tidsbrist och sekretessbelagt material. Fyra respondenter har svarat att de inte upplever några svårigheter, varav en påpekar att det enbart är en fråga om hur mycket tid som finns till att tillgå. *”Lågt intresse”* och *”informationen inte kommer fram till rätt person”* finns också registrerat som svar.

5.2.5.2 Svårigheter vid analys och sammanställning - Länsstyrelser

Svarsfrekvens: 17 av 21 (81 %)

Bortfall: 4 av 21 (19 %)

Länsstyrelsernas svar presenteras i fyra olika kategorier; spårbarhet, tolkning, utformning och kvalité och övrigt. Nedan presenteras fördelningen av länsstyrelsernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Spårbarhet (4 svar)

Länsstyrelsens regionala risk- och sårbarhetsanalys bygger bland annat på aggregerad information från kommuner och privata aktörer. För att länsstyrelserna ska kunna sammanställa och analysera informationsunderlaget är det, enligt respondenterna, av vikt att den är spårbar. Genom spårbarhet upplevs att informationen får en viss tillförlitlighet och jämförbarhet vilket även det är av betydelse för att möjliggöra sammanställning och analys av insamlad information. En respondent beskriver problemet enligt följande:

”Det är svårt att väga ihop olika undelag från olika organisationer. Som exempel så kan två kommuner ha bedömt konsekvenser av ’stor olycka’,

men om man inte vet vilken typ av olycka, var, geografin runtomkring mm. så går de ju inte att jämföra. Eller så riskerar det att bli direkt fel.”

Tolkning (3 svar)

Respondenterna beskriver upplevda svårigheter med att tolka vad målet är med den regionala risk- och sårbarhetsanalysen samt vad den innebär:

/.../”Det går att ställa frågan vad en regional RSA är (en sammanställning av kommunernas RSA-er och/eller en fristående produkt som bygger på analyser som länsstyrelserna själva gjort tillsammans med experter.”

”Vad ska vi analysera mot? Mål?”

Utformning och kvalitet (13 svar)

En del av respondenterna upplever svårigheter med att sammanställa och analysera insamlat informationsunderlag på grund av skiftande utformning och kvalitet. Det pekas på att de kommunala och privata risk- och sårbarhetsanalyserna är utformade och presenterade på väldigt skilda sätt. Det insamlade materialet anses vara alldeles för generellt och osammanhängande. Det nämns bland annat att det finns stora skillnader i val av bedömningskriterier och riskscenarier i de privata och kommunala risk- och sårbarhetsanalyserna. Respondenterna menar att detta försvårar länsstyrelsens arbete med att försöka sammanställa och analysera informationsunderlaget till en regional RSA.

”Att hitta sätt att sammanställa information som finns på olika form och med olika substans. I vårt fall rör det sig till stor utsträckning om att kommunernas RSA:er är utförda och presenterade på väldigt skiftande vis. Det är inte samma scenarier som analyseras och det används inte samma analysmetoder eller resultatpresentationsupplägg.”

Vidare nämner en del av respondenterna att kommunerna inte lägger lika mycket fokus på alla delar av den egna risk- och sårbarhetsanalysen. Detta resulterar i en ojämn kvalitet på informationsunderlaget och kräver att vissa generaliseringar görs för att kunna skapa en regional RSA. En respondent svarade:

”Kommunerna prioriterar olika händelseområden och olika delar i arbetet, ex förmåga eller kritiska beroenden ... Mycket av den regionala analysen sker mellan tummen och pekfinger eftersom underlaget varierar./.../”

Övriga kommentarer (3 svar)

En respondent har svarat att *”inga speciella”* svårigheter upplevs. En annan nämner tidsbrist som en svårighet. Ett svar som lyder *”Görs gemensamt av aktörerna i AG, Jönköpings län.”* har även registrerats.

5.2.6 Svårast information att analysera och sammanställa

I följande avsnitt presenteras en sammanställning av den information kring risker och sårbarheter som respondenterna upplever är svårast att analysera och sammanställa. För samtliga svar, se bilaga B.

Total svarsfrekvens: 32 av 80 (40 %)

Totalt bortfall: 48 av 80 (60 %)

5.2.6.1 Svårast information att analysera och sammanställa - Kommuner

Svarsfrekvens: 21 av 59 (36 %)

Bortfall: 38 av 59 (64 %)

Kommunernas svar presenteras i sex olika kategorier; teknisk information, svårtolkade händelser, sannolikhet och konsekvens, andrahandsinformation, ej definierat och övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Teknisk information (3 svar)

Tre respondenter menar att teknisk information är svårast att analysera och sammanställa. En av respondenterna påpekade att det krävs stor kunskap eller experthjälp för att kunna göra en meningsfull sammanställning och analys av informationen.

Svårtolkade händelser (3 svar)

Tre respondenter menar att osannolika, okända och oförutsägbara händelser är svårast att analysera och sammanställa.

Sannolikhet och konsekvens (2 svar)

Två respondenter ser svårigheter i bedöma sannolikheten och konsekvensen utifrån insamlat informationsunderlag.

Andrahandsinformation (6 svar)

Sex respondenter anser att information som kommer från andra källor (interna som externa) eller i för detaljerad eller stor utsträckning är svårast att analysera och sammanställa. En respondent menar att det krävs att *"... få informationen både skriftligt och muntligt för att förstå helheten."*

Ej definierat (6 svar)

Under kategorin "ej definierat" har svar som *"Svår fråga"* och *"Har inga tydliga exempel"* placerats.

Övrigt (2 svar)

Under "övriga kommentarer" har två svar som inte har kunnat kategoriseras placerats, dessa lyder:

"egen och lokal motståndsförmåga"

"Helt subjektiva frågor. Frågor där känslor blir inblandade"

5.2.6.2 Svårast information att analysera och sammanställa - Länsstyrelser

Svarsfrekvens: 11 av 21 (52 procent)

Bortfall: 10 av 21 (48 %)

Länsstyrelsernas svar presenteras i tre olika kategorier; sociala risker, andrahandsinformation, och övrigt. Nedan presenteras fördelningen av länsstyrelsernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Sociala risker (4 svar)

Ur respondenternas svar kan det utläsas att de upplever problem med att analysera och sammanställa information kring sociala risker. En anledning till detta verkar vara att det är ett relativt nytt område och den rätta erfarenheten, kunskapen och resurserna saknas.

Andrahandsinformation (4 svar)

Information som insamlas från externa aktörer verkar vara problematisk att sammanställa och analysera. Att dra slutsatser från andrahandsinformation beskrivs som problematiskt eftersom underlaget är av skiftande utformning och kvalitet samt att spårbarhet saknas.

Övrigt (3 svar)

Övriga kommentarer som registrerats är *"Förmåga att hantera olika händelser"*, *"Viktiga slutsatser"* och *"Vet ej."*

5.3 Förbättringsförslag för att underlätta aggregering av information kring risker och sårbarheter

Nedanstående avsnitt syftar till att presentera resultaten kopplade till frågeställningen: *"Vilka förbättringar kan göras för att underlätta aggregering av information kring risker och sårbarheter?"*

5.3.1 Förbättringsförslag vid informationsutbyte

I följande avsnitt presenteras en sammanställning av de förbättringar som respondenterna anser kan vidtas för att underlätta informationsutbytet kring risker och sårbarheter. För samtliga svar, se bilaga B

Total svarsfrekvens: 41 av 80 (51 %)

Totalt bortfall: 39 av 80 (49 %)

5.3.1.1 Förbättringsförslag vid informationsutbyte - Kommuner

Svarsfrekvens: 27 av 59 (46 %)

Bortfall: 32 av 59 (54 %)

Kommunernas svar presenteras i fem olika kategorier; sekretess, riktlinjer och utformning, samverkan och samarbete, kompetensutveckling och engagemang och övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Sekretess (4 svar)

I Kommunernas arbete kring risk- och sårbarheter inom det geografiska ansvarsområdet hanteras sekretessbelagt material. Vidare utgör lokala aktörer en del av den kommunala RSA-processen, vilket, enligt en del av respondenterna, borde innebära att dessa aktörer också får ta del av det sekretessbelagda materialet. Ett mer öppet förhållningssätt till såväl privata aktörer som andra myndigheter efterfrågas för att underlätta informationsutbytet kring risker och sårbarheter. En respondent uttrycker det som att:

”Avdramatisera arbetet med RSA och mer se det som verksamhetsplanering/kontinuitetsplanering. Informationen blir då inte så känslig pga. att man ser sakerna på ett lite annorlunda sätt”

Riktlinjer och utformning (13 svar)

En majoritet av respondenterna menar att det krävs tydligare riktlinjer för risk- och sårbarhetsarbetet. En respondent beskriver problemet enligt följande:

”/.../Det svåra ligger nog i att värdera de risker och sårbarheter som tas fram på nationell nivå. Det är svårt att överföra allt till en mindre kommun.”

Problemet verkar ligga bakom många av respondenternas förslag på förbättringar för att underlätta informationsutbytet kring risker och sårbarheter. Det efterfrågas inte bara tydligare riktlinjer kring hur informationsutbytet ska ske utan även vilka underlag som ska tas fram samt för vilka objekt. En respondent menar att länsstyrelsens uppdrag bör tydliggöras. Förbättringsförslagen tyder på att det råder en viss osäkerhet bland kommunerna, det efterfrågas en tydligare bild av hur en slutgiltig risk- och sårbarhetsanalys bör se ut. Ett gemensamt arbetssätt gällande både metodval, terminologi och utformning eftersöks för att säkerställa att risk- och sårbarhetsanalyserna utförs på ett liknande sätt och därmed främjar informationsutbytet.

”man kan minska valfriheten i att välja metod, d.v.s. att säkerställa att samtliga kommuner(och därmed länsstyrelser) och landsting att utföra uppdraget på samma sätt”

Samverkan och samarbete (12 svar)

Upprättandet av nätverk och att främja samverkan genomsyrar respondenternas förbättringsförslag. Det efterfrågas en större samverkan mellan kommuner men också mellan kommun, länsstyrelse och externa aktörer. Ett samarbete kring RSA-processen främjar jämförelse mellan kommunernas färdiga analyser samt underlättar identifieringen av risker och sårbarheter.

”Enhetlighet vad gäller metodval och även att flera kommuner gör RSA samtidigt för att kunna jämföra/ stödja varandra”

Vidare efterfrågas mer resurser kring kommunikation av risker och sårbarheter, forum och nätverk för att upprätta en helhetssyn samt skapa en diskussion kring risker och sårbarheter.

Kompetensutveckling och engagemang (6 svar)

I respondenternas svar redovisas en efterfrågan på att öka förståelsen och nyttan för risk- och sårbarhetsanalysens användning. Andra faktorer som nämns är kompetensutveckling, bättre planering och engagemang.

Övrigt (3 svar)

Övriga svar som samlats in är ”Vi har en ny RSA som vi är nöjda med”, ”Svårt att säga, det mesta är ju trots allt öppen information.” och ”... att man reviderar”.

5.3.1.2 Förbättringsförslag vid informationsutbyte - Länsstyrelser

Svarsfrekvens: 14 av 21 (67 %)

Bortfall: 7 av 21 (33 %)

Länsstyrelsernas svar presenteras i fyra olika kategorier; underlag, riktlinjer och utformning, samverkan och samarbete samt övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Underlag (3 svar)

Länsstyrelserna verkar efterfråga ett sammanställt underlag av den nationella riskbilden. Nationella myndigheter bör, enligt respondenterna, tillhandahålla underlag som rör såväl den nationella riskbilden som den regionala och lokala. En tydligare bild av risk- och ansvarsområden efterfrågas samt statistiskt underlag. En respondent svarade:

”Nationella myndigheter bör sammanställa underlag för sina ansvarsområden som sedan kan nyttjas på regional och lokal nivå”

Riktlinjer och utformning (5 svar)

Förbättringsförslagen infattar tydligare riktlinjer gällande privata och kommunala aktörers RSA-arbete i krishanteringssystemet, ett mer likriktat arbete där alla har samma arbetssätt samt metodförbättringar. En respondent ställer frågan huruvida risk- och sårbarhetsanalyserna bör se likadana ut på de olika nivåerna, vilket indirekt kan tolkas som att det krävs tydligare riktlinjer från nationell nivå.

”Svårt att svar på. Frågan är om det RSA:erna skall se likadana ut och ha samma innehåll på lokal, regional respektive nationell nivå. Vilket är syftet på de olika nivåerna. För kommunerna är det kanske mer intressant att ha koll på förmågan inom de olika samhällsviktiga funktionerna vid en kris medans det på nationell nivå är mer intressant med själva händelserna och hur förmågan är klara av den.”

Samverkan och samarbete (5 svar)

Länsstyrelserna vill öppna upp för samverkan och samråd mellan olika aktörer för att främja informationsutbyte kring risker och sårbarheter. Genom att göra så hoppas de på att identifiera de riskområden som är relevanta för länet samt att se till att det läggs fokus på dessa områden. Det efterfrågas ett större samarbete med privata aktörer, där ett förbättringsförslag går ut på att länsstyrelserna själva informerar om ”.../ fördelarna för privata organisationer att dela

riskinformation med oss./.../". En respondent anser att privata aktörers bör kravställas att samarbeta enligt lag för att säkerställa att informationsutbytet kring risker och sårbarheter.

Övrigt (3 svar)

Övriga förbättringsförslag som gavs var *"Rutin för muntlig redogörelse av RSA, och återkoppling "*, *"beredskapssamordnarna behöver få högre status, deras arbete behöver få bli viktigare,"* och *"Mer personella resurser."*

5.3.2 Förbättringsförslag vid analys och sammanställning

I följande avsnitt presenteras en sammanställning av de förbättringar som respondenterna anser kan vidtas för att underlätta analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget. För samtliga svar, se bilaga B.

Total svarsfrekvens: 42 av 80 (53 %)

Totalt bortfall: 38 av 80 (47 %)

5.3.2.1 Förbättringsförslag vid analys och sammanställning - Kommuner

Svarsfrekvens: 28 av 59 (47 %)

Bortfall: 31 av 59 (53 %)

Kommunernas svar presenteras i fyra olika kategorier; kompetens och resurser, riktlinjer och utformning, samverkan och samarbete samt övrigt. Nedan presenteras fördelningen av kommunernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Kompetens och resurser (7 svar)

Ur respondenternas svar verkar det som att det råder en kunskapsbrist bland kommunerna gällande arbetet med risk- och sårbarhetsanalysen. Det efterfrågas personal som är mer kvalificerad och besitter större kunskap kring området. En respondent beskriver problemet enligt följande:

"Bättre handläggare och säkerhetssamordnare (och motsvarande titlar) som har kvalificerade kunskaper om vad dom håller på med./.../"

Förutom mer kvalificerad personal tyder respondenternas svar på att utbildningar kring RSA-processen är önskvärda för att skapa förbättring kring analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget. Utbildningarna bör, enligt respondenterna, gå ut på att utbilda berörd personal kring syftet och användningen av risk- och sårbarhetsanalyserna. En respondent svarade:

"Finns inga krav på kunskap för rollen som samordnare utifrån den krisberedskapsersättning som kommuner och landsting erhåller. Detta bör tydligare kopplas ihop med kravet på en relevant utbildning motsvarande säkerhetsskyddschefs utbildning kopplad mot säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen. Finns allt för många säkerhetssamordnare (eller motsvarande) runt om i Sveriges kommuner som inte förstår meningen med risk och sårbarhetsanalyser. "

Förutom en ökad kompetens anses ökade resurser i form av system rörande RSA-processen höra till förbättringsförslagen. Enkla kommunikations- och informationssystem som främjar öppna dialoger och möjliggör en samlad riskbild tycks, enligt respondenterna, underlätta analyserandet och sammanställningen.

Riktlinjer och utformning (16 svar)

Kommunerna verkar ha problem med analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget, i den mån att de anser att enkla metoder, mallar och modeller bör tillhandahållas för att underlätta arbetet. Dessa metoder, mallar och modeller är främst till för att underlätta analys men även redovisning av det insamlade materialet. En majoritet tycks påstå att tydliga riktlinjer för hur analysen ska genomföras, sammanställas och presenteras bör tillhandahållas för att underlätta RSA-arbetet och därmed säkerställa att alla utför arbetet på ett likvärdigt sätt. En respondent beskriver det enligt följande:

”Ansvariga statliga myndigheter skulle kunna fastställa allmängiltiga dimensionerande scenarier så att inte varje kommun måste uppfinna hjulet. Risker är diffusa och det osannolika inträffar och detta osäkra förhållande gäller för alla kommuner.”

Vidare tycks inte kommunerna anse att det hålls en jämn nivå gällande tydligheten i vad som gäller angående RSA-arbetet. En respondent svarade att centrala och regionala myndigheter måste betona att RSA-arbetet är lagstadgat, andra skriver att förmågebedömningen och vad som menas med samhällsviktigt bör förtydligas. I stort sett efterfrågas tydligare riktlinjer kring hela RSA-processen för att underlätta analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget.

Samverkan och samarbete (5 svar)

Samverkan och samråd i form av gruppdiskussioner tycks, enligt respondenterna, underlätta analysen och sammanställningen då det bland annat säkerställer att alla verksamheter arbetar enligt samma förutsättningar och kriterier.

Övrigt (2 svar)

Övriga kommentarer som insamlades genom enkäten var *”Att rätt person får informationen”* och *”Inga förslag här.”*

5.3.2.2 Förbättringsförslag vid analys och sammanställning - Länsstyrelser

Svarsfrekvens: 14 av 21 (67 %)

Bortfall: 7 av 21 (33 %)

Länsstyrelsernas svar presenteras i tre olika kategorier; riktlinjer och utformning, samverkan och samarbete samt kompetens och resurser. Nedan presenteras fördelningen av länsstyrelsernas svar samt en beskrivning till varje kategori. För visuell presentation av fördelningen se bilaga D.

Riktlinjer och utformning (9 svar)

Länsstyrelserna efterfrågar tydligare riktlinjer från nationella myndigheter. Det saknas bland annat tydliga riktlinjer om utstakade riskområden som analyseras samt vilka kvalitetsmått och definitioner som gäller vid länsstyrelsens bedömning av kvalitén på kommunernas RSA. En respondent anser att *”Nationella myndigheter bör sammanställa underlag för sina ansvarsområden som sedan kan nyttjas på regional och lokal nivå”*. En övergripande tydlighet saknas från nationella myndigheter. Länsstyrelserna anser att tydligare riktlinjer bör ges om hur RSA-arbetet ska genomföras för att främja aggregering av information. En respondent svarade:

”Tydligare krav från MSB till krisberedskapssystemet gällande HUR analyser ska utföras och att detta görs med aggregerbarhet i åtanke”

Samverkan och samarbete (4 svar)

Samverkan, samarbete och likriktat arbete nämns som nyckelord bland förbättringsförslagen. Det anses att en gemensam grundanalys av gemensamma risker bör utföras samt att det bör analyseras mot gemensamma mål för att främja aggregering av information.

Kompetens och resurser (2 svar)

Ökat utbyte av erfarenheter kring RSA-arbetet, utbildningar och mer riktad forskning anges som förbättringsförslag.

6. Analys

Nedanstående avsnitt syftar till att analysera resultatet och besvara frågeställningarna.

6.1 Tillgängliga strategier vid utbyte av information kring risker och sårbarheter

Nedanstående avsnitt syftar till att besvara frågeställningen: Vilka strategier finns tillgängliga vid utbyte av information som underlag till risk- och sårbarhetsanalyser?

6.1.1 Kommuners kanaler för horisontell kommunikation

Resultatet av undersökningen pekar på att kommuner främst använder sig av muntliga och skriftliga kanaler för horisontell kommunikation. De muntliga kanalerna inkluderar workshops, formella och informella möten, telefonsamtal, krishanteringsråd, seminarier, gemensamma utbildningar samt samverkansträffar. Denna kommunikation är i största utsträckning en form av kommunikation i små grupper och flergruppskommunikation.

Då det, enligt respondenterna, eftersträvas en tydlig spårbarhet av de kommunicerade riskerna och sårbarheterna anser författarna att dessa kommunikationsformer är lämpliga. Muntliga kanaler är framförallt passande för att föra dialoger och ger möjlighet för olika aktörer att få/ge feedback om att informationen tolkats korrekt, jämför figur 4.

Problem som kan vara kopplade till dessa kommunikationsformer kan, enligt resultatet, dels vara att hitta deltagare och dels att hitta tider som passar dem. Teorin kring muntliga kanaler nämner dessutom att möten lätt kan ”spåra ur” ifall det inte finns tydliga mål och syften, vilket uppmärksammas av en respondent som menar att det krävs god planering och effektiva möten för att locka deltagare.

Den skriftliga kanal som nämns av kommunerna vid horisontell kommunikation är överlämnande av de dokumenterade risk- och sårbarhetsanalyserna. Detta är en form som inte lämpar sig väl för feedback, då det är en envägskommunikation, och ställer därmed höga krav på tydlighet i framtagandet. Denna faktor gör att författarna ifrågasätter lämpligheten av RSA:er som kommunikationskanal och det anses, i linje med Johansson och Jönsson (2007), att det viktigaste med RSA:er är framtagandet av dem och inte produkten i sig. Detta ska inte tolkas som att det anses att RSA:erna är onödiga i informationsutbytet då en kombination av både skriftliga och muntliga kanaler är att föredra, vilket även stärks av Erikson (2007).

6.1.2 Kommuners kanaler för vertikal kommunikation

Kanalerna för vertikal kommunikation är, enligt resultatet, i stort sett desamma som används vid horisontell kommunikation.

Gällande de muntliga kanalerna tycks formella kanaler användas i större utsträckning och informella i mindre. En naturlig förklaring kan vara att det finns större geografiska avstånd och när man väl träffas är det i planlagda och mer formella möten.

Ytterligare en skillnad mellan de horisontella och vertikala riktningarna är antalet kanaler respondenterna använder sig av. Trots att lika många respondenter svarat på de skilda frågorna är summan av de angivna kanalerna 87 stycken för de horisontella och 57 stycken för

de vertikala. Detta resultat kan, enligt författarna, tolkas som att kommunerna använder sig av fler kanaler parallellt vid horisontell kommunikation än vid vertikal.

6.1.3 Länsstyrelsernas kanaler för horisontell kommunikation

De kanaler länsstyrelserna använder för horisontell kommunikation tolkas, ur resultatet, främst vara muntliga och skriftliga.

De muntliga kanalerna är i princip desamma som kommunerna använder sig av, med undantaget att krishanteringsrådet ersatts med ett regionalt krishanteringsråd. Kanalerna består främst av kommunikation i små grupper och flergroups-kommunikation, vilka lämpar sig väl för dialoger.

Den skriftliga kanal som används är risk- och sårbarhetsanalysen, vilken författarna anser bristfällig som kanal främst på grund av den begränsade möjligheten till feedback.

6.1.4 Länsstyrelsernas kanaler för vertikal kommunikation

Länsstyrelserna använder i stort sett samma kanaler för vertikal kommunikation som för horisontell. Den största skillnaden mellan den vertikala och horisontella kommunikationen verkar vara att informella möten används i mindre utsträckning vertikalt.

Vid jämförelse mellan kommuners vertikala kommunikation och länsstyrelser vertikala kommunikation kan det konstateras att förhållandena mellan de olika kanalerna i stort sett är överensstämmande. Den detalj som skiljer sig mest är att förhållandena mellan workshops och formella möten är spegelvända (där länsstyrelser tenderar att premiera workshops), vilket skulle kunna förklaras med att de har olika tolkningar på vad som är formellt.

6.2 Faktorer som försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information kring risk och sårbarhet

Nedanstående avsnitt syftar till att besvara frågeställningen: Vilka faktorer försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information kring risker och sårbarheter?

Ingen viktning görs mellan de faktorer som försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information. Ur resultatet kan det dock utläsas, med en viss försiktighet, att faktorerna bristande riktlinjer, underlag och utformning samt bristfällig samverkan är de faktorer som respondenterna upplever är mest betydande. Respondenterna blev inte ombudda att rangordna faktorerna som försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information och därför kan ovanstående rangordning inte göras med säkerhet. Utifrån svarsfrekvensen kan det dock utläsas att dessa faktorer är mest förekommande och skulle därmed kunna vara av större betydande.

6.2.1 Bristande kompetens

Bristande kompetens är en återkommande faktor gällande de problem kommunerna upplever vid aggregering av informationsunderlag till de egna risk- och sårbarhetsanalyserna. Kompetensbristen härstammar dels från kommunernas problem att sätta sig in i externa aktörers verksamhetsområden och dels från att handläggare (eller annan berörd personal) inte

besitter tillräcklig kunskap om exempelvis kritiska beroenden, spridningseffekter, RSA-metoder och samhällsviktig verksamhet.

Kommunen har, enligt LEH (2006:544), en skyldighet att se över risker och sårbarheter inom det geografiska ansvarsområdet, vilket, som tidigare nämnts, inkluderar samhällsviktiga aktörers verksamhet. Dessa samhällsviktiga aktörer verkar inom olika områden, vilket således kräver en bred och djupgående kunskap för att identifiera och värdera de risker och sårbarheter de ger upphov till. Det faller sig naturligt att kunskapsluckor uppstår då kommunen ska försöka aggregera information på detaljnivå inom många olika, väldigt specifika områden. Ur resultatet kan det utläsas att så även är fallet. Tekniska risker och extern information upplevs som speciellt svåra att aggregera i den mån att det inte finns egen kompetens på området och informationen innehåller en stor detaljrikedom.

En tolkning som författarna gör av resultatet pekar på att kommunerna försöker komma runt dessa kunskapsluckor genom att söka extern kunskap. De ser vikten i att rådfråga vederbörande individer inom aktuellt område för att fylla i de egna kunskapsluckorna. Det finns tillgänglig kunskap för att täcka in risker och sårbarheter inom samtliga verksamheter, det gäller bara för kommunen att få tag i den och det är här problemet uppstår. Resultatet tyder på att kommunerna upplever det som problematiskt att komma i kontakt med rätt kompetens. En anledning till detta kan bero på att de inte upprättat tillräckliga kanaler för extern kommunikation och därigenom lyckats förmedla nyttan av att delta i risk- och sårbarhetsarbetet. En annan faktor kan vara att kommunerna inte besitter en samlad bild över de risker och sårbarheter som existerar inom det geografiska ansvarsområdet, där framför allt kunskap om olika händelsers spridningseffekter mellan olika sektorer är av vikt för att identifiera lämpliga personer att bistå i framtagnandet av analyser. Problemet är således inte bara att kommunerna inte är insatta i andras verksamheter utan även att de inte vet vilka verksamheter som existerar eller vilken information de ska fråga efter. År 2002 talade USA:s dåvarande försvarsminister, Donald Rumsfeld, om s.k. ”*unknown unknowns*”¹³, varvid han avsåg saker som vi inte ens vet om att vi inte vet om. Det är naturligtvis mycket svårt att utforma en strategi eller agera om man inte har några grundvalar att utgå ifrån. Författarna bedömer att dessa faktorer kan förklara varför många risk- och sårbarhetsanalyser avgränsas till att behandla den egna verksamheten och inte omfattar det geografiska ansvarsområdet.

Ur resultatet kan det inte utläsas någon kompetensproblematik hos länsstyrelserna. Författarna anser att resultatet är något missvisande då det hade varit osannolikt att det inte existerar kompetensproblematik bland länsstyrelserna, eftersom den regionala analysen baseras på de kommunala. Det förefaller snarare som att kompetensproblematiken inte belysts från länsstyrelsens sida då det finns mer betydande problem på denna nivå. Med det menar författarna att det finns andra problem på länsstyrelsenivå som upplevs så pass mycket större än bristande kompetens att detta problem glömts bort eller ansetts oviktigt i sammanhanget. Det påpekas från länsstyrelsens sida att det saknas spårbarhet i det insamlade informationsunderlaget, vilket, i viss mån, anses är kopplat till bristande kompetens

¹³ “Because, as we know, there are known knowns; there are things we know we know. We also know there are known unknowns; that is to say we know there are some things we do not know. But there are also unknown unknowns; the ones we don’t know we don’t know” - Donald Rumsfeld. (Kakutani, 2011)

(kompetens är t.ex. en förutsättning för att man ska kunna redogöra för och motivera förslag om riskreducerande effekter).

6.2.2 Resurs- och tidsbrist

Faktorer som försvårar både insamlandet, analyserandet och sammanställningen av information kring risker och sårbarheter är tid och resurser. I arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser behöver kommuner ta hänsyn till ett stort antal samhällsviktiga aktörer och eftersom de främsta kanalerna för insamling består av kommunikation i små grupper kan det bli svårt att hitta tider som passar alla.

Tids- och resursproblematiken verkar även återkomma i analysarbetet och här verkar det snarast handla om att man har ont om tid och resurser vid själva analysen. Tjänstemän tycks inte ha, eller ges, den tid till som krävs för djupgående diskussioner kring en rad olika aspekter, vilket fordras för att upprätta analyser av hög kvalitet.

Länsstyrelsernas problem handlar till stor del om att de inte har avsatt tillräckligt med tid och resurser för att arbeta med både kommunikation och analys av risker och sårbarheter. Resursproblemet kan exempelvis vara att det inte finns ekonomiska medel för att anställa kompetens för att ta fram RSA:er. Tidsproblematiken kan, utöver brist på personella resurser, härledas till tiden länsstyrelserna har på sig för att ta fram RSA:er efter att de mottagit analyser från kommunerna. Enligt föreskrifterna (MSBFS 2010:6 och MSBFS 2010:7) skiljer det två månader mellan kommunernas och länsstyrelsernas deadline för framtagande av RSA:er. Detta ställer stora krav inte bara RSA:ernas kvalitet och utformning utan även tidigare samarbete så att handläggarna har en grund att utgå ifrån.

6.2.3 Bristande riktlinjer, underlag och utformning

Jämn kvalitet och likvärdig utformning är förutsättningar för att aggregering av information ska ske enkelt och effektivt (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011). Genom införandet av föreskriften MSBFS 2010:6 upprättades riktlinjer för presentationsutformningen av kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser. MSBFS 2010:6 styr alltså utformningen av den fysiska produktens presentation men inte processen för framtagandet. Det innebär att myndigheternas risk- och sårbarhetsanalys måste presenteras enligt en viss mall, men också att den kan genomföras och utformas på skilda sätt samt under skilda premisser. Resultatet tyder dock på ett behov att utveckla föreskrifterna så att de även styr innehållet i RSA:erna.

Det finns inga som helst krav på att privata aktörer måste redovisa risker och sårbarheter inom deras respektive verksamheter. Det finns inte heller några krav på hur deras informationsunderlag ska presenteras. Avsaknaden av dessa krav kan vara förklaringen till att privata aktörer inte delar med sig av information (i den utsträckning som kommuner och länsstyrelser upplever att de borde göra). Frånvaron av regleringar kan även leda till att det informationsunderlag som väl insamlas inte blir jämförbart och försvårar därmed aggregeringen.

Ur resultatet kan det utläsas att flertalet kommuner upplever problem vid aggregering av information till följd av just skillnader i genomförande och utformning. Det används olika verktyg och metoder vid identifiering av risker och sårbarheter inom det egna

verksamhetsområdet. En avgörande faktor för att risker och sårbarheter ska kunna kommuniceras effektivt och enkelt är att innehållet ska vara lättanvänt. Således får faktorer som spårbarhet, kvalitet, metodval och utformning stor betydelse vid kommunikationen av risker och sårbarheter mellan nivåer.

Risker och sårbarheter beskrivs ofta genom scenarier varvid en sannolikhet och konsekvens tilldelas utvalda händelser. Då dessa händelser, sannolikheter och konsekvenser beskrivs och utformas med en stor spridning blir det problematiskt att sammanställa och analysera underlaget utan att göra egna förenklingar och antaganden. Egentolkningar och förenklingar kan resultera i skevhet och därmed en felaktig bild av verkligheten. Avsaknaden av tydliga riktlinjer innebär att riskscenario, bedömningskriterier, metod, presentation, skalor etc. avgörs av analysens utförare. Om sedan en länsstyrelse ska samla in flera skilda RSA:er innebär det att det insamlade informationsunderlaget kan bli ohanterligt, vilket resulterar i problem att upprätta ett helhetsperspektiv över samhällets risker och sårbarheter.

Skiftningar i innehåll, utformning och kvalitet gör det problematiskt att kommunicera analyserna genom skriftliga kanaler. Skriftliga kanaler ger nämligen små möjligheter till dubbelriktad kommunikation vilket innebär en begränsad möjlighet att utreda eventuella frågor kring informationsunderlaget, varför muntliga kanaler är att föredra. Enbart kommunikation genom skriftliga kanaler kan innebära att kommunen får problem att göra en korrekt bedömning av de risker och sårbarheter som existerar inom det geografiska ansvarsområdet.

Länsstyrelserna upplever i stor grad samma problem som kommunerna. Skillnaden är att länsstyrelserna snarare ser problem i att det är kommunernas RSA:er som skiftar i innehåll, utformning och kvalitet, istället för privata aktörers. Det kan förklaras med att länsstyrelserna inte har utbyte med privata aktörer i samma utsträckning som kommunerna. De baserar istället stora delar av den regionala risk- och sårbarhetsanalysen på kommunala RSA:er. De har dock inte samma problem som kommunerna gällande insamlingen av informationsunderlaget. Detta kan härledas ur den lagstadga som innebär att kommunerna måste redovisa risker och sårbarheter inom det geografiska ansvarsområdet.

Både kommunerna och länsstyrelserna verkar efterfråga tydligare riktlinjer. Riktlinjerna bör utformas för att tydliggöra syftet, innehållet och utformningen av risk- och sårbarhetsanalysen. Tydliga riktlinjer anses, enligt författarna, ha en positiv effekt på underlagets användarvänlighet och minskar behovet av att enskilda tjänstemän måste tolka innebörden av resultaten från ett flertal olika källor då detta ska aggregeras. Förutom att frigöra värdefull tid för dessa handläggare, minskar således utrymmet för subjektiva tolkningar, varigenom det aggregerade resultatet torde ligga närmare ”verkligheten”, eller åtminstone kommunernas egna bedömningar.

6.2.4 Sekretessproblematik

En faktor som försvårar och ibland rent utav förhindrar ett effektivt utbyte av information kring risker och sårbarheter är sekretessbelagt material. Ur resultatet kan det utläsas att kommunerna har problem med att riktlinjer och regler för sekretessbelagt material är otillräckliga. Dessa riktlinjer och regler tros inte ha klargjorts på ett tydligt sätt från den högre

nivån inom den kommunala organisationen. Det påpekas speciellt att det finns oklarheter hur denna sekretessbelagda information ska behandlas. Detta kan antingen ses som ett problem från att den nedåtriktade eller uppåtriktade kommunikationen varit bristfällig. Nedåtriktad kommunikation innefattar, enligt teorin, riktlinjer och regler rapporterade från den högre organisationsnivån för att styra arbetet och målet hos den nedre nivån. Fungerar inte den nedåtriktade kommunikationen på ett tillfredställande sätt kan förvirring och osäkerhet uppstå i hur en situation skall hanteras. Argumentet stöds av Kreps (1990) som menar på att otydliga eller vagt formulerade direktiv gör medarbetare osäkra på vad de ska prestera.

Det saknas tydliga riktlinjer, från central nivå, gällande innehåll och utformning av informationsunderlaget, varav författarna drar parallellen att detta även gäller sekretess och efterfrågan av tydligare riktlinjer eller upplysning uppifrån. På frågan om vilken information kommunerna har svårast att dela med sig av insamlades bland annat svaren ”*Sekretessbelagda uppgifter som mår bäst av att hanteras av en liten krets... tror vi i alla fall*” och ”*Bedömningar som vi tycker är våra och bara berör oss*”. Svaren tyder på osäkerhet gällande hanteringen av sekretessbelagt material, vilket kan tolkas som ytterligare tecken på att riktlinjerna och reglerna för hantering av sekretessbelagt material inte är tillfredställande.

Det går även att vända på argumentet och se det som att vederbörande personer bör meddela den högre organisationsnivån om att tydliga riktlinjer saknas gällande hanteringen av sekretessbelagt material. Det kan dock finnas en motvilja hos vederbörande individer att göra så grundad i en rädsla för repressalier, högre nivåer kan nämligen, enligt Kreps (1990), inta en defensiv ställning när det gäller uppåtriktad kritik.

Oviljan hos privata aktörer att dela med sig av sekretessbelagt material till kommunen tolkas av författarna som en betydande störning i kommunikationen av samhällets risker och sårbarheter. Störningen kan definieras utifrån Falkheimer och Heides (2007) forskning kring kommunikationsstrategier. Samhällets krishanteringssystem kan ses som en organisation, var de privata aktörerna använder sig av kommunikationsstrategin ”undanhålla och försvara”. Denna strategi innebär att privata aktörer kommer att undanhålla information tills de blir absolut tvungna att dela med sig av den. Oviljan att belysa risker och sårbarheter inom den egna verksamheten tros kunna förklaras med förankring i Kreps (1990) teori om uppåtriktad kommunikation. Oviljan kan grundas i privata aktörers rädsla för vedergällning, i exempelvis förlorade marknadsandelar. Oviljan kan även tolkas som att privata aktörer vill skapa ett informationsövertag, vilket kan ses som en maktfaktor och en antydning till prestige. En annan mer självklar faktor kan utläsas ur resultatet, privata aktörer har nämligen inte tillit för kommunerna när det gäller hantering av sekretessbelagt material. Det är kanske inte så konstigt i sig, eftersom även kommunerna själva påtalar att de känner sig osäkra på hur materialet ska hanteras.

Länsstyrelserna upplever inte problem med sekretessbelagt material i samma utsträckning som kommunerna. Detta kan förklaras med att en stor del av länsstyrelsens information inhämtas, analyseras och sammanställs utifrån kommunernas RSA:er och möjligtvis ett fåtal stora externa aktörer. Sekretessproblematiken gör sig inte till känna mellan länsstyrelse och kommun, utan snarare mellan kommun och privata aktörer. Det finns ett öppnare utbyte

mellan länsstyrelse och kommun, jämfört med mellan kommun och privata aktörer. Det kan förklaras av att utbytet av information kring risker och sårbarheter mellan kommun och länsstyrelse är lagstadgat, vilket inte är fallet mellan kommun och privata aktörer.

En respondent från länsstyrelsen nämner att de inte upplever några problem kring sekretess då de medvetet undviker att samla in den typen av material. Frågan uppstår då om detta är ett önskvärt förhållningssätt, undviker man att samla in ett visst material kan det betyda att väsentlig information missas.

6.2.5 Samverkan

Teorin nämner att en förutsättning för att aggregering av information ska fungera är att information lätt ska kunna kommuniceras mellan och inom olika nivåer. Ur resultatet kan det utläsas att en stor del av både kommunernas och länsstyrelsernas strategier för att kommunicera risker är muntliga kanaler såsom workshops, formella möten och krishanteringsråd och för att dessa strategier ska fungera är ett högt deltagande en grundförutsättning. Detta är speciellt viktigt gällande privata aktörer då deras deltagande kan vara den enda möjligheten för kommuner att ta del av deras risker och sårbarheter. En identifierad faktor som påverkar detta är att det råder bristfällig samverkan mellan flera nivåer.

Ett krav på samverkan och informationsutbyte mellan offentliga och privata aktörer finns inte och detta verkar ha lett till att samverkan i viss mån prioriterats bort bland privata aktörer. Detta tycks skapa besvär för de som har lagkrav på sig att ta fram exempelvis RSA:er då de måste skapa sig en bild över vilka verksamheter som finns och sedan få verksamheterna att dela med sig av information. Detta tror författarna kan vara både tidskrävande och i viss mån frustrerande för de ansvariga personerna (exempelvis beredskapssamordnare).

Den bristfälliga samverkan tros ligga bakom de flesta av svaren som handlar om att man har problem med att samla in externa aktörers information. Bakgrunden till samverkansbristen tycks, enligt resultatet, ha många orsaker såsom exempelvis bristande forum, bristande kontaktnät och bristande engagemang. Både kommunerna och länsstyrelserna upplever problemet med bristfällig samverkan mellan flera organisationer inom deras geografiska ansvarsområden, men den mest återkommande bristen tycks finnas gentemot det privata området.

6.2.6 Engagemang

Eftersom det inte finns några lagkrav på att privata aktörer ska redovisa sina risker och sårbarheter, eller ens delta i exempelvis krishanteringsråd, verkar det vara upp till kommunerna att få dem engagerade. Ur resultatet kan det utläsas att kommunerna upplever att näringslivet ogärna arbetar med extraordinära händelser eftersom de har låg sannolikhet, man har bättre saker att göra samt att nyttan är svår att definiera. Då näringslivet ogärna arbetar med frågorna försvåras följaktligen kommunernas möjlighet att samla in information som kan vara nyttig för deras RSA:er.

Utifrån resultatet kan det bristande engagemanget, förutom svårigheten att se nyttan, bero på att det varken finns tillräckliga styrmedel eller tillräckligt effektiva metoder för informationsutbyte. Detta arbete har ej undersökt vilka problem näringslivet upplever eller

vilka attityder de har för utbyte av information kring risker och sårbarheter, men möjligtvis kan kommunernas upplevda problem härledas till teorin kring att kanaler för uppåtriktad kommunikation ofta är outvecklade. Kreps (1990) menar att vid utvecklade kanaler kan organisationer välja att inte kommunicera överhuvudtaget.

Engagemangs-problematiken är enligt resultatet inte lika påtaglig för länsstyrelserna som för kommunerna. Detta beror antagligen till stor del på att det finns lagstadgade krav på kommuner att dela med sig av information kring risker och sårbarheter.

6.3 Förbättringsförslag för att underlätta aggregering av information kring risker och sårbarheter

I arbetet har det nämnts flera gånger att en förutsättning för att kunna aggregera information är att materialet ska kunna kommuniceras lätt och vara lättanvänt. För att underlätta kommunikation krävs det rimligtvis att det finns välutvecklade kanaler och strategier. Arbetet har dels syftat till att undersöka vilka kanaler och strategier som används och dels vilka problem som upplevs vid informationsutbytet och utifrån detta ge förbättringsförslag.

Författarna kan konstatera är att det finns ett stort antal forum tillgängliga, både i muntlig och i skriftlig form. Utifrån mängden och mångfalden muntliga forum samt de förhållandevis få identifierade problemen anses de ej utgöra en betydande del av aggregeringsproblematiken. Istället verkar problemet vara att locka deltagare till de muntliga kanalerna och detta problem tycks grunda sig i att det finns en bristfällig samverkan inte minst mellan offentliga och privata aktörer.

Utifrån respondenternas åsikter tros den bristfälliga samverkan främst bero på att näringslivet inte ser nytta med att dela med sig av information och då de inte har lagkrav på sig att göra det väljer de helt enkelt att låta bli. För att åtgärda detta problem anser författarna att det finns två vägar att gå; antingen försöker man ”övertala” de privata aktörerna om nytta med att vara en del av samhällets krishanteringssystem (dels för samhället men också för dem själva), eller lagstadgar man om ett samverkanskrav för de aktörer som anses vara samhällsviktiga. Att övertala andra om nytta med risk-/krishantering har dock en del respondenter tagit upp att de försökt göra och då det är ett återkommande problem inom riskhantering ställs inte mycket tro till lösningen.

För att lyckas få de samhällsviktiga aktörerna att samarbeta krävs det först och främst att man lyckas identifiera dem, vilket har visat sig vara ett problem bland respondenterna. Att beredskapshandledare inte har fullgod kunskap om vilka samhällsviktiga aktörer som finns ses av författarna som en kompetensbrist. Det finns även bristande kunskap kring hur olika verksamheter kan påverka varandra via spridningseffekter, vilket sammantaget pekar på att det krävs en generell kompetensutveckling kring vilka samhällsviktiga aktörer som finns och hur de påverkar varandra och samhället i stort.

Den skriftliga kanal som huvudsakligen används för att kommunicera risker är enligt undersökningen risk- och sårbarhetsanalysen. Att skicka en RSA från punkt A till B är inte ett stort problem, utan det svåra ligger i att den ska vara lättanvänd för mottagaren. Författarna anser att kommunernas RSA:er bör ses som hörnstenar i det svenska krishanteringssystemet

och att innehållen således bör utformas enhetligt för att bygga en stabil grund. I dagsläget finns det en stor otydlighet i lagar och föreskrifter vilket lett till att kommunerna och länsstyrelserna väljer olika riktningar och metoder i arbetet med RSA:erna. Respondenterna tycks inte uppleva detta som en frihet i positiv bemärkelse utan verkar snarare vilja ha mer detaljstyrning uppifrån. Till största del verkar respondenterna ha förstått att deras arbete med risker och sårbarheter är en del av en helhet och att ett likartat innehåll hade underlättat jämförelser både horisontellt och vertikalt. I dagsläget detaljstyr MSB:s föreskrifter i princip bara vilka rubriker RSA:erna ska innehålla, men för att detta ska ha någon nytta krävs det att innehållet under rubrikerna går att aggregera. För att möjliggöra detta efterfrågas (både av författarna och av respondenterna) det en styrning av innehållet under rubrikerna, exempelvis att samma bedömningskriterier och metodval används samt att det finns en dokumenterad spårbarhet i det man redovisar. Genom att likartad utformning av RSA:erna på samtliga nivåer kan aggregering främjas i den mån att informationsunderlaget blir mer lättanvänt och analys möjliggörs från flera perspektiv.

Eftersom länsstyrelsernas arbetsunderlag hade blivit mer homogent och jämförbart vid mer detaljstyrda kommunala RSA:er hade följaktligen aggregeringen underlättats. Fördelarna tros dock inte begränsas enbart till länsstyrelser utan även till kommunerna. Arbetet pekar på att det verkar finnas ett resurs- och kompetensbehov bland vissa kommuner och författarna tror att mer detaljstyrning hade kunnat fungera som ett extra stöd för RSA-framtagandet och underlättat jämförbarheten med andra kommuners RSA:er. Givetvis måste man vara försiktig vid framtagandet av mer detaljstyrning, då man kan riskera att vissa kommuner blir för låsta ifall de definitivt måste använda sig av en speciell metod som kanske inte passar in i deras verksamhet. Författarna har valt att inte försöka gå in på exakt hur detaljstyrningen skulle gå till då detta måste ses som en mognadstrappa där man helt enkelt måste testa sig fram och utvecklas efter användarnas feedback.

Gällande sekretessproblematiken verkar det finnas en osäkerhet/okunskap kring vilka regler som gäller. Svaren från kommunerna pekar på att de inte vet hur de ska hantera sekretessbelagt material och att detta har lett till att det finns en misstro mot dem. Osäkerheten handlar dels om att de inte vet vilken information de har rätt att kräva och dels om hur de ska föra den vidare. Problematiken kan minskas med utbildningar kring hantering av sekretess och eventuellt tilldelning av mer mandat åt beredskapshandläggare gentemot samhällsviktiga aktörer.

För att råda bot på aggregeringsproblematiken anser författarna att det krävs en balans mellan nedåtriktad och uppåtriktad kommunikation. Den nedåtriktade kommunikationen ska innehålla nödvändiga (utanför arbetets omfattning) riktlinjer gällande presentationen, metodvalet, tillvägagångssätt, skalor för sannolikhet och konsekvens, konsekvensparametrar etc. Den uppåtriktade kommunikationen ska däremot styra analysens innehåll och inriktning. De som befinner sig på lokal nivå bör vara de som besitter bäst kunskap om lokala förhållanden och bör således vara bäst skickade att identifiera brister och lämpliga förslag på åtgärder för att förbättra situationen.

6.4 Övrig återkoppling till teorin

I följande avsnitt diskuteras övriga faktorer som tagits upp i teorin men inte framkommit ur respondenternas svar.

Teorin nämner att kanaler för uppåtriktad kommunikation ofta är outvecklade vilket gör att lägre nivåer inte vet vem de ska ta kontakt med. Utifrån sammanställningen av de kanaler kommuner och länsstyrelser använder sig av för vertikal kommunikation tycks inte denna faktor vara ett problem. Det finns däremot en tendens för faktorns förekomst i gränssnittet näringsliv-kommun. Examensarbetet har inte undersökt vad näringslivet upplever för problem, men eftersom kommuner upplever att de inte vet vem de ska kontakta så verkar det inte finnas ett etablerat kontaktnät. Då det förekommer bristfälliga kontaktnät uppifrån och ner är det rimligt att sådant även är fallet nerifrån och upp.

Utifrån Falkheimers och Heides teori kring vilka kommunikationsstrategier organisationer använder sig av tycks båda extremer förekomma ifall man ser på hela skalan näringsliv-kommun-länsstyrelse. Den ena extremen, spreja och bönfalla, som går ut på att överösa medarbetare med information och lita på att de kan hantera den tycks förekomma bland länsstyrelser. MSB:s föreskrifter har lett till att länsstyrelserna blir överösta av en mängd olika RSA:er och det är upp till dem att kunna aggregera dem. Den andra extremen, undanhålla och försvara, som går ut på att undanhålla information tills man absolut måste dela med sig av den tycks förekomma bland kommunerna. Framförallt verkar kommunerna uppleva en ovilja från privata aktörer att dela med sig av information.

Teorin nämner även att många organisationer överöser medarbetare med direktiv och vägledningar. Ifall man ser på det svenska systemet för kommunikation av risker och sårbarheter så tycks inte detta vara ett problem i dagsläget. MSB:s föreskrifter är snarare få och försiktiga, vilket kan förklaras med att det antagligen är en mognadstrappa för att komma på den ”rätta” styrningen. Baserat på de svar detta examensarbete bygger på verkar det dock som att ett behov för mer detaljstyrning finns. Den identifierade faktorn kring bristande riktlinjer, underlag och utformning belyser detta problem och stämmer in på Kreps (1990) teori om att många direktiv ofta är vagt formulerade, vilket gör att medarbetarna blir osäkra på vad de ska prestera.

6.5 Felkällor

Efter genomförandet av en vetenskaplig studie bör eventuella felkällor identifieras. Identifieringen avser att belysa de faktorer som har en inverkan på studien och därmed påverkar studiens reliabilitet och validitet.

Enkätundersökningen baseras till största del på öppna frågor, vilket innebär ett visst tolkningsutrymme. Tolkningsutrymmet kan resultera i en viss skevhet då respondenterna kan tolkat frågorna olika. Valet av att ställa öppna frågor är dock medvetet, författarna syftar till att täcka in allas åsikter och därmed inte låsa respondenterna till en viss tankebana eller ett visst svarsalternativ. Dock måste det påpekas att respondenterna i viss mån kan ha låsts till en viss tankebana då enkäten innehåller frågor om faktorer som försvårar eller förhindrar, istället för faktorer som påverkar. Orden ”försvåra och förhindra” är negativt laddade i den

bemärkelse att de kan leda till att respondenterna ”letar” problemfaktorer och därmed erhålls ett resultat som speglar en högre problematik än verkligheten. Ordet ”påverka” är neutralt i den bemärkelse att respondenterna inte blir låsta till att ”leta problem” utan snarare uppmanas att beskriva faktorer som berör (förbättrar och försvårar) aggregering. En mer nyanserad bild av aggregeringsproblematiken hade kunnat uppnås genom att även identifiera de faktorer som anses förbättra möjligheten till aggregering av information. Identifierar respondenterna förbättringsfaktorer som kommunerna och länsstyrelserna inte tar hänsyn till, så kan avsaknaden av dessa förbättringsfaktorer vara en del av den problembild som försvårar eller förhindrar en effektiv aggregering av information.

Vidare lämnar valet av insamlingsmetod ett visst tolkningsutrymme hos författarna. Enkätundersökningen tillhör kategorin envägskommunikation i form av en skriftlig kanal. Det innebär att inget utrymme lämnas för dialog och därmed förtydligande av respondenternas åsikter och uppfattningar. Detta kan ha gett upphov till viss skevhet i studiens resultat och vidare analys. Detta hade kunnat motverkas genom att skicka ut en andra enkät till de respondenter, vars svar behöver förtydligas.

Frågorna i enkätundersökningen anses dock inte behöva förtydligas (trots det relativt stora bortfallet) då mottagaren av enkäten valdes ut under premissen att de var involverade i RSA-arbetet och därmed insatta i ämnet. Ett visst förtydligande av studiens syfte samt upprättandet av ett incitament för deltagande anses dock ha kunnat minska bortfallet. Författarna tror dock att en stor del av bortfallet kan bero på att flera respondenter först läst igenom enkäten vid ett tillfälle (ett svar registreras) för att därefter genomföra den vid ett annat (ytterligare ett svar registreras).

Bortfallet var genomgående större hos kommunerna än hos länsstyrelsen, vilket kan förklaras med att länsstyrelserna tros se en större nytta med studien än kommunerna. Länsstyrelsen bygger stora delar av sin regionala RSA på aggregerad information från kommunerna, kommunens RSA bygger däremot delvis på information som är aggregerad från den privata sektorn. Kommunerna är lagstadgat förpliktigade att upprätta och tillhandahålla sina RSA:er, detta upprättande och tillhandahållande är en förutsättning för aggregering av information. Privata aktörer är däremot inte förpliktigade att upprätta eller dela med sig av information kring risker och sårbarheter och behöver således inte delta i ”aggregeringsprocessen”. På grund av denna lagstadgade förpliktelse tror författarna att länsstyrelsen tar del av aggregerad information kring risker och sårbarheter i en större utsträckning än kommunerna. Därför tror författarna också att länsstyrelsen har ett större intresse i att identifiera problem och förbättringar kring aggregering av information (eftersom de drar större nytta från det än kommunerna) och torde därmed vara mer intresserade av studiens resultat och därav mer måna om att delta. Författarna vill dock påpeka att kommunerna drar stor nytta av att identifiera problem och förbättringar kring aggregering av information eftersom det främjar horisontell aggregering och därmed möjliggör en jämförelse mellan kommunerna.

En indelning i kommunstorlek (liten, mellanstor och stor) gjordes för att upprätthålla representativitet i studien. Det togs dock ingen hänsyn till kommunernas storlek vid redovisning av resultatet och inte heller vid analysen. Det är värt att påpeka att det erhållits

minst antal svar från kategorin ”liten kommun” och därefter ”mellanstor kommun”.

Examensarbetets syfte var att skapa en djupare förståelse för aggregering och tillhörande problematik men eftersom det inte setts några tendenser till skillnader i de tre kategoriernas svar anser författarna inte heller att detta påverkat studiens resultat. Att kommunernas storlek speglar antalet svar som erhållits kan förklaras med att risk- och sårbarhetsarbetet inte är lika omfattande i mindre kommuner som i de större. Det finns helt enkelt inte lika många risker och sårbarheter att identifiera, analysera, dokumentera och rapportera.

Bortfallet tros, enligt författarna, inte ha påverkat studiens resultat. Ett mindre bortfall hade troligtvis kunnat tydliggöra vissa problem eller identifierat några ytterligare mindre generella faktorer, men respondenterna målade upp en ganska snarlik bild vilket får författarna att tro att de samverkansforum, strategier och problem som identifierats i studien också är de som existerar rent generellt. Examensarbetet syftar till att skapa en djupare förståelse kring aggregering av information och tillhörande problematik. Även om bortfallet har minskat författarnas möjlighet att ta del av underlag för att skapa en djupare förståelse för dagens aggregeringsproblematik, tros detta bortfall inte ha haft särskilt stor inverkan på examensarbetets syfte. Detta resonemang grundas i respondenternas snarlika svar och den bild de målat upp.

6.6 Förslag till fortsatt forskning

Utifrån de svar som samlats in under examensarbetets gång har det uppstått ett par frågor som hade varit intressanta att studera vidare.

Examensarbetet har delvis undersökt kommuners och länsstyrelser syn på vilka faktorer som påverkar ett effektivt informationsutbyte. Ett stort problem visade sig vara det finns brist på samverkan mellan privata och offentliga aktörer, beroende på exempelvis engagemang och incitament. Vidare forskning hade kunnat undersöka privata aktörers syn på kommunikation av risker och sårbarheter till kommuner och länsstyrelser. Vilka krav upplever de gällande rapportering av den egna verksamhetens risker och sårbarheter? Vilken information vill man dela/inte dela med sig av? Vad styr engagemanget?

Examensarbetet har identifierat vilka kanaler kommuner och länsstyrelser använder sig av, men ej hur viktiga de är och inte heller specifika problem (i en större utsträckning) med de enskilda kanalerna. Vidare forskning hade kunnat undersöka vilka kanaler de upplever som effektivast och vilka de eventuellt vill ha mer av.

Ett problem både kommunerna och länsstyrelserna upplever är att riktlinjerna för risk- och sårbarhetsanalyserna är för vagt utformade. Detta lämnar stort utrymme för tolkning och egen utformning vilket resulterar i att RSA:erna görs på skilda sätt och aggregeringen försvåras. Respondenterna har efterfrågat mer detaljstyrning i föreskrifterna och vidare forskning hade kunnat undersöka vilka krav exempelvis länsstyrelserna vill att kommunerna ska rätta sig efter. Är föreskrifterna tillräckliga? Vad vill länsstyrelserna att kommunerna ska presentera och hur vill de att de ska göra det?

7. Slutsatser

I följande avsnitt presenteras de slutsatser som kan dras ur resultatet och analysen. Slutsatserna rangordnas inte inbördes utifrån deras relativa betydelse och vikt.

De kanaler och strategier som används för kommunikation av risker och sårbarheter bland de undersökta kommunerna och länsstyrelserna består främst av muntlig kommunikation i små grupper och skriftlig kommunikation i form av risk- och sårbarhetsanalyser. Den största skillnaden mellan vertikal och horisontell kommunikation tycks vara förekomsten av informella möten.

De faktorer som hindrar en effektiv aggregering av information är sammanfattningsvis följande:

- **Samverkan** - det finns en bristfällig samverkan mellan offentliga och privata aktörer gällande utbyte av information kring risker och sårbarheter. Kommuner upplever framförallt svårigheter med att skapa en god samverkan då det är svårt att lokalisera och locka deltagare till forumen.
- **Riktlinjer och utformning** – vaga riktlinjer för framtagandet av risk- och sårbarhetsanalyser har lett till att framförallt länsstyrelser upplever stora problem vid aggregering av kommunala RSA:er.
- **Sekretess** – det finns en bristande kunskap gällande vilka regler som gäller vid insamling och utdelning av sekretessbelagt material. Kommuner upplever en motvilja från privata aktörer att dela med sig av material och vet inte hur de ska gå tillväga.
- **Engagemang** – framförallt kommuner saknar ett engagemang från privata aktörer vilket tros bero på att nyttan är svår att motivera.
- **Kompetens** – kompetensproblematiken handlar dels om att man har svårt att sätta sig in i andras verksamheter och dels om att man har svårt att hitta rätt kompetens.
- **Resurser** – aggregering av information är ett tids- och resurskrävande arbete. Det upplevs dels som svårt att hitta passande tider till de forum som används och dels som att det finns brist på personella resurser avsatta för arbetet.

De förbättringsförslag som anses nödvändiga för att mildra faktorernas påverkan inkluderar följande:

- **Högre prioritet på identifiering av samhällsviktig verksamhet** – att beredskapshandläggare (eller liknande) upplever att de inte har tillräcklig information om vilka samhällsviktiga aktörer som finns inom de geografiska ansvarsområdena tyder på en bristande prioritet. Då grunden för kommunikation är att hitta deltagare anser författarna att de som upplever detta problem måste avsätta mer resurser tills man identifierat samtliga samhällsviktiga aktörer.
- **Lagkrav på deltagande för samhällsviktig verksamhet** – författarna anser att ifall en aktör (privat som offentlig) identifierats som samhällsviktig ska beredskapshandläggare ha mandat att kräva dennes deltagande vid något forum.

- **Mer detaljstyrda föreskrifter för risk- och sårbarhetsanalyser** – för att underlätta länsstyrelsers aggregering av de kommunala risk- och sårbarhetsanalyserna bör föreskrifterna i större utsträckning detaljstyra hur riskerna utformas och presenteras.
- **Utbildning kring hantering av sekretessbelagt material** – för att minska misstron mot kommuners hantering av sekretessbelagt material bör beredskapshandläggarna utbildas i frågan.

8. Referenser

- Bryman, A. (2001/2011). *Samhällsvetenskapliga metoder (Originaltitel: Social research methods, Översättning: Björn Nilsson)*. Malmö: Liber.
- Denscombe, M. (1998/2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna (Originaltitel: The good research guide, Översättning: Per Larson)*. Lund: Studentlitteratur.
- Ejvegård, R. (1996). *Vetenskaplig metod, andra upplagan*. Lund: Studentlitteratur.
- Erikson, P. (2007). *Planerad kommunikation – strategiskt ledningsstöd i företag och organisation, 5:te upplagan*. Malmö: Liber.
- Eriksson, J. (2012). *Uppföljning av föreskrifter för risk- och sårbarhetsanalyser - Avdelningsuppdrag om uppföljning av föreskrifterna MSBFS 2010:6 och MSBFS2010:7 samt förslag till fortsatt arbete*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
- Falkheimer, J., & Heide, M. (2007). *Strategisk kommunikation - en bok om organisationers relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Försvarsdepartementet Ds 2006:1. (u.d.). *En strategi för Sveriges säkerhet - Försvarsberedningens förslag till reformer*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Försvarsdepartementet prop. 2005/06:133. (den 16 Mars 2006). Regeringens proposition 2005/06:133 - Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle. Harpsund, Sverige.
- Heide, M., Johansson, C., & Simonsson, C. (2005). *Kommunikation & organisation*. Malmö: Liber.
- Höst, M., Nieminen, T., Kristofersson, K., & Tehler, H. (2010). *FRIVA risk, sårbarhet och förmåga - Samverkan inom krishantering*. Lund.
- Höst, M., Regnell, B., & Runeson, P. (2006). *Att genomföra examensarbete, upplaga 1:6*. Lund: Studentlitteratur AB.
- International Organization for Standardization. (2009). *ISO GUIDE 73, Risk management - Vocabulary*. Geneva, Schweiz: ISO copyright office.
- Johansson, H., & Jönsson, H. (2007). *Metoder för risk- och sårbarhetsanalys ur ett systemperspektiv*. Lund: Lunds Universitets centrum för riskanalys och riskhantering.
- Kakutani, M. (den 3 Februari 2011). *The New York Times*. Hämtat från <http://www.nytimes.com/2011/02/04/books/04book.html?pagewanted=all> den 3 Maj 2013

- Kreps, G. L. (1990). *Organizational communication - theory and practice, Andra upplagan*. New york: Longman.
- Larsson, L. (2001). *Tillämpad kommunikationsvetenskap, Andra upplagan*. Lund: Studentlitteratur.
- May, T. (1997/2001). *Samhällsvetenskaplig forskning (originaltitel: Social Research - Issues, methods and process, Second edition, översättning: Sten Andersson)*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. (den 9 Oktober 2007). *Naturolycksdatabasen*. Hämtat från <http://ndb.msb.se/ViewCase.aspx?id=21&l=SV&xMax=779848.5757999998&xMin=258450.4950000001&yMax=6525010.9945&yMin=6111275.669500001> den 20 03 2013
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. (2011). *Vägledning för risk- och sårbarhetsanalyser*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
- Patel, R., & Davidson, B. (1991/2003). *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning, tredje upplagan*. Lund: Studentlitteratur.
- Petersen, K., & Tehler, H. (2010). *Kunskapsöversikt inom områdena "Skydd mot olyckor", "Krisberedskap" och "Civilt försvar" från LUCRAM*. Lund: Lunds Universitet.
- Sveriges Kommuner och Landsting. (2009). Hämtat från https://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_kommuner/kommungruppsindelning/aldre_indelning den 6 Mars 2013
- Utbildningsdepartementet. (den 15 December 2006). *Regeringskansliet*. Hämtat från <http://www.regeringen.se/sb/d/5041/a/36432> den 3 Maj 2013
- Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga A – Lagstiftning berörande arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser

Nedanstående bilaga innehåller de lagar, förordningar och föreskrifter som berör kommunens och länsstyrelsens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.

Lagar, förordningar och föreskrifter som berör kommunen

Nedan beskrivs den lag, förordning, föreskrift och vägledning som berör kommunens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.

Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH)

Lagen syftar enligt 1 kap. 1 § till att kommuner och landsting ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fredstid.

Enligt 2 kap. 1 § ska kommunerna analysera vilka extraordinära händelser som kan inträffa i kommunen och hur dessa kan påverka den egna verksamheten. Resultatet av analysen ska sedan sammanställas i en RSA och uppdateras inför varje mandatperiod som underlag till hur kommunerna ska hantera extraordinära händelser. Vidare anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyser.

I 2 kap. 7 § regleras områdesansvaret som anger att kommuner i planerings- och förberedelsearbetet även ska verka för att olika aktörer inom kommunen samverkar och uppnår samordning.

Rapporteringen av RSA:erna regleras i 2 kap. 9 § och anger att kommunerna ska hålla den myndighet som regeringen anger informerad kring de åtgärder som tas gällande förberedelserna inför extraordinära händelser.

Förordning (2006:637) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Enligt 2 § ska kommunen hålla länsstyrelsen underrättad om vilka förberedelser som vidtagits inför extraordinära händelser.

I 12 § anges att Myndigheten för beredskap får lämna föreskrifter kring de RSA som avses i lagen (LEH).

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om kommuners och landstings risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:6)

Sedan den 1 januari 2011 är Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om kommuners och landstings risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:6) gällande.

Enligt 5 § och 6 § ska kommuners RSA:er, för underlättad jämförbarhet på regional och nationell nivå, redovisas enligt en bestämd struktur. Denna struktur styr enbart utformningen på redovisningen och ej själva innehållet eller tillvägagångssättet för framtagandet av RSA:erna. I 6 § anges även att kommunerna ska redovisa RSA:erna till länsstyrelsen senast

den 30 september under mandatperiodens första år. Analysens disposition beskrivs i 6 § enligt följande:

1. Övergripande beskrivning av kommunen.
2. Övergripande beskrivning av arbetsprocess och metod.
3. Övergripande beskrivning av identifierad samhällsviktig verksamhet inom kommunens geografiska område.
4. Identifierade och värderade risker, sårbarheter samt kritiska beroenden inom kommunens geografiska område.
5. Övergripande beskrivning av särskilt viktiga resurser som kommunen kan disponera för att hantera extraordinära händelser.
6. Bedömning av förmågan i samhällsviktig verksamhet inom kommunens geografiska område att motstå och hantera identifierade risker som kan leda till en extraordinär händelse.
7. Bedömning av kommunens förmåga att motstå och hantera identifierade risker som kan leda till en extraordinär händelse.
8. Planerade och genomförda åtgärder samt en bedömning av behov av ytterligare åtgärder med anledning av risk- och sårbarhetsanalysens resultat.

Enligt 8 § i föreskriften (MSBFS 2010:6) ska kommunerna regelbundet följa upp sina RSA:er och rapportera denna uppföljning till länsstyrelsen senast den 15 september varje år.

Lagar, förordningar och föreskrifter som berör länsstyrelsen

Nedan beskrivs de förordningar, föreskrifter och regleringsbrev som berör länsstyrelsens arbete med den regionala risk- och sårbarhetsanalysen.

Förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap

I 9 § anges att varje myndighet årligen ska analysera ifall det finns sådan sårbarhet eller sådana hot och risker inom ansvarsområdet som synnerligen kan påverka den egna verksamheten. Paragrafen anger vidare att analysen ska sammanställas i en RSA.

Enligt 7 § ska länsstyrelsen inom sitt geografiska område vara en sammanhållande funktion mellan lokala aktörer, som exempelvis kommuner, landsting och näringsliv, och den nationella nivån, samt verka för att regionala risk- och sårbarhetsanalyser sammanställs.

Enligt 34 § får MSB meddela ytterligare föreskrifter som krävs för verkställigheten av de RSA:er som länsstyrelsen ansvarar för att framställa.

Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion

Enligt 54 § ska länsstyrelsen upprätta regionala risk- och sårbarhetsanalyser som ska kunna användas för egna och andra berörda aktörers krisberedskapsåtgärder.

Regleringsbrev avseende länsstyrelserna

I 2013 års regleringsbrev avseende länsstyrelserna ska länsstyrelserna göra en värdering av de RSA:er som kommuner sammanställt enligt Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Länsstyrelsen ska bedöma kvalitén på de kommunala RSA:erna och i vilken utsträckning de kan användas i de regionala RSA:erna.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:7)

Sedan den 1 januari 2011 är Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:7) gällande. Dessa anger framförallt RSA:ernas syften samt vilken disposition de ska ha, men ej vilka arbetssätt eller metoder som ska användas.

Enligt 4 § i föreskrifterna (MSBFS 2010:7) ska länsstyrelsernas RSA:er redovisas till Regeringskansliet och MSB senast den 15 november årligen.

Risk- och sårbarhetsanalysens disposition beskrivs i 5 § enligt följande:

1. Övergripande beskrivning av myndigheten och dess ansvarsområde.
2. Övergripande beskrivning av arbetsprocess och metod.
3. Övergripande beskrivning av identifierad samhällsviktig verksamhet inom myndighetens ansvarsområde.
4. Identifierade och värderade hot, risker och sårbarheter samt kritiska beroenden inom myndighetens ansvarsområde.
5. Övergripande beskrivning av viktiga resurser som myndigheten kan disponera för att motstå allvarliga störningar och hantera kriser.
6. Bedömning av förmågan inom myndighetens ansvarsområde att motstå och hantera identifierade hot och risker.
7. Särskild förmågebedömning enligt förutsättningar som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap beslutar.
8. Planerade och genomförda åtgärder, samt en bedömning av behov av ytterligare åtgärder med anledning av risk- och sårbarhetsanalysens resultat.

Bilaga B – Erhållna svar från enkätundersökningen

I denna bilaga presenteras de svar som erhöles från de utskickade enkäterna.

Kommunikation inom geografiska områdesansvaret

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vilka samverkansforum och strategier använder ni er av idag för att utbyta information kring risker och sårbarheter inom länsstyrelsen/kommunen? (d.v.s. med aktörer inom ert geografiska områdesansvar)”

Kommuner < 20 000 invånare

- *”Vi håller workshops, formella och informella möten, delger varandra risk och sårbarhetsanalyser, kontakt genom mail, telefon osv. Direkta skrivelser i olika frågor. Samarbetar i gemensam risk- och sårbarhetsanalyser.”*
- *”LKR - Lokalt krishanteringsråd
Riskreducerande arbete inom enheter
Säkerhetsgruppen i kommunen
RSA
Krisledningsutbildning”*
- *”Möten, både formella och informella, workshops (eller arbetsmöten) ”*
- *”Inom kommunen finns en säkerhetsgrupp med representanter för förvaltningarna och de kommunala bolagen som analyserar utifrån olika scenarion. Vi har tagit upp frågor delvis vid kommunens krishanteringsråd där representanter för näringslivet finns med. ”*
- *”RSA, samverkansrådet, möten, information etc. ”*
- *”informella möten, RSA”*
- *”Inom kommunen samverkar vi och utbyter vi erfarenheter genom. workshops, gemensamma utbildningar, övningar och nätverksträffar.
Vi har också ett s.k. USAm där länets myndigheter samverkar och träffas 6 ggr per år. Vi har även telefonmöte en gång i månaden. ”*

Kommuner 20 000–50 000 invånare

- *”Workshops, seminarier, RSA, formella/informella möten, övningar, samverkansmöten, etc. ”*
- *”Inom kommunerna sker samverkan och information via, ex säkerhetsgrupperna, möten över förvaltningsgränserna, samverkan med näringsliv, utbildning/övning, RSA arbetet m.m. ”*
- *”Vi har ett lokalt krishanteringsråd för att nå så många aktörer som möjligt inom kommunens geografiska yta. Där tar vi upp dessa frågor - på varje aktörs egna villkor.3-4 träffar/år.
Vi har en grupp säkerhetsombud (riskhanteringsgrupp) som representerar våra*

verksamheter samt de kommunala bolagen samt räddningstjänstförbundet där vi arbetar med frågorna en gång per månad.

Kommunerna, 5 st. samt räddningstjänstförbundet träffas ungefär varannan månad för diskussion kring RSA.

Just nu påbörjar vi också ett speciellt projekt för en fördjupad RSA kring IT-kontoret lett av en konsultfirma. ”

- ”Vanliga möten, mestadels med det lokala elbolaget, lokala kommunala fastighetsbolaget och kommunens förvaltningar. ”
- ”Workshops, seminarier och vanliga möten. Vi har också ett krishanteringsråd i kommunen samt regionala områdes råd. ”
- ”Informella möten”
- ”Workshops exempelvis med scenarios för att inhämta info till rsa, nu har vi börjat arbeta med beroendeanalyser och går igenom en samhällsviktig verksamhet i taget. Krishanteringsråd med polis, landsting, frivilligorg, kyrkan, näringsliv mm. Samverkansgrupp med kommunledning, landsting och polis. Möten i riskgrupp (intern arbetsgrupp inom kommunen) för att samla och sprida information om kommunens risker. ”
- ”Formella och informella möten ”
- ”workshops, RSA och informella möten ”
- ”Informella och formella möten, RSA ”

Kommuner > 50 000 invånare

- ”Regionala och lokala krishanteringsråd
Cesam - samverkan i C län
Gemensamma utbildningar och övningar
Möten, seminarier, workshops etc.
Nätverk, processer, projekt
Etc. ”
- ”massor av nätverk, försäkringsbolag, myndigheter och portalorganisation ”
- ”de som räknats upp plus en hel del formella möten ”
- ”Möten
Dialog via telefon och mail
Workshops och seminarier
RSA skickas för synpunkter till berörda samhällsviktiga verksamheter som deltagit ”
- ”representanter från förvaltningar och bolag samlas i en grupp, säkerhetshandläggargrupp. Vi har ett samarbete inom Jönköpings län som kallas F-samverkan där dessa frågor tas upp. ”

- *"Beredskapsgrupp med deltagande från samtliga förvaltningar kommunala bolag och kommunalförbund"*
- *"Länets kommuner träffar regelbundet landstinget, polisen, räddningstjänsten, försvarsmakten och länsstyrelsen för att diskutera krisberedskapen i länet. Här pratar vi bl.a. risker, sårbarheter, samverkansbehov, informationssamordning, utbildningsinsatser och övningar m.m. Har en tät dialog och samverkar mycket i frågorna. Övriga aktörer inom det geografiska området (länet) träffar vi fyra gånger per år. "*
- *"Workshops, seminarier, RSA, informella möten, Regional Samverkanskurs, Regionala Krishanteringsrådet, media, föredrag i föreningar med mera, älvgrupper etc., m.m. o.dyl, o.s.v. "*
- *"Länets nätverk för säkerhets/beredskapssamordnare, olika nätverk där länsstyrelsen är sammankallande, kommunalförbund. RSA, pandemiplaner, info, workshops om olika risker, m.m."*
- *"Kommunens riskhanteringsgrupp (RHG)med representation från alla förvaltningar och bolag. Arbetsgrupper med medlemmar från RHG. Nätverket Krissamverkan Kronoberg med representanter från Länsstyrelse, kommuner, landsting, sos Alarm, räddningstjänst, polis och Försvarsmakten. "*
- *"Risk- och sårbarhetsanalys som informeras i politiken och finns på hemsidan. "*
- *"Länsstyrelsens länsträffar, krishanteringsråd, RSA träffar i kommunen"*
- *"Säkerhets- och Trygghetsrådet, förvaltningarnas säkerhetsgrupper, utbildningar/övningar för förvaltningarna, formella och informella möten med näringsliv(leverantörer), sårbarhetsanalyser/kontinuitetsplanering på förvaltningarna, mm"*
- *"Vi arbetar i ett förbund med 6 kommuner och har gemensamt ansvar för att ta fram RSA och handlingsplaner för varje kommun. Vi har dessutom styrgrupper, säkerhetsråd och andra nätverk som ofta träffas och diskuterar risker, sårbarheter m.m. "*
- *"Workshops, seminarier, regelbundna möten"*
- *"Lokala krishanteringsråd med representanter från kommun, landsting, militär, polis, räddningstjänst samt samhällsviktiga verksamheter och större arbetsgivare. Möte mellan kommunernas beredskapssamordnare. Gemensam RCB som tillika utgör kommunal TIB"*

Länsstyrelser

- *"Informella möten på Länsstyrelsen med gruppdiskussioner utifrån riskområden och i samband med den årliga regionala risk- och sårbarhetsanalysen. "*

- *"Regionalt råd för skydd mot olyckor och krisberedskap. Nätverksträffar för kommunernas och landstingets krisberedskapssamordnare. "*
- *"beredskapssamordnarmöten, förmågebedömning, kommunenkäter och uppföljningar"*
- *"Workshops, deltagande i seminarier/utbildningar, studie av rapporter/RSA "*
- *"Mer informella möten i länsstyrelsens arbetsgrupp för riskhanteringsfrågor, interna möten inom beredskapsfunktionen (som sorteras under samhällsbyggnadsenheten). "*
- *"workshops, seminarier, möten, RSA"*
- *"Enstaka workshops varje år, i samband med MSB:s förmågebedömning, samt en kort presentation för varje avdelning årligen. Målet framöver är större deltagande i arbetet."*
- *"ÖSAM RSA, är en sammanslutning av 8 länsstyrelser, där samordnare för krisberedskap träffas vid minst fyra tillfällen per år. Ett"*
- *"Gemensamma förmågebedömningar, nätverksarbete, Workshops, seminarier"*
- *"RSA, olika nätverk (ett tiotal), öppna möten, seminarier. Regelbundna möten. "*
- *"Workshops, seminarier, RSA, informella möten. "*
- *"Workshops, seminarier, RSA, informella möten, Regional Samverkanskurs, Regionala Krisihanteringsrådet, media, föredrag i föreningar med mera, älvgrupper etc., m.m. o.dyl, o.s.v. "*
- *"Detta sker på många olika sätt. Risker och sårbarheter genomsyrar vår verksamhet (enheten för Samhällsskydd och beredskap), allt vi gör har en tydlig koppling till detta område. Kärnan av analysarbetet kopplat till risker och sårbarheter görs inom RSA-arbetet. Här träffar vi kommuner och andra aktörer i scenarioanalyser (workshops), i övningar (arrangerade av oss eller andra aktörer), i samverkansmöten (regelbundna och ämnes/projektspecifika), i samarbeten kopplat till olika projekt och i återkopplingar av analyser/övningar som utförts. "*
- *"Samverkansmöten, seminarier, övningsverksamhet, regionala samverkanskurser"*
- *"Samtal, kaffediskussioner, erfarenhetsutbyten, samarbete i olika projekt, informella möten med mera"*
- *"Möten"*
- *"Arbetsgrupper utsedda inom F samverkan (alla aktörer i krisihanteringssystemet).Workshops"*
- *"Åtta länsstyrelser samlas vid minst fyra tillfällen per år för att utbyta erfarenheter (ÖSAM). Däremellan finns utrymme för telefon möten, e-post kontakter, där vi har ett info utbyte. "*

- *"Främst workshops och seminarier. Men även RSA. "*
- *"seminarier, scenarioanalyser med samhällsviktig verksamhet, RSA, regionalt råd, veckomöten i Rakel, älvgruppsmöten, omvärldsbevakning mm"*
- *"Seminarier/workshops/möten samt krisövningar och därtill hörande diskussioner/teoretiska pass"*

Kommunikation mellan kommun och länsstyrelse

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vilka samverkansforum och strategier använder ni er av idag för att utbyta information kring risker och sårbarheter mellan kommunen och länsstyrelsen?”

Kommuner < 20 000 invånare

- *”Workshops, formella och informella möten, kontakt veckovis kontakt med mail och telefonkorrespondens. Seminarier omkring aktuella ämnen och händelser.”*
- *”RKR - Regionalt krishanteringsråd
SäksamZ - Säkerhets- och beredskapssamordnare inom kommuner och landsting i Jämtlands län
RSA Workshops
Förmågebedömningar”*
- *”Seminarier anordnade av Lst.”*
- *”RSA, seminarier och möten”*
- *”Samverkan kring RSA i länet sker huvudsakligen på den övergripande nivån.”*
- *”Vi träffas i Södertörns kommuner och med länsstyrelsen.”*
- *”Samordnarträffar”*
- *”Länsstyrelsen är dom som kallar till USAM möten och vi har ett flertal övningar tillsammans.”*

Kommuner 20 000–50 000 invånare

- *”Formella möten”*
- *”Regional samverkanskurs, formella/informella möten, övningar, seminarier, samverkansforum”*
- *”Länsstyrelsen och kommunerna samverkar kring de risker och sårbarheter som finns i länet. Planer görs tillsammans osv.”*
- *”Vi har haft ett mycket gott samarbete med länsstyrelsen gällande dessa frågor. Ca 5 dagar per år övergripande träffar. Utöver dessa har vi haft seminarier kring olika teman inom RSA, vår och höst. Vi har även samarbetet mellan länen, två dagar per år. Omväxlande i vårt län och i grannlänet. Vi samverkar också via det regionala krishanteringsrådet. Vi har telefonmöten med många aktörer i länet vid vädervarningar etc. etc.”*
- *”F-samverkan. Regelbundna möten inom olika arbetsområden. Flertal remisser och inbjudningar sänds till kommunerna.”*
- *”Regelbundna träffar 2ggr /år”*

- "Ja"
- "Workshops, nätverksträffar med länets säkerhetssamordnare och länsstyrelse. Regelbunden kontakt och informationsspridning helt enkelt."
- "Via nätverket Krissamverkan Kronoberg
Via möten"
- "seminarier, workshops och informella möten"

Kommuner > 50 000 invånare

- "Som föregående fråga (Föregående svar: Regionala och lokala krishanteringsråd
Cesam - samverkan i C län
Gemensamma utbildningar och övningar
Möten, seminarier, workshops etc.
– Nätverk, processer, projekt
Etc.)"
- "tyvärr inte särskilt givande"
- "Workshop/seminarier nån ggr per år
Övning nån ggr vartannat år
Dialog via mail och telefon.
Sedan skickas kommunens aktuella RSA in varje år."
- "samma som ovan (Föregående svar: de som räknats upp plus en hel del formella möten)"
- "Beredskapssamordnare träffar med representanter från kommunerna i länet samlas hos LSt för att hantera RSA."
- "Samverkansmöten med Länsstyrelsen och länets kommuner. En gång per år även med Länsstyrelsen Dalarna och dalarnas kommuner"
- "Se ovan, (Föregående svar: Länets nätverk för säkerhets/beredskapssamordnare, olika nätverk där länsstyrelsen är sammankallande, kommunalförbund. RSA, pandemiplaner, info, workshops om olika risker, m.m.) dessutom gör länsstyrelsen uppföljningar så att kommunerna sköter sitt uppdrag gentemot krisberedskapen och att det statliga medlen används på avsett sätt."
- "Kommunen skickar in sin RSA (eller bara ev. uppdateringar) till länsstyrelsen enligt föreskrifterna. Annat utbyte sker mindre formellt vid möten enligt ovan"
- "Krissamverkan Kronoberg. Möten med beredskapssamordnare inom länet tillsammans med Länsstyrelsen. Informella möten."
- "Regionalt Råd.
RSAn skickas till Länsstyrelsen"

- *"Länsträffarna samt möten med Länsstyrelsen."*
- *"Workshops, seminarier, regelbundna möten"*
- *"Länsstyrelsens:
Krisledningsråd
Beredskapsamordnarnätverk
Kriskommunikationsnätverk
RSK
Övningar
Seminarier"*
- *"Länsstyrelsen har ett regionalt krishanteringsråd som ses några gånger per år. Dessutom arrangerar beredskapsamordnarträffar där dessa frågor diskuteras. I specifika frågor som t ex Styrel m.m. ordnar arbetsmöten av olika slag för att samordna olika kommuners arbeten."*

Länsstyrelser

- *"Länsstyrelsen arrangerar flera konferenser, workshoppar och träffar för länets krisberedskapsaktörer och där vi också bjuder in andra centrala myndigheter med sina expertkunskaper för att vi ska få ta del av det tillsammans."*
- *"Regionalt råd för skydd mot olyckor och krisberedskap. Nätverksträffar för kommunernas och landstingets krisberedskapssamordnare."*
- *"beredskapssamordnarmöten, förmågebedömning, kommunenkäter och uppföljningar"*
- *"Workshops, informella möten, utbyte av RSA"*
- *"Större regionala workshops och seminarier i länets regionala krishanteringsråd eller i länets regionala samverkansgrupp för alla kommunernas säkerhetssamordnare."*
- *"Samma som ovan (Föregående svar: Gemensamma förmågebedömningar, nätverksarbete, Workshops, seminarier)"*
- *"Samverkan i C län, CeSam, nätverket som består av flera subgrupper. En av grupperna består av representanter (beredskapssamordnare), landsting och polis och arbetar aktivt med RSA. Regelbundna träffar, minst 4/per år."*
- *"Av det uttalade RSA-arbetet sker idag det mesta skriftligt, bland annat i linje med MSB:s föreskrifter. Kommuner/Landstinget redovisar skriftligt material och vi distribuerar en skriftlig sammanställning. Vi diskuterar RSA-frågor vid fyra fasta möten varje år, och Länsstyrelsen är ute hos kommunerna på något möte årligen, om RSA-arbetet. Därutöver finns ju mer specifika samarbeten, t ex om översvämningsrisker i en viss kommun, där det blir mer utbyte."*
- *"regelbundna möten, RSA, workshops, seminarier"*

- *"RSA, olika nätverk (ett tiotal), öppna möten, seminarier. Regelbundna möten."*
- *"Workshops, seminarier, RSA, informella möten."*
- *"Vårt främsta forum är det två årliga mötena med kommunala beredskapssamordnare samt den dagliga samverkan med dessa. Andra möten med kommunerna (räddningschefsträffar, tillsyn och uppföljning) används också."*
- *"Kommunerna finns inom vårt geografiska områdesansvar och behandlas som en viktig aktör i ovan givna svar. Återkoppling till kommunerna med fokus på vårt och deras RSA-arbete görs årligen"*
- *"Samverkansmöten, seminarier, övningsverksamhet, regionala samverkanskurser"*
- *"RSA, seminarium i anslutning till den särskilda förmågebedömningen, erfarenhetsåterföring från enskilda händelser"*
- *"Samtal, workshops, rapporteringar, uppföljningar, samarbeten med mera"*
- *"Ja, inom F samverkan"*
- *"CeSam-samverkan i C län. Mellan kommun och länsstyrelse. Olika samverkansgrupper under gemensam benämning (CeSam). RSA grupp, Utbildningsgrupp, Informationsgrupp, CBRNEgrupp, osv. Minst fyra tillfällen per år, men även vid kommunuppföljningen delges information åt båda håll (vid uppföljning deltar även fler aktörer från kommunen). Kommunerna deltar även i många av våra workshoppar och seminarier i projekt. Vid händelser som rör länet delas information till beredskapssamordnarna i länet."*
- *"Kommunerna skickar in sina RSA."*
- *"nätverksträffar med beredskapssamordnarna (en träff per termin), seminarier, försöker hinna med att delta vid övningar/utbildningar/lokala krishanteringsråd etc. om önskemål finns, Regionala samverkanskurser mm"*
- *"Workshops och seminarier inom olika nätverk, två stycken krisberedskapskonferenser per år samt inom ramen för olika projekt (t ex beredskapsplanering för dammbrott i Dalälven, Styrel, sociala risker, osv)."*

Faktorer som hindrar ett effektivt utbyte av information

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vilka faktorer upplever ni försvårar eller förhindrar ett effektivt utbyte av information kring risker och sårbarheter?”

Kommuner < 20 000 invånare

- *”Gällande vissa faktorer är det svårt att komma åt rätt folk (med rätt kompetens) för att få konkreta svar gällande risker och sårbarheter. Detta försvårar arbetet då man många gånger kan bli hänvisad till fler olika personer innan man tillslut hamnar rätt. Okunskap vad som gäller vid sekretess (speciellt om hur överförd sekretess fungerar samt vilka som får ta del av sekretessklassad information) är också en faktor som försvårar eller förhindrar ett effektivt utbyte av information. ”*
- *”Intresse och engagemang ute hos enheterna”*
- *”Ingen enhetlig definition av sårbarhet eller risk. ”*
- *”Det är oerhört svårt att få in information från näringslivet. Vi bjuder in men kan ju inte tvinga dem att medverka vid t ex krishanteringsrådet. Det är en fullständigt omöjlig uppgift att kommunen ska kunna ta ansvaret för sitt geografiska område i detta hänseende. Detta har vi hävdad redan i remissomgången inför de nya föreskrifterna. ”*
- *”Att man inte har byggt upp ett bra samverkansnät. Och att man inte reviderar våra lister. ”*
- *”Man vill inte gärna arbeta med kriser eftersom de "inte inträffar". Man har bättre saker att göra. ”*
- *”Resurser i form av tekniska system. Tid”*

Kommuner 20 000 – 50 000 invånare

- *”Skillnader i organisation och förutsättningar”*
- *”olika metoder vid genomförda rsa, dåligt utbyte av erfarenheter, ”*
- *”Viss information är det sekretess på vilket gör att det är svårt att göra en ordentlig bedömning av sårbarheten. ”*
- *”Revirtänkande, affärshemligheter, sekretess etc. (Jag har dock aldrig känt att någonting är helt omöjligt.) ”*
- *”Tillgänglig tid för de som arbetar med olika frågor. ”*
- *”Kompetensen kring frågorna. ”*
- *”Det är ju inte jag som säkerhetssamordnare som har fullgod kunskap om kommunens verksamheter utan de som jobbar i verksamheterna. De är ofta hårt arbetsbelastade som kan försvåra för mig att få ta del av deras kunskap. Jag är absolut inte motarbetad men*

väldigt ödmjuk inför vad jag kräver av kommunens verksamheter. Ju tydligare mina uppdrag är desto lättare är det att få gehör. ”

- *”Internt är det inga större problem, men att få information från andra aktörer är svårare.”*
- *”Svårigheter att ”konkurrera” med ordinarie verksamhet. RSA ses ofta som ett påtvingat arbete som verksamheterna inte alltid ser nyttan med. ”*
- *”att samla lämpliga personer då de ofta är nyckelpersoner i andra sammanhang”*

Kommuner > 50 000 invånare

- *”Om aktörerna är privata eller offentliga
Kulturen och traditioner kring beredskapsfrågor inom företaget
Erfarenheter av kriser
Åldersstrukturen inom myndigheten/företaget m.m. ”*
- *”Inga då vi har grunden, bra relationer och tillit”*
- *”Tidsbrist”*
- *”Tidsbrist
Många olika samhällsviktiga verksamheter (privata och offentliga) gör det svårt att träffas samtidigt.”*
- *”Många olika samhällsviktiga verksamheter (privata och offentliga) gör det svårt att träffas samtidigt.”*
- *”Inga”*
- *”Inga”*
- *”Man måste ta hänsyn till att alla kommuner har olika förutsättningar, beroende på en mängd olika saker som t.ex. befolkningsstorlek, yta, geografi samt hur mkt kommunen satsar på trygghets och säkerhetsfrågor”*
- *”Inga, mycket gott samarbete med övriga aktörer”*
- *”Sekretessen kan ibland vara ett problem, oftast utelämnar vi detaljer så att det ska vara så tillgängligt som möjligt. Olika myndigheter har olika datasystem så frågan kommer ofta upp om hur informationssäkerheten ser ut när vi ska samverka via webblösningar. Att kunna få en samlad riskbild har ett mervärde för oss som jobbar med frågorna men så fort vi lägger ihop det allt blir materialet känsligt. ”*
- *”Olika storlek på kommunerna inom länet. ”*
- *”Ingen som har en samlad bild av vilka verksamheter som finns i kommunen. ”*

- *"Många olika frågor i en fråga... Ofta handlar det om förkunskaper inom olika områden som skapar problem. Olika bilder av verkligheten. Många specialister kan mycket om sitt område men kopplar inte ihop det med andra verksamheter. "*
- *"Det är svårt att hitta tider som passar alla berörda. Det kräver god planering och effektiva möten för locka deltagare. Medvetenheten om risker och planering för att minimera risker har ökat vilket underlättar att få deltagare till olika möten. "*
- *"Sekretess eller överdriven försiktighet är ett hinder. Svårighet att på ett överskådligt och lättbegripligt sätt presentera risker och sårbarheter är ett annat hinder."*
- *"En del tjänstemän är väldigt upptagna i sin ordinarie verksamhet och viss fördröjning finns och att det ibland upplevs att detta är inget prioriterat område, tyvärr. "*

Länsstyrelser

- *"Ser inga hinder. "*
- *"Det viktigaste dokumentet för detta bör vara risk- och sårbarhetsanalysen. Risk- och sårbarhetsanalyserna görs med olika ambitionsnivå och med olika perspektiv, att sammanställa dem är därför inte så enkelt även om föreskrifterna MSBFS 2010:6 och 2010:7 har förenklats något. Det är inte alltid som det framgår av kommunernas RSA hur kommunens verksamhet skulle påverkas av händelsen, därför är det inte heller lätt att sammanställa en regional bedömning av konsekvenserna. Tiden som Länsstyrelsen har att avsätta för arbetet är begränsad vilket gör att analysen i huvudsak sker av enskild handläggare på arbetsrummet utan vidare förankring inom myndigheten eller i länet. Förmågebedömningens utformning är problematiskt. Det är för få nivåer (endast 3 per kategori) och ingen tydlig koppling till nivåerna för delförmågan. Dessutom är det i princip omöjligt för kommunen att bedöma det geografiska områdets förmåga. Detsamma gäller för länsstyrelsens förmågebedömning av länets förmåga. "*
- *"beredskapssamordnarnas mandat i kommunen. Frågor om risker och sårbarheter ligger inte så högt på kommunernas agenda, vilket bidrar till viss trögrörlighet i frågor om risker, sannolikhet, konsekvens och kontinuitet"*
- *"Det är många olika aktörer som har information som är nyttig till en RSA, men det är svårt att få en överblick/samlad bild av det. "*
- *"Den största faktorn som förhindrar eller försvårar utbyte av information kring risker och sårbarheter är att olika aktörer har olika krav på sig att redovisa och informera om sina egna risker och sårbarheter. Detta kan göra det svårt att få en någorlunda sammanhängande bild/analys av hela länets risker och sårbarheter. "*
- *"Tidsbrist, vi hinner inte ta oss tiden att diskutera igenom upplägg, bedömningar, de stora dragen mm tillsammans, utan det blir mycket papper. Detta begränsar deltagandet i*

själva arbetet. Desutom är det mycket fokus på pappersarbete i utbytet mellan organisationer, snarare än att delta i varandras diskussioner.”

- *”Olika arbetsmetoder. Olika kvalitéer på RSA:erna, Lite samordning kring analysområden. ”*
- *”Egentligen inga andra än tiden. Vi är få aktörer som ska hinna mycket. ”*
- *”Brister i samverkan med privata aktörer. ”*
- *”Svårt att fånga andra än de som har detta som huvudarbetsområde (beslutsfattare, allmänhet m.m.). Outvecklad privat/offentlig samverkan leder till att vi inte i tillräcklig grad nås av information från företag. ”*
- *”Ansvarsprincipen gör gällande att som regional aktör (Länsstyrelsen) har vi inget mandat kopplat till andra aktörer inom deras verksamhetsområden. Detta innebär att det kan vara svårt att "motivera" aktörer till att dela med sig och delta i analysprocessen. Detta gäller främst mot det privata, men även mot offentlig verksamhet. Otydlighet i RSA-uppgiften; det är inte klart för aktörerna hur och varför vi/de gör RSA. Tillgängliga resurser, framför allt personellt, för att få till stånd väl inarbetade kommunikationsvägar och arbetsformer. Det är för många uppgifter som ska utföras av dem som ofta arbetar med RSA/riskanalys och det är dessutom i fallet med vår myndighet en stor omsättning på folk. ”*
- *”Inga speciella”*
- *”Olika metoder, organisationer som nått olika långt i riskanalysprocessen, ännu inga fasta rutiner hur detta ska ske”*
- *”Viss sekretess, annars ett öppet utbyte, samarbete”*
- *”En svårighet skulle kunna vara att länsstyrelserna generellt arbetar så olika. Svårt att jämföra mellan länen. Även utrymme för tolkningar i lagstiftningen eller föreskrifterna kan ge olika inriktningar? Tyvärr är jag rätt ny som samordnare och kan inte ge den rätta bilden av läget. ”*
- *”Det finns många saker. Men det kan vara olika värdegrunder, olika synsätt på RSA, sekretess m.m. ”*
- *”Att stora delar av den samhällsviktiga verksamheten drivs i privat regi är helt klart en försvårande omständighet. Stora delar av den samhällsviktiga verksamheten saknar dessutom regionala företrädare i vår region (gäller både privat och offentlig). Svårt att veta hur kontakterna ska hanteras, ska det ske på regional nivå eller lokal och med vilka? ”*
- *”Mestadels tid för de närmast involverande samt i några enstaka fall brist på kompetens och/eller intresse. ”*

Typ av information som är svårast att ta del av/samla in

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vilken typ av information kring risker och sårbarheter har ni svårast att ta del av/samla in?”

Kommuner < 20 000 invånare

- *”Det som rör sekretessklassad information är svårast att samla in och få ta del av. Oftast vill exempelvis andra myndigheter, statliga bolag osv ge informationen till Länsstyrelsen istället för direkt till kommunerna. Detta gör att det tar en längre tid och det försvårar arbetet. ”*
- *”Policys och riktlinjer på rund av hur infosäk är uppbyggt”*
- *”Svårt att få in problem på förvaltnings/enhets nivå. Ses som problem i organisationen”*
- *”Allt som inte är kommuninternt. ”*
- *”Den som MSB o Länsstyrelsen ger ut. ”*
- *”Delar som ligger utanför kommunens direkta verksamhet eller som finns under kommunalförbund”*
- *”Risker som är av incidentkaraktär som kan accelerera till en större kris. Vi är duktiga enskilt men vi vet inte vad andra aktörers småskaliga risker. ”*

Kommuner 20 000 – 50 000 invånare

- *”Sannolikheter att olika sårbarheter realiserar samt händelsekedjor. ”*
- *”personella resurser”*
- *”Information från myndigheter och vissa bolag”*
- *”Sådant vi inte ens vet om att det finns... sådant vi inte vet att vi ska fråga efter osv. ”*
- *”Exempelvis naturhändelser eftersom de är svåra att härleda till det lokala planet. Nationellt är det "enklare".”*
- *”Från regionala myndigheter och näringslivet. ”*
- *”Inget specifikt, men tekniska risker med en tydlig sannolikhet och konsekvens är så klart enklare. Att påbörja analyseringen av sociala risker kommer vara en mkt spännande och viktig utmaning”*
- *”Det är svårt att veta vilka risker som andra aktörer har och som samtidigt kan påverka oss då vi inte känner till deras risker”*
- *”Information som rör risker och sårbarheter utanför kommunorganisationen. Interna sårbarheter är ibland svåra att konkretisera. ”*
- *”verksamhetens bedömningar”*

Kommuner > 50 000 invånare

- *"Vattenfrågor (saknas en del kompetens) "*
- *"sociala hot"*
- *"risker på detaljnivå"*
- *"Ej kommunal verksamhet ex företagare kan till viss del handla om företagssekretess"*
- *"Tekniska system. Under styrel blev detta väldigt påtagligt. El, tele och VA t.ex. "*
- *"Från privata krisaktörer inom det geografiska området. "*
- *"Vilka verksamheter finns i kommunen? "*
- *"Hur telenätet fungerar. "*
- *"Svårt att hitta några bra exempel. Det är alltid svårt om det är många inblandade och effektiva metoder saknas"*
- *"Information från privata aktörer som betecknas som känslig ur affärs synpunkt. Avancerad teknisk information, IT är ett typiskt sådant område."*
- *"Svårt att få alla kommunala förvaltningar att engagera sig i frågan. Krävs påtryckning för att resultat ska levereras till den som håller i arbetet."*
- *"Se ovan (En del tjänstemän är väldigt upptagna i sin ordinarie verksamhet och viss fördröjning finns och att det ibland upplevs att detta är inget prioriterat område, tyvärr.)"*

Länsstyrelser

- *"Inom området farligt gods/transporter"*
- *"Förmågebedömning av det geografiska området är utifrån utformningen och avgränsningen i princip omöjligt att samla in material till. Svartalternativen (ja/delvis/nej) är så snäva så oavsett hur mycket som skulle samlas in så hamnar svaret alltid på "delvis"."*
- *"över lag gäller det allt som har med risker och sårbarheter, och förmågan"*
- *"Uppgifter från privata aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet"*
- *"Risker och sårbarheter (t.ex. risk- och sårbarhetsanalyser)hos regionala, privata aktörer som på något sätt ingår i länets regionala krisberedskap. Samarbete med näringslivet generellt behöver förbättras och är ett utvecklingsområde i länet. "*
- *"När det gäller social oro. "*
- *"Då det är känsligt av ekonomiska eller "varumärkesskäl"."*

- *"Sårbarhet/förmåga hos samhällsviktig verksamhet som drivs av privata aktörer. "*
- *"Inga speciella"*
- *"Information från privata företag"*
- *"Svårt att få del av regionspecifik information från centrala myndigheter och privata aktörer"*
- *"Kvantifiering och underlag för riskbedömningar är svår materia eftersom det oftast handlar om så pass komplexa händelseförlopp vid ett givet scenario (som klassas som extraordinärt). "*
- *"Tankarna bakom, t ex värdering av risker. Vi får en bedömning (t ex i rött/gult/grönt), men vet inte hur tankegångarna har gått innan man satte en viss färg på en viss händelse. Dessutom sker mycket scenariobaserat arbete, så det är enskilda händelsescenarier som bedöms, och det är oklart hur representativt det är för den typen av händelse/risk. Mycket fokus är också på egen verksamhet, medan t ex både kommun och länsstyrelse har ett geografisk områdesansvar (som är något vagt). Det är svårt att bedöma "risken" i hela området, och då koncentreras mycket på förmågan den egna organisationen."*

Information som är svårast att dela med sig av

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vilken typ av information kring risker och sårbarheter har ni svårast att dela med er av?”

Kommuner < 20 000 invånare

- *”Det som är sekretessklassat med hänvisning till rikets säkerhet är av förklarliga skäl det som kommunen har svårast att dela med sig av. ”*
- *”Säker överföring av information till andra myndigheter”*
- *”Bedömningar som vi tycker är våra och bara berör oss”*
- *”Vi delar gärna med oss av det mesta. Kan uppstå frågor kring hur öppen man ska vara med risker för att inte inbjuda till t ex sabotage. ”*
- *”Inget större problem”*
- *”Var sårbar verksamhet finns”*
- *”Olika tekniska system. ”*

Kommuner 20 000 – 50 000 invånare

- *”Riskbedömningar som näringsliv och allmänhet kan ta del av och vidta egna åtgärder. ”*
- *”personella resurser”*
- *”Sekretessbelagda uppgifter som mår bäst av att hanteras av en liten krets... tror vi i alla fall”*
- *”Till näringslivet. ”*
- *”Vår RSA är officiell
(arbetsunderlaget till RSA är inte officiell) ”*
- *”Svårast är att nå ut med nyttan av att genomföra RSA. ”*
- *”Sammanställda resultatet av RSA och åtgärder”*
- *”Inget specifikt men lite samma som ovan.(Inget specifikt, men tekniska risker med en tydlig sannolikhet och konsekvens är så klart enklare. Att påbörja analyseringen av sociala risker kommer vara en mkt spännande och viktig utmaning.)”*

Kommuner > 50 000 invånare

- *”Klimatfrågor kopplat till säkerhet”*
- *”sociala hot”*

- *"Svårast är att sprida förståelse för att om en risk drabbat en verksamhet hur påverkas de övriga av detta. Sambandsanalys mellan hur samhällsviktiga verksamheter påverkar varandra vid en händelse med andra ord. "*
- *"Sekretessbelagt material"*
- *"Som ovan samt den samlade bilden. Kartor säger oftast mer än ord och kan vara känsliga. Ledningskartor, sårbara noder m.m.(Tekniska system. Under styrel blev detta väldigt påtagligt. El, tele och VA t.ex.) "*
- *"Där är nyckeln att hitta bra kanaler att sprida informationen på och därför har mötesformer uppbyggda där dessa frågor diskuteras"*
- *"Vi kan dela med oss av resultatet, men skulle behöva bli bättre på att förklara vilka åtgärder som krävs samt motivera dessa. Nu har vi problem att att få bristerna åtgärdade"*
- *"Man måste ha väldigt lång framförhållning för att exempelvis få till en krisledningsövning"*

Länsstyrelser

- *"Inom området farligt gods/transporter"*
- *"Problemet är inte att dela ut information (RSA), problemet är snarare att ha tid att sammanställa, göra analyser och förankra arbetet. "*
- *"vi delar gärna med oss av den information vi har"*
- *"Inga"*
- *"Säkerhetsklassade risk- och sårbarhetsanalyser. "*
- *"Ungefär detsamma som ovan.(Tankarna bakom, t ex värdering av risker. Vi får en bedömning (t ex i rött/gult/grönt), men vet inte hur tankegångarna har gått innan man satte en viss färg på en viss händelse. Dessutom sker mycket scenariobaserat arbete, så det är enskilda händelsescenarier som bedöms, och det är oklart hur representativt det är för den typen av händelse/risk. Mycket fokus är också på egen verksamhet, medan t ex både kommun och länsstyrelse har ett geografisk områdesansvar (som är något vagt). Det är svårt att bedöma "risken" i hela området, och då koncentreras mycket på förmågan den egna organisationen.)"*
- *"Inga. Vi har en medveten hållning att inte samla dokument av det slaget som är hemliga. "*
- *"Det som inte är aktuellt för ögonblicket. "*
- *"Sekretessbelagd information. Olika versioner av våra analyser (RSA) för olika målgrupper. "*

- *"Sekretessbelagd information"*
- *"Inga utpräglade svårigheter med detta - i alla fall inte i paritet med ovanstående. "*
- *"Inga speciella"*

Problematik kring informationsutbyte

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vad tror ni att detta beror på?” (gällande effektivt informationsutbyte)

Kommuner < 20 000 invånare

- *”I att ta del och samla in information som är sekretessklassad är det för att dels förstår inte alla företag (även de statliga företagen) hur det egentligen går till när ex en privatperson begär ut en handling. Sedan upplevs kommuner generellt som dåliga på att hantera sekretessklassad information vilket bidrar till en ökad rädsla för att lämna ut känslig information till dem. Därför lämnar man det hellre till länsstyrelsen som i sin tur sedan får lämna ut informationen till berörd kommun. Då upplever man från de företagen att då har man i alla fall skyddat sig själv och informationen så mycket man bara kan.”*
- *”Saknar helhetsperspektivet”*
- *”Vi behöver ett bättre forum. Men det blir bättre och bättre.”*
- *”Man bevakar sina områden. Delar som ligger under sekretess”*
- *”Exempelvis så har polismyndigheten dålig datamognad.”*

Kommuner 20 000 – 50 000 invånare

- *”Kommunen pratar om risker avs. samhällsviktig verksamhet o näringsliv och allmänhet utifrån egna intressen.”*
- *”Svårt att kartlägga effektivt”*
- *”Gällande lagstiftning etc. som i de flesta fall säkert måste finnas.”*
- *”Det är så många olika aktörer och har inte en samlad företagarförening som har detta uppdrag.”*
- *”Prioriteringar”*
- *”Det kan ibland vara svårt att lyckas beskriva "vardagsnyttan" av att analysera risker inom verksamheterna för de som redan är överbelastade. Jag ser den ju såklart men ibland kan det vara svårt att sprida det. Biten med sociala risker kommer underlättas ju tydligare och mer definierat uppdraget blir. Ex var ska gränsen dras för vad som är en social risk?”*
- *”Sekretess.
Känslig information som berör verksamheten.
Man vill inte visa sina sårbarheter.
Man vill inte visa det man upplever som brister.
Man förstår inte att RSA kan göras på ett sätt där detaljer och känslig information utelämnas.”*

- *"Bristande kontakter med externa aktörer samt att det inte sällan rör känslig information som man inte gärna delar med sig av. Interna verksamheter har ibland svårt att ta till sig scenarion och föreställa sig vilka problem som kan uppstå."*

Kommuner > 50 000 invånare

- *"Okunskap"*
- *"Lagstiftningen"*
- *"Svårigheter att se utanför sin egen verksamhet. Har fullt upp med sina egna problem. De stora träffarna med samtliga samhällsviktiga verksamheterna skapar inte alltid ett rungande intresse från samtliga deltagande."*
- *"att föreskriften (MSBFS2010:6) inte är skriven för detaljnivå"*
- *"Vi upplever att vi har tillgång till och kan genom våran säkerhetshandläggare grupp ge tillgång till detta"*
- *"Olika syn på risker och sårbarhet i samhället"*
- *"En samlad bild gör det lättare att identifiera sårbarheterna, på gott och ont. I vissa fall är det rent av affärshemligheter."*
- *"Se ovan(Föregående svar: Man måste ha väldigt lång framförhållning för att exempelvis få till en krisledningsövning)"*
- *"Brist på naturliga nätverk. Svårt att definiera deltagare."*
- *"Ingen som har en samlad bild."*
- *"Många olika aktörer."*
- *"Planering, effektiva metoder, kunskap är viktiga ingångsvärden för att skapa förtroende och intresse för riskhantering"*
- *"Dels bristande kompetens från vår sida och dels bristande verktyg. Vi är ett förbund och har ibland svårt att komma in på rätt sätt i kommunerna."*

Länsstyrelser

- *"Finns ingen samlad information eller statistik. Underlag som finns är över 7 år gammalt och inaktuellt."*
- *"Ramanslaget är begränsat vilket gör att lite arbetstid avsätts för risk- och sårbarhetsanalysen och förmågebedömningen. Det finns medel att söka (anslag 2:4 krisberedskap) för att "öka förmågan till risk- och sårbarhetsanalys", dessvärre är anslagen 1 åriga. Ettåriga anslag (tilldelas ca 1:a feb, slutrapporteras 1:a dec) gör att det är i princip omöjligt att rekrytera kompetens som hinner sätta sig in i ämnet och leverera en produkt."*

- *”Frågor om risker och sårbarheter ligger inte så högt på kommunernas agenda. Det händer för lite, eftersom just extraordinära händelser är sällanhändelser. Om det var lagstadgat om riskhändelser, riskperception i stället skulle mer ligga inom lagstiftningens område. ”*
- *”Svårt för en regional aktör att knyta kontakter med nationella/internationella aktörer”*
- *”Att det är problematiskt att samarbeta med privata aktörer kontra offentliga aktörer är främst att kommun och landsting har lagkrav på sig att redovisa sina risker och sårbarheter. Däremot privata aktörer deltar frivilligt i krisberedskapssystemet och endast av tid och intresse delar med sig av sina uppgifter. Oftast försvåras det av att dessa uppgifter anses vara affärshemligheter och ej kan lämnas ut. ”*
- *”Brist på ömsesidigt samarbete, istället skickar vi papper. Om vi gemensamt diskuterar t ex riskvärdering så vet vi mer om hur de andra tänker, och då fungerar en mer övergripande redovisning (eftersom alla har den gemensamma bakgrunden klar för sig).”*
- *”Kommunerna prioriterar olika händelseområden och olika delar i arbetet, ex förmåga eller kritiska beroenden, vilket gör det svårt att svara på denna fråga. ”*
- *”När det gäller social oro så har nog aktörerna inom detta område en annan samverkanskultur. ”*
- *”För att vara realist ett ögonblick: Aktörerna har många andra viktiga hänsyn att ta samt saker som behöver deras pengar. ”*
- *”Svårigheten att samla in information gällande sårbarheter/förmåga hos privata aktörer beror på att de inte har samma krav på sig att samarbeta som offentliga organisationer och drivs av andra incitament än det offentliga. Det saknas medel att samordna målen hos det offentliga och det privata på ett bra sätt. Både morot och piska behövs; idag finns som bäst en morot i att samarbete med det offentliga stärker de privatans organisationer på vissa plan.
Svårigheten att dela information beror på bristande personella resurser och kompetenser.
”*
- *”Sakens natur. Extraordinära händelser är per definition statistiskt svårkvantifierbara.
”*

Svårigheter vid analys och sammanställning

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vilka svårigheter upplever ni vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget?”

Kommuner < 20 000 invånare

- *”Kräver att man är väldigt allmän kunnig inom flera områden för att analysera och sammanställa information från helt olika källor (beroende på vilken eller vilka uppgifter man analyserar). Även om man inte är expert måste man fort kunna se vilka är det frågor man måste ställa och få svar på för att få rätt information tillbaka för att analysera och sammanställa.”*
- *”Lågt intresse”*
- *”Att informationen inte kommer fram till rätt person”*
- *”Svårt att sätta sig in i enheternas beskrivningar. Kan bli svårt med analys pga. bristande insikt”*
- *”Kan ibland vara svårt att sammanlänka informationen mellan olika delar av den kommunala verksamheten, kan ibland stå i motsatsförhållanden.”*
- *”Ibland har man inte den kunskap som krävs för att kunna göra en bra analys. Man är oftast ensam i skrivandet.”*
- *”Informationen kommer på så olika sätt. Det är inte ”samlat i ett enhetligt koncept.”*

Kommuner 20 000 – 50 000 invånare

- *”Inga”*
- *”Underlagen ser väldigt olika ut från de inblandade aktörerna”*
- *”Sammanställningar är alltid svåra att veta hur vi ska hantera: en del är hemligt samtidigt som människor behöver få veta vad som framkommit för fortsatt samhällsplanering etc.”*
- *”Eftersom det rör sig om sällanhändelser så är det mycket svårt att sätta konsekvenser på händelser. Samma sak att kunna skilja olika konsekvenser åt inom t ex en förvaltning, det är mycket svårt att säga vilken konsekvens som blir värst.”*
- *”Det är tidskrävande”*
- *”Det kan ibland vara lite besvärligt att finna en rimlig nivå och ett bra språk som är tillräckligt bra för att kunna skriva till allmänheten utan att krångla till och utan att ge för mkt information.”*

- *"Två olika verksamheter kan (till synes) skriva om samma risk men har helt olika bedömningar.*
- *Eftersom vi genomför analyserna förvaltningsvis håller de ibland olika kvalitet och ligger på olika nivå, då är det också svårt att göra en bra sammanställning. Det är svårt att göra en bedömning av riskerna."*

Kommuner > 50 000 invånare

- *"Vi måste vara med och leda arbetet. Vi har annars fått in material som är svårt att tyda eller att de olika verksamheterna tolkar saker olika."*
- *"Ibland kan det bli för omfattande underlag som inte så lätt kan sammanställas eller kopplas samman till prioriterade områden."*
- *"Inga"*
- *"Alltid svårt att veta på vilken nivå den som svarat tänkt. Om den tänkt olikt de andra som svarat kommer helhetsbilden att bli skev. Viktigt att fråga avgränsade frågor som går att generalisera."*
- *"Varierande kvalitet på inlämnat underlag."*
- *"Ibland kan det vara svårt att få kontakt med de personer som har den rätta kunskapen"*
- *"Avgränsningar är alltid svårt. Hur mycket information ska analyseras, på vilken nivå och med vilket syfte."*
- *"Olika människor har olika tolkningsgrad av samma fenomen"*
- *"Inga"*
- *"inga, det är bara en fråga om hur mycket tid man har till förfogande"*
- *"Informationen kan vara väldigt spretig. Den kan ibland visa sig inte vara korrekt beroende av olika orsaker. Det har t.ex. visat sig i efterhand att det fanns inte alls någon elreserv för drivmedelspumpar, och vid intervjun har det sagts att det finns. Det skapar en svprighet i att analysera de olika uppgifter till en helhet. För det är ju det vi vill ha, en helhetsbild av hur sårbarheten ser ut.*

Vilka åtgärder osm bör vidtas för att åtgärda problemet/sårbarheten."

- *"Egen och lokal motståndsförmåga"*

Länsstyrelser

- *"Utgår man ifrån det regionala perspektivet är det lämpligt att resonera utifrån scenarier. Dessa kan sedan analyseras. Resultaten blir dock inte allmängiltiga, utan måste i viss mån generaliseras, vilket ställer till med sina problem men som i åtgärdsledet ofta blir rätt konkret. Det mest uttryckliga är annars att man inte kan "sammanställa" olika scenarier hur som helst utan bedömningen för dessa blir fall-specifik."*

- *"Stor variation i underlaget som ska sammanställas gällande t ex kvalitet och kriterier. Ofta svårt att utläsa hur olika bedömningar har gjorts."*
- *"Vad ska vi analysera mot? Mål?"*
- *"Görs gemensamt av aktörerna i i AG, Jönköpings län."*
- *"Svårt att hålla sammanställningen på en jämn och lämplig nivå, när underlaget behandlar olika nivåer/omfattning av risker"*
- *"Inga speciella"*
- *"Att hitta sätt att sammanställa information som finns på olika form och med olika substans. I vårt fall rör det sig till stor utsträckning om att kommunernas RSA:er är utförda och presenterade på väldigt skiftande vis. Det är inte samma scenarier som analyseras och det används inte samma analysmetoder eller resultatpresentationsupplägg."*
- *"Ur kommunala RSA:*
- *Inte jämförbara och därmed ej möjliga att enkelt aggregera. Dålig spårbarhet i analyserna. Varierande kvalitet."*
- *"Det är stora skillnader i hur kommunerna och landstingens risk- och sårbarhetsanalyser. Olika skalor används och liknande."*
- *"Tidsbrist."*
- *"Se föregående svar. Mycket av den regionala analysen sker mellan tummen och pekfingeret eftersom underlager varierar. Det går att ställa frågan vad en regional RSA är (en sammanställning av kommunernas RSA-er och/eller en fristående produkt som bygger på analyser som länsstyrelserna själva gjort tillsammans med experter. (föregående svar: Kommunerna prioriterar olika händelseområden och olika delar i arbetet, ex förmåga eller kritiska beroenden, vilket gör det svårt att svara på denna fråga.)"*
- *"Det är svårt att väga ihop olika undelag från olika organisationer. Som exempel så kan två kommuner ha bedömt konsekvenser av "stor olycka", men om man inte vet vilken typ av olycka, var, geografin runtomkring mm. så går de ju inte att jämföra. Eller så riskerar det att bli direkt fel. Det är svårt att "aggregera" olika händelser och att veta hur detaljerat man kan göra det. Samtidigt ska inte vi styra andras analyser, så så spretar underlaget."*
- *"En tydlig svårighet är att flertalet aktörer ej följer de föreskrifter och vägledningar som finns hur en risk- och sårbarhetsanalys ska se ut och vad den ska innehålla. Detta trots att det finns såväl nationella som regionalt överenskomna riktlinjer om hur detta görs. Det gör det svårt för oss på länsstyrelsen att jämföra och sammanställa det informationsunderlag vi får in och "översätta" det till en regional sammanställning/analys."*

- *"All ahr inte bedömt samma scenarier och använder olika bedömningskriterier"*
- *"brist på underlag och dess tillförlitlighet. materialet spretar alldeles för mycket, begreppen används på olika sätt"*
- *"Riskerna identifieras på olika sätt, liknande risker beskrivs olika. Ofta saknas en beskrivning av hur verksamheter inom kommunen påverkas.*
- *"Förmågebedömningen är svår att "lyckas" med, ca hälften av kommunerna svarar och ofta inte på alla frågor alternativt så innehåller svaren ibland annat än det frågan handlar om. Slutsatsen blir nästan alltid "delvis uppnådd" vilket gör att det känns lite meningslöst att göra bedömningen. Ibland blir informationen väldigt generell och vi vill ha information som är länsapassat för att vi ska kunna göra analyser."*

Svårast information att analysera och sammanställa

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

Vilken information är svårast att analysera och sammanställa?

Kommuner < 20 000

- *"Teknisk information är svårast att analysera och sammanställa då man för att kunna ifrågasätta andras slutsatser (kanske omkring olika typer av farlig verksamhet) behöver vara väldigt kunnig eller ha tillgång till expert kunskap för att kunna analysera och sammanställa informationen på ett vettigt och kvalificerat sätt."*
- *"Helt subjektiva frågor. Frågor där känslor blir inblandade"*
- *"Har inget specifikt område"*
- *"Ingen speciell"*
- *"Teknisk information eller att analysera osannolika konsekvenser som är svåra att förutse"*
- *"Risker ur ett medborgarperspektiv"*

Kommuner 20 000 – 50 000 invånare

- *"Alla samhällsviktiga funktioner som styrs via näringslivet (tror jag...)"*
- *"Har inget bra svar på denna fråga"*
- *"Beror på arbetsupplägget. Men en samlad analys från en förvaltning tillsammans med likadana från 6 till gör nog så mycket arbete. (t ex Excelblad med 70-100 rader information)"*
- *"Bedömningen av sårbarheten och konsekvensen"*
- *"Upplever att det oftast handlar om att få informationen både skriftligt och muntligt för att förstå helheten"*

Kommuner >50 000 invånare

- *"egen och lokal motståndsförmåga"*
- *"Teknisk information."*
- *"information som är på detaljnivå"*
- *"Information som kommer från olika källor."*
- *"Framtida eller ännu okända händelser"*

- *"Extraordinära händelser är så osannolika att de ofta blir svåra (eller ointressanta) att analysera. Fokus hamnar istället på konsekvenserna av dem och hur vi ska säkerställa att vi kan upprätthålla samhällsviktig verksamhet."*
- *"I den mån man frågar efter sannolikheter så anser jag det inte möjligt att fastställa dessa i de flesta fall. Därför kan det uppstå konflikt med "Matrisnördar!"*
- *"Har inget bra svar på det. Jobbar inte med den frågan."*
- *"Har inga tydliga exempel"*
- *"Svår fråga"*

Länsstyrelser

- *"Sociala risker är ett nytt område och det ligger en stor utmaning i att analysera underlag"*
- *"En regional riskbedömning är svår att göra på ett bra sätt eftersom riskbilden ser olika ut i olika kommuner och riskerna varierar något med kommunens storlek. Risker kopplade till antagonistiska hot, sabotage och sociala risker (som organiserad brottslighet) är svåra att bedöma. Kanske saknas rätt nätverk och bra samverkan med polismyndigheten"*
- *"Förmåga att hantera olika händelser"*
- *"Den information som oftast är svårast att analysera och sammanställa är aktörernas egen bedömning av förmågan att motstå och hantera identifierade risker"*
- *"Immateriella risker. Av typen demokratifrågor, tillitsfrågor osv."*
- *"Den information vi inte har! Slutsatser i andras analyser där referenser och bakomliggande orsaker inte uttryckts"*
- *"Om man ska välja ut särskilda delar av RSA-materialet som vi får från kommunerna så är beroendeanalyser särskilt svåra att analysera, eftersom det görs med väldigt skiftande detaljeringsgrad och inriktning. Systemavgränsningar överlappar och täckningsgraden är växlande"*
- *"Sociala risker, ej tekniska risker"*
- *"Viktiga slutsatser"*
- *"Vet ej."*
- *"Värdering av förmågan i olika verksamheter, eftersom det spretar så (se ovan). Det hänger bitvis ihop med att här arbetar många scenariobaserat, utan att ha liknande scenarier. (Föregående svar: Det är svårt att väga ihop olika undelag från olika organisationer. Som exempel så kan två kommuner ha bedömt konsekvenser av "stor olycka", men om man inte vet vilken typ av olycka, var, geografien runtomkring mm. så*

går de ju inte att jämföra. Eller så riskerar det att bli direkt fel. Det är svårt att "aggregera" olika händelser och att veta hur detaljerat man kan göra det. Samtidigt ska inte vi styra andras analyser, så så spretar underlaget.)”

Förbättringsförslag vid informationsutbyte

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vilka förbättringar anser ni kan göras för att underlätta informationsutbytet kring risker och sårbarheter?”

Kommuner < 20 000 invånare

- *”En bättre kännedom om hur hantering av sekretessklassad information och hur regelverket omkring detta ser ut. Vilka får enligt lag begära ut sådan information och hur hanterar dom denna information. Exempelvis vad är egentligen sekretessklassat i ett dokument som är sekretessklassat. Det är oftast inte hela dokumentet utan specifika delar som är den s.k. klassade informationen. ”*
- *”Lagkrav”*
- *”Riktlinjer för hur utbytet ska ske. Vilka underlag som ska tas fram. ”*
- *”Ge kommunen ett rimligt uppdrag! ”*
- *”Bättre nätverk och att man reviderar. ”*
- *”Att man inom kommunen ökar förståelse kring vad en risk- och sårbarhetsanalys kan användas till. Att man mellan kommuner kan samarbeta kring identifiering av risker och sårbarheter.”*
- *”Mer resurser inom respektive organisation kring kommunikation. Vi behöver ha resurser i beredskap. Ett enkelt system som vi även kan använda i vardagen”*

Kommuner 20 000 – 50 000 invånare

- *”En gemensam terminologi som är känd av alla samt vilken typ av objekt som är intressanta för utbyte. T.ex. samhällsviktig anläggning. ”*
- *”Enhetlighet vad gäller metodval och även att flera kommuner gör RSA samtidigt för att kunna jämföra/ stödja varandra”*
- *”Svårt att säga, det mesta är ju trots allt öppen information. ”*
- *”Vi har idag ett bra informationsutbyte med vår länsstyrelse. Det svåra ligger nog i att värdera de risker och sårbarheter som tas fram på nationell nivå. Det är svårt att överföra allt till en mindre kommun. ”*
- *”Kompetensutveckling och hitta en gemensam metod”*
- *”Svår fråga, jag tror egentligen att man skulle kunna göra mera själv. Be att få läsa/ta del av andra kommuners analyser. Bra med tydliga riktlinjer för hur en "färdig analys" bör se ut. Det är viktigt att lyckas skapa ett engagemang inom kommunen och belysa synergieffekter och kunna tipsa om hur arbetet kan användas i flera sammanhang”*

- *"Avdramatisera arbetet med RSA och mer se det som verksamhetsplanering/kontinuitetsplanering. Informationen blir då inte så känslig pga. att man ser sakerna på ett lite annorlunda sätt"*
- *"Förbättra nätverk och kontaktvägar med externa aktörer. Öka den interna informationen och förmedla nyttan av RSA"*

Kommuner > 50 000 invånare

- *"Helhetsyn via stabila nätverk"*
- *"Bättre planering. Krav på att lämna ut vissa uppgifter, särskilt om en privat samhällsviktig verksamhet har en väldigt stor roll, t.ex. en enda fjärrvärmesystemdistributör"*
- *"man kan minska valfriheten i att välja metod, d.v.s. att säkerställa att samtliga kommuner(och därmed länsstyrelser) och landsting att utföra uppdraget på samma sätt"*
- *"Ha en fortsatt samverkan kring detta! "*
- *"Samsyn"*
- *"En större öppenhet generellt... men det inser jag blir svårt med tanke på hur vårt samhälle ser ut idag. I de bästa av världar har vi ett system där berörda myndigheter kan hämta och dela information på ett sätt som liknar det vi delar underlag till samhällsplaneringen på idag. En databas där vi kan tända olika lager och hitta beröringspunkter och sårbarheter, självklart kopplat till karta:)"*
- *"Att man från centralt/regionalt håll betonar vikten av att detta arbete enligt lag måste göras, samlar kommunerna på politiker/tjänstemannanivå och att med dessa möten belyser det på ett bra sätt. "*
- *"Verktyg för att bättre presentera risker, sårbarheter och förslag på åtgärder bör tas fram"*
- *"Liknande arbetsätt mellan kommuner och länsstyrelse. Utveckla nätverket Krissamverkan Kronoberg med privata aktörer. Arbeta för ökat engagemang i krisfrågor. Kontinuitetsplanering kan vara ett bra sätt att skapa engagemang eftersom det är lokalt förankrat arbete. "*
- *"Vi har en ny RSA som vi är nöjda med"*
- *"Länsstyrelsernas uppdrag borde kunna definieras och innehålla krav på samordning och stöd till de regionala aktörerna på kriskommunikationsområdet. "*
- *"Skapa bra kanaler/forum/nätverk där dessa frågor kan diskuteras. Se till att olika verksamheter utser kontaktpersoner som har både mandat och kunskap för att jobba med riskinventering/riskhantering"*

Länsstyrelser

- *"MSB kan gärna tillhandahålla information och uppdaterad statistik om farligt gods transporter. "*
- *"Om den nationella riskbedömningen kunde komma fram till en bruttolista med riskområden (typ utgåva år 2011) så kunde det underlätta något. Nu ändras dock riskbedömningen till att istället omfatta typhändelser, vilka blir svårare att hantera på generell basis.*

Ett nytt arbetssätt kan behövas där mindre fokus läggs på "vetenskaplighet" och mer läggs på samråd om vilka riskområden som är relevanta för länet. Det kan leda till att fokus läggs på "rätt" områden och att fördjupningar och förmågebedömningar görs för områden som upplevs relevanta för aktörerna. Möjligen skulle det snabbare leda till att åtgärder diskuteras och genomförs."
- *"beredskapssamordnarna behöver få högre status, deras arbete behöver få bli viktigare, "*
- *"Nationella myndigheter bör sammanställa underlag för sina ansvarsområden som sedan kan nyttjas på regional och lokal nivå"*
- *"Tydligare riktlinjer och ansvar gällande privata aktörers risk- och sårbarhetsarbete i krishanteringssystemet. "*
- *"Svårt att svar på. Frågan är om det RSA:erna skall se likadana ut och ha samma innehåll på lokal, regional respektive nationell nivå. Vilket är syftet på de olika nivåerna. För kommunerna är det kanske mer intressant att ha koll på förmågan inom de olika samhällsviktiga funktionerna vid en kris medans det på nationell nivå är mer intressant med själva händelserna och hur förmågan är klara av den. "*
- *"Mer personella resurser. "*
- *"Mer samverkan och likriktat arbete"*
- *"Fler arenor och mer kontinuitet i flödet privat/offentlig"*
- *"Insatser från oss själva för att informera om fördelarna för privata organisationer att dela riskinformation med oss. Det krävs nog också att det regleras i lag att privat driven samhällsviktig verksamhet behöver samarbeta med det offentliga på detta område"*
- *"Inom Sydlänssamverkan samarbetar vi i en arbetsgrupp för att utveckla informationsutbytet mellan länen"*
- *"Rutin för muntlig redogörelse av RSA, och återkoppling, "*
- *"Möjligen metodförbättring, påbörja kontinuitetsplanering och tona ner scenariobaserade metod-er"*
- *"Att samtliga har samma grund för hur arbetet bedrivs. "*

Förbättringsförslag vid analys och sammanställning

Följande avsnitt presenterar respondenternas svar på frågan:

”Vilka förbättringar anser ni kan göras för att underlätta analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget?”

Kommuner < 20 000 invånare

- *”Bättre handläggare och säkerhetssamordnare (och motsvarande titlar) som har kvalificerade kunskaper om vad dom håller på med. Mera utbildningar omkring risk och sårbarhetsanalyser och vad tanken med dom är, hur dom fungerar och vad syftet med dom är.*

Finns inga krav på kunskap för rollen som samordnare utifrån den krisberedskapsersättning som kommuner och landsting erhåller. Detta bör tydligare kopplas ihop med kravet på en relevant utbildning motsvarande säkerhetsskyddschefs utbildning kopplad mot säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen. Finns allt för många säkerhetssamordnare (eller motsvarande) runt om i Sveriges kommuner som inte förstår meningen med risk och sårbarhetsanalyser. ”

- *”Billigare RSA-system som man kan köpa in till hela kommunen. ”*
- *”Förtydliga förmågebedömningen. Idag är det alldeles för övergripande. (Behövs fler steg i om vi uppfyller kraven eller inte. ”*
- *”Se ovan (Föregående svar: Ge kommunen ett rimligt uppdrag!)”*
- *”Att rätt person får informationen”*
- *”Att man till viss del gör mer av analysen i en arbetsgrupp”*
- *”se samma som ovan. (Föregående svar: Mer resurser inom respektive organisation kring kommunikation. Vi behöver ha resurser i beredskap.*

Ett enkelt system som vi även kan använda i vardagen)”

Kommuner 20 000 – 50 000 invånare

- *”Ett gemensamt informationssystem. ”*
- *”En väl utvecklad och enkel metod som underlättar analys av det insamlade materialet”*
- *”Någon typ av gemensamma mallar samt gemensamma mallar för redovisningen underlättar. ”*
- *”Det finns för få riktigt duktiga analytiker.
Sammanställningar är svåra att hantera men de ska kanske vara det också...”*
- *”Enkla system. ”*
- *”Inga förslag här.”*

- *"Det är tacksamt med modeller för hur man kan tänka och analysera samtidigt som det behöver anpassas till aktuell kommun och dess problematik. "*
- *"Olika verksamheter arbetar på helt olika sätt, därför kommer det alltid vara svårt att tolka andra verksamheters underlag. "*
- *"Skärpa upp analysarbetet och genomföra gemensamma seminarier och workshops så att alla verksamheter arbetar på samma sätt och samma nivå. "*

Kommuner > 50 000 invånare

- *"Rätt metodik"*
- *"Använda en standard för att redovisa resultatet som är känd och vedertagen av hela samhället. "*
- *"samma som ovan (Föregående svar: man kan minska valfriheten i att välja metod, d.v.s. att säkerställa att samtliga kommuner(och därmed länsstyrelser) och landsting att utföra uppdraget på samma sätt) "*
- *"se ovan (Föregående svar: Ha en fortsatt samverkan kring detta!) "*
- *"Samsyn"*
- *"Gemensamma datasystem som tillåter en mer öppen dialog där utbytet kan ske på ett mer säkert sätt. Där en samlad riskbild faktiskt kan göras. "*
- *"Att man från centralt/regionalt håll betonar vikten av att detta arbete enligt lag måste göras, samlar kommunerna på politiker/tjänstemannanivå och att med dessa möten belyser det på ett bra sätt. "*
- *"Vad jag förstår har det fungerat ganska bra hos oss så länge någon har varit med och hört diskussionerna ute i verksamheterna som sedan är med vid sammanställningen. Då vet man hur resonemanget har varit och vilka risker man avser i materialet. Det kan annars vara svårt att tyda detta, då definitioner och olika synvinklar skiljer sig mycket åt från person till person. "*
- *"Viktigt att arbeta vidare med förbättringar i frågeunderlagen. "*
- *"Bra frågor ger bra svar. Tydlighet med vad som är samhällsviktigt för att det inte blir för mycket info som kommer in. Det är lätt att drunkna i info och då blir det inte relevant. "*
- *"Ansvariga statliga myndigheter skulle kunna fastställa allmängiltiga dimensionerande scenarier så att inte varje kommun måste uppfinna hjulet. Risker är diffusa och det osannolika inträffar och detta osäkra förhållande gäller för alla kommuner. "*
- *"Bra metoder behövs för att kunna summera, prioritera och sammanställa inventerade risker. Särskilt metoder för att prioritera vilka risker som har störst sannolikhet/konsekvens behöver ständigt utvecklas"*

Länsstyrelser

- *”Ta fram lämpliga metoder och indikatorer för att analysera sociala risker. De indikatorer som finns nu fungerar inget bra. ”*
- *”Gemensamma riskområden som kommunerna kan ta ställning till. De kan sedan göra fördjupade bedömningar av de som känns relevanta med fokus på den egna verksamheten, inte generella skrivningar om påverkan i samhället (svårt att bedöma).

Förmågebedömingmallen behöver ses över och fokus smalna av till den egna verksamheten. Dessutom blir det överlappningar om både kommun, länsstyrelse och t.ex. Post- och telestyrelsen ska bedöma förmågan inom telekommunikationer på den privata sidan... Kommun och Länsstyrelse har inte möjlighet att göra det för kontaktvägarna finns inte. ”*
- *”från MSB saknas en nationell samordning för RSA-handläggare och uttalade kvalitetsmått. I årets regleringsbrev står att länsstyrelserna ska analysera kvaliteten på kommunernas RSA, men fortfarande finns inga mått angivna på vilken kvalitetsgräns som ska gälla. Det finns inget angivet på vad som är vad i kvaliteten. Etc. ”*
- *”Se ovan (Föregående svar: Nationella myndigheter bör sammanställa underlag för sina ansvarsområden som sedan kan nyttjas på regional och lokal nivå) ”*
- *”Tydligare och mer detaljerade riktlinjer hur analys och sammanställning av informationsunderlaget ska genomföras inkl. goda exempel, framförallt mot lokal nivå. ”*
- *”Se svar ovan (Föregående svar: Svårt att svar på. Frågan är om det RSA:erna skall se likadana ut och ha samma innehåll på lokal, regional respektive nationell nivå. Vilket är syftet på de olika nivåerna. För kommunerna är det kanske mer intressant att ha koll på förmågan inom de olika samhällsviktiga funktionerna vid en kris medans det på nationell nivå är mer intressant med själva händelserna och hur förmågan är klara av den.) ”*
- *”Mer riktad forskning”*
- *”Mer samverkan och likriktat arbete”*
- *”Bättre och mer likartad metod i aktörernas RSA”*
- *”Tydligare krav från MSB till krisberedskapssystemet gällande HUR analyser ska utföras och att detta görs med aggregerbarhet i åtanke”*
- *”Genom ovanstående samarbete (Föregående svar: Inom Sydlänssamverkan samarbetar vi i en arbetsgrupp för att utveckla informationsutbytet mellan länen)”*
- *”gemensam grundanalys av gemensamma risktyper”*
- *”Analyserande mot gemensamma mål. ”*

- *"Saknar forum för erfarenhetsutbyten gällande arbetet med regionala RSA:n. Även avsaknad av utbildningar och vägledningar etc. där utgångspunkten är samhällsnivån snarare än en specifik verksamhet. "*

Bilaga C – Introduktionsbrev

I nedanstående bilaga presenteras det brev som skickades ut till respondenterna, i samband med enkäten.

Hej!

Vi är två civilingenjörsstudenter inom riskhantering vid Lunds Tekniska Högskola. Vi skriver just nu på vårt examensarbete som behandlar ämnet aggregering av information som underlag till risk- och sårbarhetsanalyser. Som underlag till vårt examensarbete har vi valt att skicka ut en enkät Till samtliga länsstyrelser och tre kommuner inom varje län. Enkäten rymmer 5 frågor och svaren kommer att stödja forskning finansierad av MSB för att underlätta kommunikation, enhetlighet och jämförbarhet av resultatet från risk- och sårbarhetsanalyser.

Vi hade varit mycket tacksamma för din medverkan!

Länk till undersökningen:

<http://fluidsurveys.se/surveys/lucram/aggregering-av-information/>

Med vänlig hälsning

Markus Filipek och Alexander Laksman

Bilaga D – Fördelning av respondenternas uppfattningar

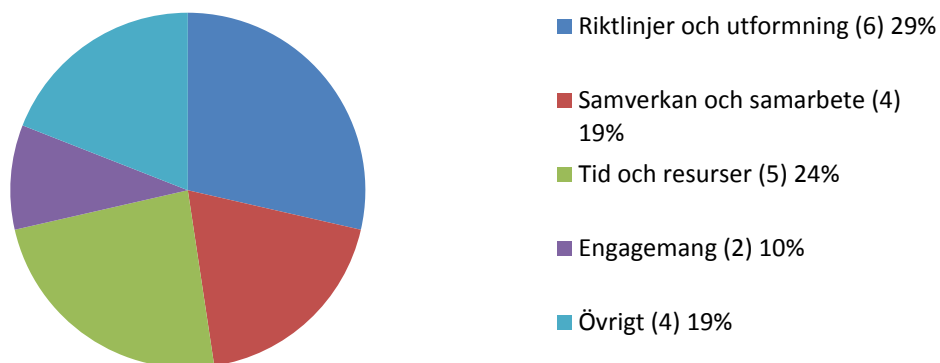
Nedanstående bilaga presenterar fördelningen av respondenternas uppfattningar och svar på de frågor som ställdes i enkäten.

De cirkeldiagram som presenteras ska inte tolkas med viktade innebörd utan de avser endast att åskådliggöra en fördelning av respondenternas uppfattningar. Exempelvis om det finns tio registrerade åsikter under kategorin ”tid” och två under kategorin ”sekretess” så betyder det inte nödvändigtvis att ”tid” utgör en större faktor än ”sekretess”. Detta avses inte heller att utredas i examensarbetet.



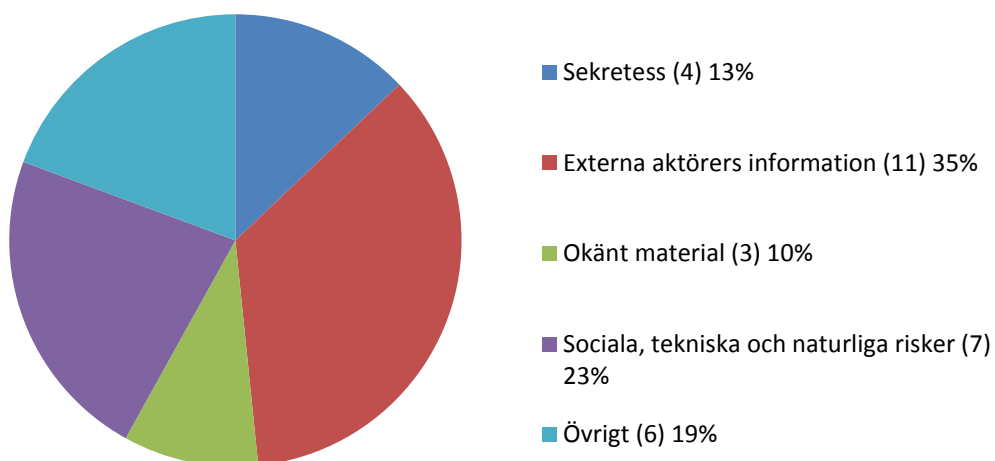
Figur D1. Fördelning av kommunernas svar på frågan: Vilka faktorer upplever ni försvårar eller förhindrar ett effektivt utbyte av information kring risker och sårbarheter?

Upplevda faktorer som försvårar eller förhindrar ett effektivt informationsutbyte kring risker och sårbarheter - länsstyrelsernas svar



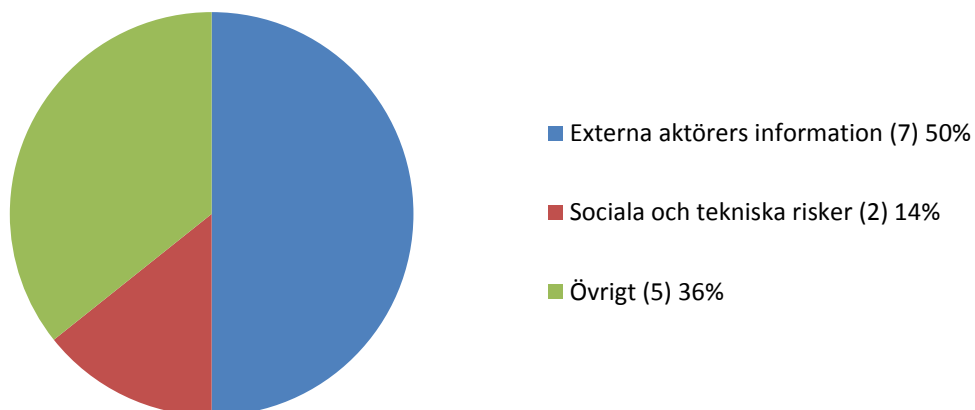
Figur D2. Fördelning av länsstyrelsernas svar på frågan: Vilka faktorer upplever ni försvårar eller förhindrar ett effektivt utbyte av information kring risker och sårbarheter?

Svårast information att ta del av/samla in - kommunernas svar



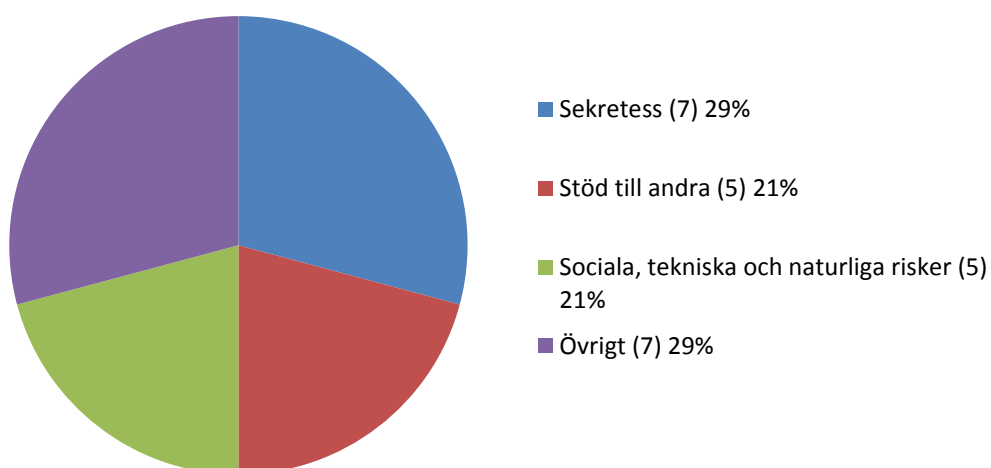
Figur D3. Fördelning av kommunernas svar på frågan: Vilken typ av information kring risker och sårbarheter har ni svårast att ta del av/samla in?

Svårast information att ta del av/samla in - länsstyrelsernas svar



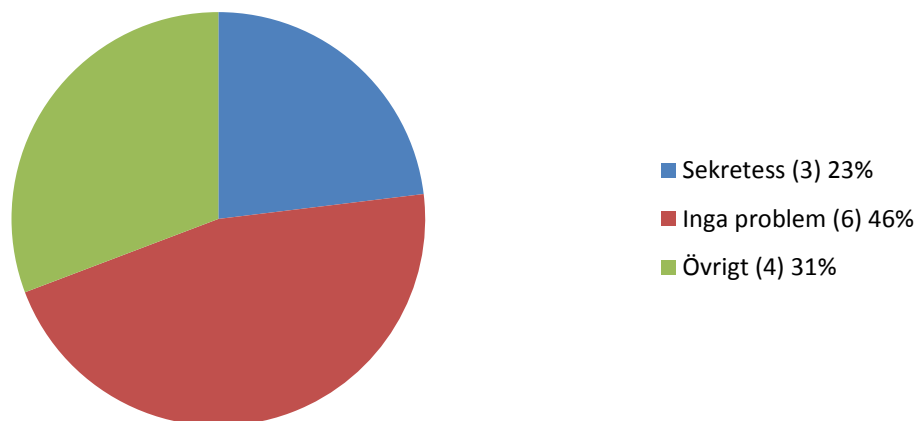
Figur D4. Fördelning av länsstyrelsernas svar på frågan: Vilken typ av information kring risker och sårbarheter har ni svårast att ta del av/samla in?

Svårast information att dela med sig av - kommunernas svar



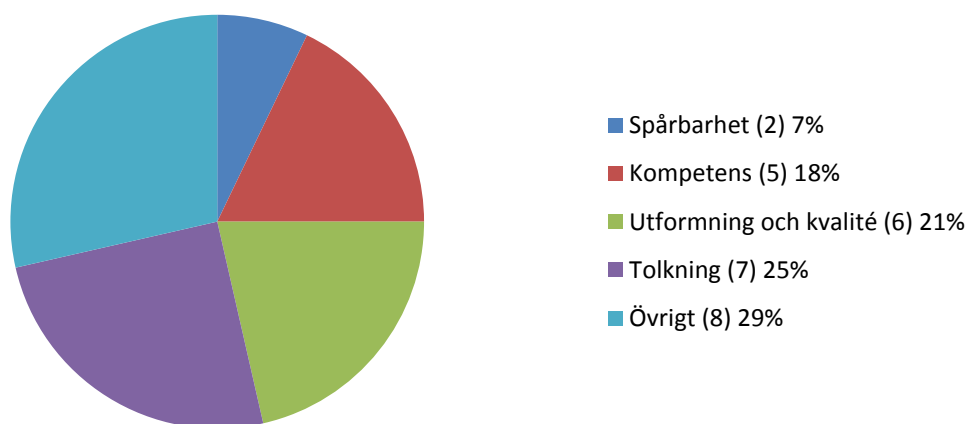
Figur D5. Fördelning av kommunernas svar på frågan: Vilken typ av information kring risker och sårbarheter har ni svårast att dela med er av?

Svårast information att dela med sig av - länsstyrelsernas svar



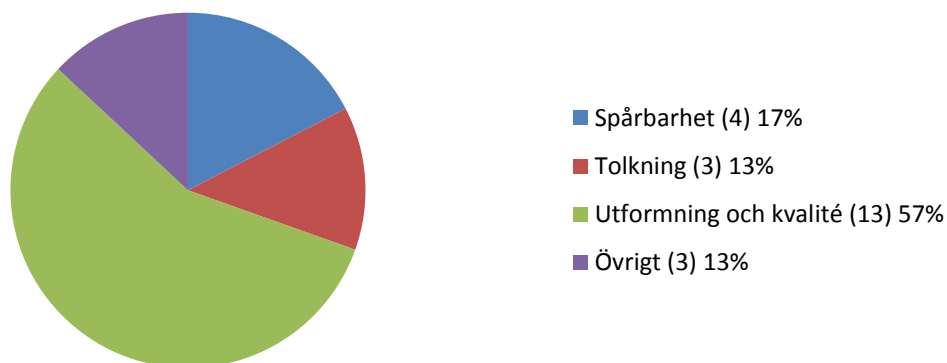
Figur D6. Fördelning av länsstyrelsernas svar på frågan: Vilken typ av information kring risker och sårbarheter har ni svårast att dela med er av?

Upplevda svårigheter vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget - kommunernas svar



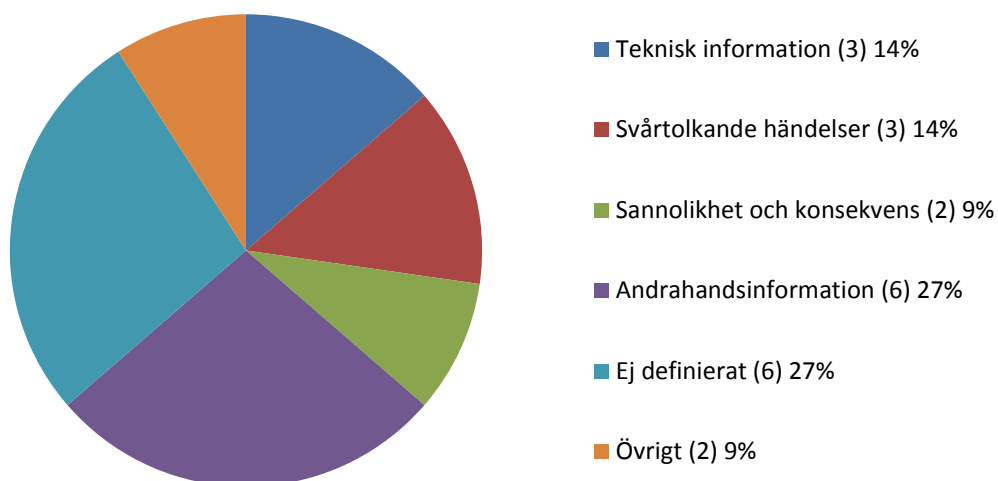
Figur D7. Fördelning av kommunernas svar på frågan: Vilka svårigheter upplever ni vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget?

Upplevda svårigheter vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget - länsstyrelsernas svar



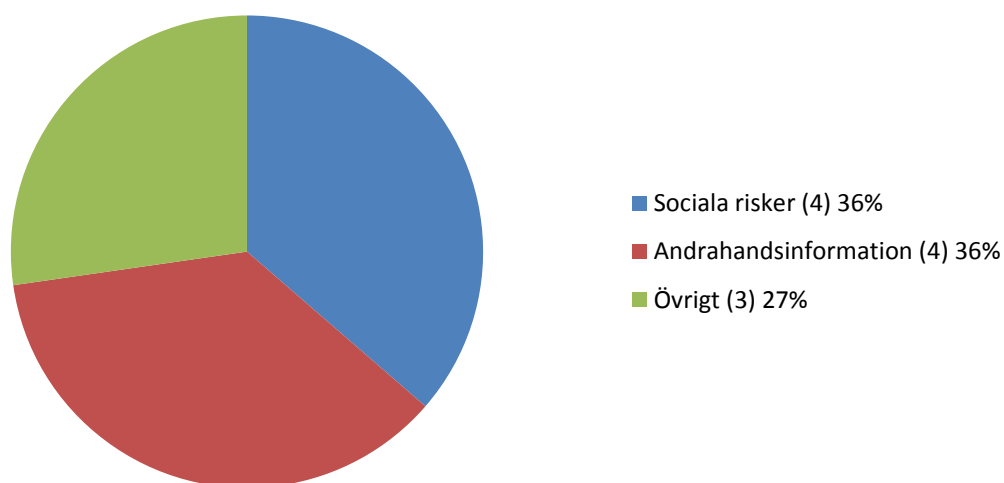
Figur D8. Fördelning av länsstyrelsernas svar på frågan: Vilka svårigheter upplever ni vid analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget?

Information som är svårast att analysera och sammanställa - kommunernas svar



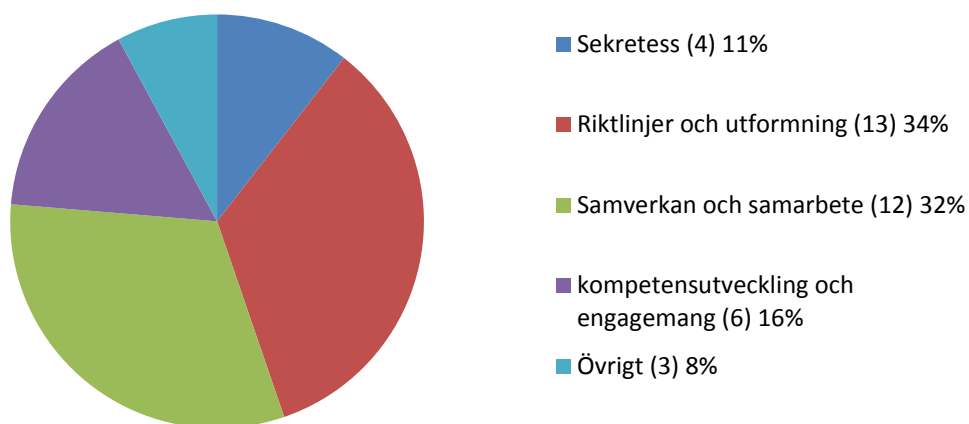
Figur D9. Fördelning av kommunernas svar på frågan: Vilken information är svårast att analysera och sammanställa?

Information som är svårast att analysera och sammanställa - länsstyrelsernas svar



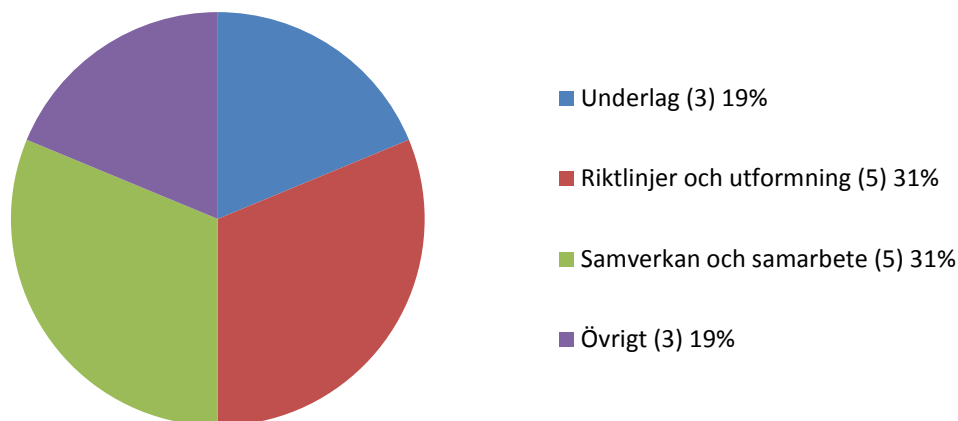
Figur D10. Fördelning av länsstyrelsernas svar på frågan: Vilken information är svårast att analysera och sammanställa?

Förbättringar för att underlätta informationsutbytet kring risker och sårbarheter - kommunernas svar



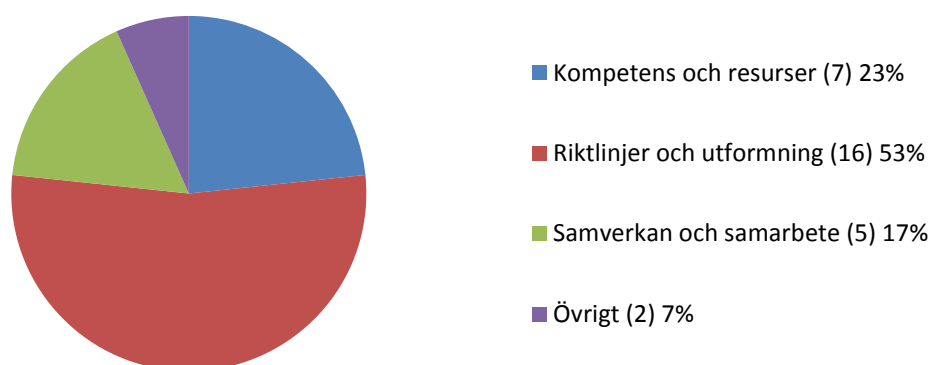
Figur D11. Fördelning av kommunernas svar på frågan: Vilka förbättringar anser ni kan göras för att underlätta informationsutbytet kring risker och sårbarheter?

Förbättringar för att underlätta informationsutbytet kring risker och sårbarheter - länsstyrelsernas svar



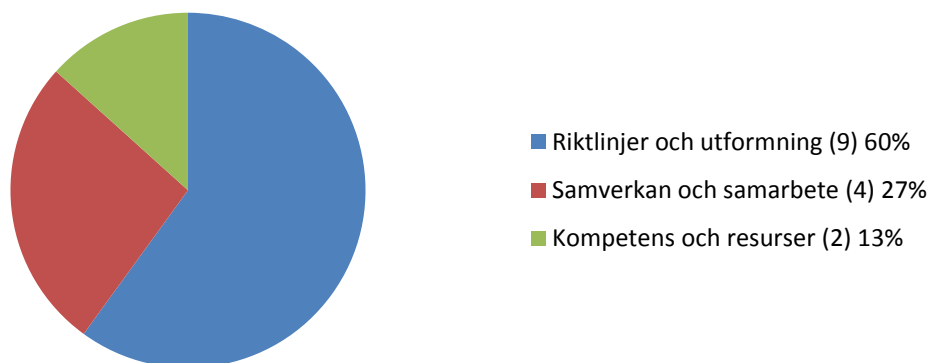
Figur D12. Fördelning av länsstyrelsernas svar på frågan: Vilka förbättringar anser ni kan göras för att underlätta informationsutbytet kring risker och sårbarheter?

Förbättringar för att underlätta analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget kring risker och sårbarheter - kommunernas svar



Figur D13. Fördelning av kommunernas svar på frågan: Vilka förbättringar anser ni kan göras för att underlätta analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget kring risker och sårbarheter?

Förbättringar för att underlätta analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget kring risker och sårbarheter - länsstyrelsernas svar



Figur D14. Fördelning av länsstyrelsernas svar på frågan: Vilka förbättringar anser ni kan göras för att underlätta analyserandet och sammanställningen av informationsunderlaget kring risker och sårbarheter?